

RHIF YMCHWIL GYMDEITHASOL:

39/2025

DYDDIAU CYHOEDDI:

21/05/2025

Adolygiad o Gynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru

Mae'r ddogfen hon hefyd ar gael yn Saesneg.

This document is also available in English.

© Hawlfraint y Goron

ISBN Digidol 978-1-83715-672-6

Adolygiad o Gynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru.

Rebecca Cox, Gareth Curless, Eloise Gowing, Benjamin Lewis.

Adroddiad Ymchwil Llawn: Cox, R., Curless, G., Gowing, E., Lewis, B., (2025).
Adolygiad o Gynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru. Caerdydd: Llywodraeth Cymru, rhif
adroddiad Ymchwil Gymdeithasol y Llywodraeth 39/2025.
Ar gael yn: <https://www.llyw.cymru/adolygiad-o-gynllun-y-bathodyn-glas-yng-nghymru>

Safbwyntiau'r ymchwilydd a fynegir yn yr adroddiad hwn ac nid o reidrwydd rhai
Llywodraeth Cymru

Am ragor o wybodaeth, cysylltwch â:

Enw: Rhaglen Ymchwil Fewnol

Is-adran: Ymchwil Gymdeithasol a Gwybodaeth

Llywodraeth Cymru

Parc Cathays Caerdydd

CF10 3NQ

E-bost: RhYF.IRP@llyw.cymru

Cynnwys

Rhestr o Dablau	2
Rhestr o Ffigurau	3
Geirfa.....	4
1. Cyflwyniad	6
2. Methodoleg	10
3. Asesiad Cyflym o'r Dystiolaeth	18
4. Dadansoddi data eilaidd (SDA)	39
5. Dadansoddiad arolwg awdurdodau lleol.....	54
6. Cyfweiliadau awdurdod lleol.....	55
7. Casgliadau	84
8. Argymhellion	91
Cyfeiriadau.....	93
Atodiad A: Amserlen	97
Atodiad C: Canlyniadau chwiliad llenyddiaeth	103
Atodiad D: Templed echdynnu systematig.....	111
Atodiad E: Meini prawf arfarnu critigol a chanllaw sgorio	112
Atodiad F: Sgôr cofnodion wedi'u harfarnu'n gritigol.....	113
Atodiad G: Arolwg o awdurdodau lleol ar eu data Bathodyn Glas.....	116
Atodiad H: Canllaw pwnc cyfweiliadau awdurdod lleol	119

Rhestr o Dablau

Tabl 1. Ceisiadau am fathodynnau a bathodynnau a archebwyd ledled Cymru, Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon	40
Tabl 2. Canran poblogaethau gwledydd y DU sydd â bathodynnau byw ym mis Mehefin 2022	44
Tabl 3. Statws atgyfeiriadau IAS cymedrig yn 2022.....	48

Rhestr o Ffigurau

Ffigur 1. Canran y boblogaeth a wnaeth gais am fathodyn glas fesul awdurdod lleol, rhwng mis Rhagfyr 2021 i mis Tachwedd 2022	42
Ffigur 2. Canran y boblogaeth a archebodd fathodyn glas fesul awdurdod lleol, rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022.....	43
Ffigur 3. Canran poblogaethau awdurdodau lleol Cymru sydd â bathodyn byw ym mis Mehefin 2022	45
Ffigur 4. Bathodynnau byw yn ôl cymhwysra ac awdurdod lleol, Mehefin 2022	46
Ffigur 5. Nifer yr atgyfeiriadau IAS yn ôl math o gais, 2022	47
Ffigur 6. Crynodeb o'r cyfeiriadau misol a gafwyd gan IAS	49
Ffigur 7. Canran yr atgyfeiriadau a gafodd eu datrys gan yr IAS o fewn mis	50
Ffigur 8. Prif ddangosyddion perfformiad IAS, 2022	51

Geirfa

Able 2 Occupational Therapy Services Ltd (Able 2): Mae Able2 yn ddarparwr gwasanaeth therapi galwedigaethol sydd bellach yn eiddo i NRS Healthcare. O fis Awst 2024, mae'n dal y contract i ddarparu'r Gwasanaeth Asesu Annibynnol (IAS) ar gyfer y Cynllun Bathodyn Glas yng Nghymru.

Gwasanaeth Digidol y Bathodyn Glas (BBDS): Cyflwynwyd y BBDS yn 2019 gan yr Adran Drafnidiaeth. Mae'r BBDS yn darparu ffurflen gais ar-lein genedlaethol drwy GOV.UK a system reoli ar y we ar gyfer awdurdodau lleol. Wrth wneud hynny, mae'r BBDS yn creu storfa gyffredin o wybodaeth yn ymwneud â bathodynnau glas a deiliaid bathodynnau glas.

Lwfans Byw i'r Anabl (DLA): Budd-dal nawdd cymdeithasol yw DLA a delir i hawlwyrr sydd ag anghenion gofal personol neu symudedd o ganlyniad i amhariad corfforol neu feddyliol. Mae DLA wedi'i ddiddymu'n raddol ar gyfer y rhan fwyaf o hawlwyrr, ond mae'n dal i gael ei dalu i hawlwyrr presennol a oedd yn 65 oed a hŷn ar 8 Ebrill 2013 a'r rhai o dan 16 oed.

Anabledd: Anabledd yw'r anghydraddoldeb, anfantais, dadrymuso neu wahaniaethu a all effeithio ar bobl ag amhariadau o ganlyniad i rwystrau i fynediad a chynhwysiant. Er enghraifft, mae grisiau yn rhwystr i ddefnyddiwr cadair olwyn ac mae darparu lifft yn dileu'r rhwystr hwnnw. Mae anabledd yn luniad cymdeithasol. Rhwystrau amgylcheddol, agweddol a threfniadol cymdeithas yw'r rheswm y mae person yn profi allgau a gwahaniaethu, nid ei amhariad. Gellir dileu rhwystrau. Os byddwch yn dileu'r rhwystr yna rydych yn dileu anabledd.

Amhariad: Yn ôl y model cymdeithasol o anabledd, amhariad yw'r hyn y cyfeiriwyd ato'n hanesyddol fel 'anabledd'. Amhariad yw anaf, salwch, cyflwr iechyd meddwl neu gorfforol, niwroddargyfeirio, defnydd o laith Arwyddion Prydain, neu nodwedd y mae rhywun yn ei brofi. Gall fod yn gydol oes neu beidio, ac efallai na fyddant yn codi o salwch neu anaf. Gallant effeithio ar olwg person a/neu'r ffordd y mae'n gweithredu neu'n cyfathrebu, a/neu gallant achosi amrywiaeth o anawsterau gan gynnwys poen a blinder. I lawer o bobl anabl (ond nid pob un), mae eu hamhariad yn rhan sylweddol o'u bywyd a gall fod yn rhan o'u hunaniaeth bersonol. I rai pobl, efallai y bydd angen cryn dipyn o reolaeth ar eu hamhariad, ac efallai y bydd angen cymorth meddygol parhaus arnynt. Mae profiad o amhariad yn bersonol. Mae profiad pawb yn wahanol. Mae'r profiad hwnnw bob amser yn ddilys a bob amser yn bwysig.

Gwasanaeth Cyngori Annibynnol: Dyma wasanaeth a ariennir gan Lywodraeth Cymru lle, os na all awdurdod lleol wneud penderfyniad, gall atgyfeirio at yr IAS y'n arbenigo mewn symudedd swyddogaethol a gall gynnal asesiad annibynnol o gymhwysedd. Mae'r gwasanaeth hwn yn cefnogi awdurdodau lleol yn eu penderfyniadau cyffredinol.

Awdurdod Lleol: Mae awdurdod lleol yn gorff gweinyddol mewn llywodraeth leol sy'n gyfrifol am ddarparu gwasanaethau. Yng Nghymru, mae'r awdurdodau lleol canlynol:

Blaenau Gwent; Pen-y-bont ar Ogwr; Caerffili; Caerdydd; Sir Gaerfyrddin; Ceredigion; Conwy; Sir Ddinbych; Sir y Fflint; Gwynedd; Ynys Môn; Merthyr Tudful; Sir Fynwy; Castell-nedd Port Talbot; Casnewydd; Sir Benfro; Powys; Rhondda Cynon Taf; Abertawe; Torfaen; Bro Morgannwg; a Wrecsam.

Clefyd Niwronau Motor (MND): Cyflwr prin sy'n niweidio rhannau o'r system nerfol yn raddol. Mae negeseuon o'r niwronau modur yn yr ymennydd a llinyn asgwrn y cefn yn rhoi'r gorau i gyrraedd y cyhyrau'n raddol, gan arwain at wendid yn y cyhyrau, anystwythder a gwastraff.

Taliad Annibyniaeth Personol (PIP): Mae PIP, a gyflwynwyd yn 2013, yn fudd-dal nawdd cymdeithasol a delir i hawlwr sydd â:

- chyflwr neu amhariad iechyd corfforol neu feddyliol hirdymor a/neu
- anhawster gwneud rhai tasgau bob dydd neu symud o gwmpas oherwydd cyflwr iechyd.

Asesiad Cyflym o'r Dystiolaeth (REA): Cynhyrchu crynodeb naratif o integreiddio dystiolaeth llenyddiaeth. Mae asesiadau cyflym o'r dystiolaeth yn systematig ond yn fyrrach nag adolygiadau llenyddiaeth.

Dadansoddi data eilaidd (SDA): Yw'r dadansoddiad o ddata sy'n bodoli eisoes at ddibenion ymchwil.

Ffurflen SR1: Mae'r SR1 yn ffurflen nawdd cymdeithasol sy'n cefnogi hawliadau budd-dal ar gyfer pobl â salwch terfynol.

1. Cyflwyniad

Cefndir

- 1.1 Yn 2023, comisiynodd Cyfarwyddiaeth Trafnidiaeth a Chysylltedd Digidol Llywodraeth Cymru y Rhaglen Ymchwil Fewnol (IRP, Gwasanaethau Gwybodaeth a Dadansoddi (KAS), Llywodraeth Cymru) i gynnal ymchwil i adolygu'r Cynllun Bathodyn Glas yng Nghymru. Prif ddiben yr ymchwil hon oedd cynhyrchu tystiolaeth i lywio penderfyniad ynghylch a ddylid ehangu'r meini prawf cymhwysedd presennol. Diben arall oedd deall cadernid y broses asesu bathodyn glas a ddefnyddir ar hyn o bryd gan awdurdodau lleol.
- 1.2 Mae'r Cynllun Bathodyn Glas yn darparu consesiynau parcio i bobl y mae eu cyflyrau iechyd difrifol yn golygu y byddent yn elwa o fynediad gwell at wasanaethau a chyfleusterau. Y ddeddfwriaeth sylfaenol yw Deddf Cleifion Cronig a Phersonau Anabl 1970 (Llywodraeth y DU, 1970) sy'n gosod dyletswyddau ar awdurdodau lleol, i gyflawni'r cynllun yn eu hardal. Yr is-ddeddfwriaeth yw Rheoliadau Personau Anabl (Bathodynnau ar gyfer Cerbydau Modur) (Cymru) 2000 (Llywodraeth y DU, 2000) fel y'i diwygiwyd. Mae'r Ddeddf hon yn cynnwys pennu'r meini prawf cymhwysedd, ffurf y bathodyn, a'r cyfnod rhoi.
- 1.3 Llywodraeth Cymru sy'n gyfrifol am y Cynllun Bathodyn Glas yng Nghymru. Mae hyn yn golygu bod Cymru'n gwyro oddi wrth Loegr, Gogledd Iwerddon, a'r Alban o ran rhai agweddau ar y broses ymgeisio a chymhwysedd. O dan y ddeddfwriaeth sylfaenol, pwerau cyfyngedig sydd gan Weinidogion Cymru ac maent wedi cyhoeddi canllawiau anstatudol i awdurdodau lleol i hyrwyddo gwasanaeth cyson o ansawdd uchel i ymgeiswyr. Gweinyddir y Cynllun gan awdurdodau lleol sy'n gyfrifol am asesu ymgeiswyr a phenderfynu a ddylid rhoi bathodyn. Mae cymhwysra yn seiliedig ar symudedd ac nid cyflyrau meddygol.
- 1.4 Hyd yma mae Llywodraeth Cymru wedi ymestyn meini prawf gan ddefnyddio sylfaen dystiolaeth, adroddiadau, adolygiadau, ac ymchwil (Yr Adran Drafnidiaeth 2021; Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2019; Gofal Canser Tenovus; Llywodraeth y DU 2018; Llywodraeth Cymru 2015; Windle et al 2011). Mae'r estyniad i gymhwysedd wedi bod yn destun ymgynghoriad cyhoeddus cyn cyflwyno is-ddeddfwriaeth.
- 1.5 Yn 2013 a 2015, sefydlwyd dau grŵp arbenigol gan Lywodraeth Cymru i ystyried materion gan gynnwys: ymestyn y meini prawf cymhwysedd ar gyfer pobl ag amhariadau gwybyddol ac ar gyfer amhariadau symudedd dros dro, ochr yn ochr ag

adolygu'r modd y gweinyddir y bathodyn glas. Arweiniodd hyn at gynnwys y meini prawf amhariad gwybyddol a dros dro o dan y meini prawf cymhwysra asesu pellach.

- 1.6 Ym mis Ebrill 2019, cyhoeddodd Pwyllgor Cydraddoldeb, Llywodraeth Leol a Chymunedau Cynulliad Cenedlaethol Cymru alwad am dystiolaeth ar Gynllun y Bathodyn Glas gyda'r cylch gorchwyl canlynol:
- Effaith ymestyn y meini prawf cymhwysedd ar gyfer bathodyn glas yng Nghymru, ac a oedd angen estyniadau pellach i'r meini prawf;
 - Gweithredu ymarferol a chysondeb Cynllun y Bathodyn Glas ledled Cymru, gan gynnwys asesiadau, ffioedd a gorfodi;
 - Y gefnogaeth a'r wybodaeth sydd ar gael i ymgeiswyr bathodyn glas yng Nghymru.
- 1.7 Cyhoeddodd y Pwyllgor adroddiad ym mis Gorffennaf 2019 (Cynulliad Cenedlaethol Cymru 2019) yn dilyn ei ymchwiliad ac argymhellodd bod Llywodraeth Cymru yn cynnal adolygiad o'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer bathodyn glas.
- 1.8 Derbyniodd Llywodraeth Cymru yr argymhelliad hwn yn seiliedig ar waith ymchwil pellach sy'n cael ei wneud i ystyried cymhwysedd, asesiad a chanllawiau. Bydd canfyddiadau'r adolygiad yn helpu Llywodraeth Cymru i wneud penderfyniadau ynghylch dyfodol Cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru.
- 1.9 Roedd llywodraethau eraill ar yr adeg hon hefyd yn ymestyn cymhwysedd. Yn 2019, estynnodd yr Adran Drafnidiaeth feini prawf cymhwysedd Cynllun y Bathodyn Glas yn Lloegr i gynnwys y rhai ag amhariadau anweladwy a chomisiynodd adolygiad o hyn (Yr Adran Drafnidiaeth, 2021. Roedd yr ymgynghoriad (Yr Adran Drafnidiaeth, 2018) cyn hyn yn cynnwys trafodaethau ag awdurdodau lleol a'r cyhoedd i archwilio cymhwysiad y rheini ag amhariadau nad ydynt yn gorfforol.
- 1.10 Ym mis Mawrth 2020, bu swyddogion Transport Scotland, ynghyd ag ymgynghorwyr nyrsio Clefyd Niwronau Motor (MND) ac awdurdodau lleol yn archwilio ac yn treialu proses llwybr carlam i'r rhai ag MND gael mynediad at fathodyn glas heb orfod cymryd rhan yn y broses ymgeisio lawn (Transport Scotland, 2021). Cymeradwywyd hyn a dechreuwyd ei gyflwyno'n llawn yn 2022.
- 1.11 Mae llinell amser o ddatblygiadau bathodyn glas yng Nghymru ar gael ar ffurf tabl yn Atodiad A.

Nodau ac amcanion

1.12 Mae nodau'r ymchwil fel a ganlyn:

Nod un: Deall pa mor gadarn yw prosesau asesu Cynllun Bathodyn Glas yr awdurdod lleol.

Mae cwestiynau ymchwil penodol yn cynnwys:

- Pa wahaniaethau sydd rhwng awdurdodau lleol o ran ceisiadau a gafwyd a bathodynnau a ddyfarnwyd?
- Sut mae nifer y ceisiadau a'r bathodynnau a ddyfarnwyd yng Nghymru yn cymharu â gwledydd eraill y DU fesul pen o'r boblogaeth?
- Faint o geisiadau aflwyddiannus sydd wedi cael eu hystyried ymhellach gan yr awdurdodau lleol ac wedi hynny eu cyfeirio at y Gwasanaeth Cynghori Annibynnol (IAS) i'w hasesu ymhellach, a pham y mae'r ceisiadau hyn yn cael eu cyfeirio at yr IAS?
- Pa wahaniaethau sydd rhwng defnydd awdurdodau lleol o becyn cymorth y bathodyn glas?
- Pa rwystrau y mae unigolion yn eu hwynebu yn y broses ymgeisio?
- Pa gymorth y mae unigolion yn ei gael mewn perthynas â'r broses ymgeisio?

Nod dau: Archwilio meini prawf y rhai sy'n gwneud cais a deall ymhellach geisiadau llwyddiannus ac aflwyddiannus.

- Faint o geisiadau y mae awdurdodau lleol yn eu cael a faint o fathodynnau y maent yn eu dyfarnu (y flwyddyn?), o dan y Meini Prawf Cymhwysedd Awtomatig, Meini Prawf Cymhwysedd Symudedd Dewisol, Meini Prawf Amhariad Gwybyddol a Meini Prawf Amhariad Dros Dro?
- Beth yw'r rhesymau cyffredin dros gais aflwyddiannus?
- Sut mae unigolion sydd wedi cael diagnosis o ganser (neu ddiagnosis terfynol arall) yn cael gwybod am Gynllun y Bathodyn Glas a'r broses ymgeisio?

Nod tri: Deall y llenyddiaeth sy'n ymwneud â meini prawf cymhwysedd bathodyn glas presennol er mwyn caniatáu ar gyfer ymchwil yn y dyfodol i ehangu meini prawf cymhwysedd.

Mae cwestiynau ymchwil penodol yn cynnwys:

- Pa lenyddiaeth sydd ar gael ar hyn o bryd ar gymhwysedd yn y DU a pha mor ddibynadwy yw'r llenyddiaeth hon?
- Sut mae gwledydd y DU yn wahanol o ran cymhwysedd?
- Beth mae'r llenyddiaeth yn ei ddweud am ymestyn y meini prawf cymhwysedd?

2. Methodoleg

- 2.1 Mabwysiadwyd y dull dulliau cymysg canlynol i fynd i'r afael â nodau trosfwaol yr ymchwil.

Cam 1: Cwmpasu a llenyddiaeth gefndir

- 2.2 Bu'r IRP yn gweithio gyda pholisi i gwmpasu'r ymchwil. Roedd hyn yn cynnwys adolygu dogfennau polisi perthnasol ac adroddiadau ar ymchwil a oedd wedi'i chynllunio neu ei chwblhau o'r blaen.

Cam 2: Adolygiad o'r data sydd ar gael

- 2.3 Er mwyn deall pa ddata oedd gan awdurdodau lleol, cynhaliwyd arolwg (Atodiad G) i gael trosolwg o arferion awdurdodau lleol a chasglu data.
- 2.4 Lluniodd arweinwyr polisi Trafnidiaeth a Chysylltedd Digidol (TaDC) restr o gysylltiadau awdurdodau lleol, gan ddefnyddio cydberthnasau gwaith presennol ac ymgysylltu blaenorol. Cafodd yr arolwg ei lanlwytho i Smart Survey, llwyfan ymchwil trydydd parti a dosbarthodd cydweithwyr polisi TaDC ddolen yr arolwg i bob un o'r 22 awdurdod lleol drwy e-bost.
- 2.5 Cafwyd cyfanswm o 17 o ymatebion, sef cyfradd ymateb o 77%. Roedd cynrychiolwyr o ogledd Cymru, canolbarth Cymru, de Cymru (de-ddwyrain a de-orllewin) a gorllewin Cymru. Roedd hyn yn cynnwys lleoliadau gwledig a threfol. Allforiwyd canlyniadau a chrynodebau ymateb yr arolwg o Smart Survey a'u dadansoddi yn Microsoft Excel.
- 2.6 Amlygodd canfyddiadau o'r arolwg amrywiaeth eang o ran casglu data ac felly ni wnaeth yr IRP ystyried dadansoddi data awdurdodau lleol yn yr adroddiad hwn. Yn lle hynny, defnyddiwyd y canlyniadau i lywio'r cwestiynau a ofynnwyd yn y cyfweiliad ac i ddeall pa ddata y mae awdurdodau lleol yn ei gasglu a'i storio mewn perthynas â Chynllun y Bathodyn Glas. Gwnaeth hyn hefyd gynorthwyo'r adolygiad cyffredinol drwy ddarparu darlun o gysoni data o fewn awdurdodau lleol.

Cam 2: Asesiad cyflym o'r dystiolaeth (REA)

- 2.7 Roedd cam nesaf yr ymchwil yn cynnwys REA. Cynhaliwyd y REA rhwng Ionawr 2024 a Mawrth 2024. Cyn dechrau, creodd yr IRP brotocol REA (Atodiad B). Roedd y protocol yn ganllaw tryloyw i sut y byddai'r REA yn cael ei gynnal, gan gynnwys paramedrau'r chwiliad.

- 2.8 Ymrestrwyd Gwasanaethau Llyfrgell Llywodraeth Cymru i gynnal chwiliad llenyddiaeth a oedd yn fan cychwyn ar gyfer y REA. Yna defnyddiodd yr IRP belen eira i ddod o hyd i lenyddiaeth ychwanegol, briodol. Ymgynghorodd yr IRP â'r Gwasanaethau Llyfrgell i gwmpasu paramedrau'r REA a chytuno ar strategaeth chwilio. Roedd y strategaeth yn nodi termau chwilio, cyfnodau amser i'w cwmpasu, rhanbarthau i'w cwmpasu (h.y. DU gyfan) ac unrhyw baramedrau perthnasol eraill (Atodiad B).
- 2.9 Cafodd y broses REA ei llywio gan ddogfen Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig The production of quick scoping reviews and rapid evidence assessments: A How to Guide (Collins et al, 2015) Adran yr Amgylchedd, Bwyd a Materion Gwledig, a'r Mynegai Pecyn Cymorth Asesiad Cyflym o'r Dystiolaeth sydd bellach wedi'i archifo (Gwasanaeth Ymchwil Cymdeithasol y Llywodraeth, 2014).

Echdynnu tystiolaeth

- 2.10 Dychwelodd Gwasanaethau Llyfrgell set o 37 o ganlyniadau chwilio i'r IRP ar 23 Ionawr 2024. Ochr yn ochr â hyn, darganfuwyd chwe chanlyniad o belen eira, a oedd yn golygu dod o hyd i lenyddiaeth addas o gyfeiriadau yn y canlyniadau gwreiddiol. Rhoddir y tabl canlyniadau o'r chwiliad a phelen eira yn Atodiad C. Yna cafodd pob un o'r 43 canlyniad eu sgrinio am eu perthnasedd.
- 2.11 Barnwyd nad oedd 13 canlyniad yn berthnasol i'r chwiliad, gan adael 30 canlyniad i symud i gam nesaf yr adolygiad. Roedd y cam nesaf yn cynnwys tynnu'r wybodaeth berthnasol o'r llenyddiaeth mewn perthynas â'r cwestiynau ymchwil. Diffiniwyd y wybodaeth i'w thynnu o'r erthyglau yn y protocol a'i defnyddio i greu templed echdynnu systematig (Atodiad D). Fodd bynnag, ychydig iawn o astudiaethau a gafwyd ac felly addaswyd y templed i ddiwallu anghenion y REA. O'r cofnodion a oedd yn weddill, roedd 23 yn addas.

Arfarniad critigol

- 2.12 Defnyddiwyd arfarniad critigol i sgrinio ymhellach unrhyw lenyddiaeth nad oedd yn berthnasol i'r cwestiynau ymchwil. Y brif dasg oedd pwysoli'r ffynonellau mewn perthynas â'u hansawdd a'u perthnasedd yn y cam synthesis.
- 2.13 Roedd y gwerthusiad critigol yn manteisio ar ddimensiynau ansawdd a pherthnasedd Gough (2007) wrth arfarnu astudiaethau. Addaswyd hwn i adlewyrchu'r llenyddiaeth lwyd a ffynonellau eraill a ddefnyddiwyd yn y REA. Arweiniodd yr arfarniad critigol hwn at yr erthyglau a'r dystiolaeth hynny sydd fwyaf

perthnasol i'r cwestiynau ymchwil a'r rhai â'r dulliau o'r ansawdd uchaf yn cael pwysiad uwch ac felly'n cael eu cynnwys yn y synthesis. Y canlyniad oedd bod 22 canlyniad wedi'u hystyried yn addas ar gyfer y cam nesaf. Mae'r sgôr ar gyfer pob cofnod i'w weld yn Atodiad F.

- 2.14 Roedd cam nesaf yr REA yn cynnwys synthesis o'r dystiolaeth ac ysgrifennu. Cafodd chwe chofnod eu heithrio ar y cam hwn, oherwydd perthnasedd. Arweiniodd hyn at gynnwys 16 ffynhonnell llenyddiaeth yn derfynol. Adolygwyd yr holl brosesau o fewn y REA gan ddau ymchwilydd ychwanegol i wirio am gywirdeb a manwl gywirdeb.

Ystyriaethau ar gyfer REA

- 2.15 Cymerodd y REA lai na 3 mis i'w gwblhau, a oedd yn gymesur o ystyried hyd y prosiect hwn. Fodd bynnag, mae REAs yn dangos mwy o ragfarn nag adolygiadau systematig oherwydd bod ganddynt fwy o gyfyngiadau amser ac adnoddau. (Trysorlys EM, 2020).
- 2.16 Mae'n werth pwysleisio nad oedd y broses o greu'r protocol a'r gwerthusiad beirniadol yn dilyn dulliau traddodiadol. Roedd natur y cwestiwn REA 'Beth mae'r llenyddiaeth sydd ar gael yn ei ddweud am feini prawf cymhwysedd y bathodyn glas presennol' yn golygu nad oedd yn canolbwyntio ar astudiaethau, ond llenyddiaeth lwyd, gan gynnwys adroddiadau'r llywodraeth. Felly, nid oedd yn bosibl asesu rhywfaint o'r dystiolaeth mewn perthynas â'i fethodoleg.
- 2.17 Mae amrywiaeth sylweddol yn ansawdd, cywirdeb a methodoleg y dystiolaeth yn yr adroddiad hwn. Mae'r mathau o dystiolaeth yn amrywio o adroddiadau'r llywodraeth i erthyglau blog, gan gynnwys cyfweiliadau.

Cam 3: Dadansoddi data eilaidd (SDA)

- 2.18 Y bwriad gwreiddiol oedd defnyddio data awdurdodau lleol i adolygu cadernid y broses ymgeisio a'r broses asesu ceisiadau. Byddai hyn wedi cynnwys cynnal dadansoddiad ystadegol o ddata a ddarparwyd gan awdurdodau lleol i ddeall y ffactorau sy'n cyfrannu at geisiadau llwyddiannus ac aflwyddiannus.
- 2.19 Fodd bynnag, nid oedd hyn yn bosibl oherwydd anghysondebau o ran casglu data ar draws awdurdodau lleol. Yn lle hynny, dewisodd yr IRP gasglu gwybodaeth ansoddol gan staff awdurdodau lleol a dadansoddi data'r Adran Drafnidiaeth. Mae'r

adran hon yn nodi'r fethodoleg a ddefnyddiwyd i ddadansoddi data gan yr Adran Drafnidiaeth.

2.20 Cafwyd y data a ddadansoddwyd gan Gyfarwyddiaeth Trafnidiaeth a Chysylltedd Digidol Llywodraeth Cymru gan yr Adran Drafnidiaeth. Roedd y data'n ymwneud â'r pynciau canlynol ar gyfer y cyfnod rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022:

- Bathodynau byw cyfredol fesul awdurdod lleol yng Nghymru.
- Bathodynau byw cyfredol fesul gwlad y DU.
- Ceisiadau a geir bob mis, fesul math o gymhwysedd ar gyfer pob awdurdod lleol yng Nghymru.
- Ceisiadau a geir bob mis, fesul math o gymhwysedd ar gyfer pob gwlad y DU.
- Bathodynau a archebir bob mis, fesul math o gymhwysedd ar gyfer pob awdurdod lleol yng Nghymru.
- Bathodynau a archebir bob mis, fesul math o gymhwysedd ar gyfer pob gwlad y DU.
- Adroddiadau misol IAS.

2.21 Roedd y data o 2023 yn anghyflawn ar adeg y dadansoddiad. Yn lle hynny, mae data o'r cyfnod rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022 wedi'i ddefnyddio yn lle hynny. Mae defnyddio data ar gyfer y cyfnod rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022 yn caniatáu i ddata ar gyfer cyfnod o 12 mis gael ei ddadansoddi. Felly, gellid cymharu data bathodynau glas awdurdodau lleol o ran ei berthynas â meintiau poblogaeth cenedlaethol a lleol.

2.22 Cynhaliwyd y dadansoddiad gan ddefnyddio Microsoft Excel. Mae'r adroddiad yn cyflwyno ystadegau disgrifiadol.

Ystyriaethau data ar gyfer dadansoddi data eilaidd (SDA)

2.23 Mae rhai ystyriaethau a chyfyngiadau pwysig i'r elfen hon o'r ymchwil i'w cadw mewn cof wrth ddehongli'r canfyddiadau a gyflwynir:

- Nid yw'r data cenedlaethol a gyflwynir yn cynnwys data ceisiadau ar gyfer Gogledd Iwerddon. Mae hyn oherwydd bod gan Gogledd Iwerddon ei system ymgeisio ei hun.

- Cafwyd yr amcangyfrifon poblogaeth ar gyfer Cymru, Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon a ddefnyddiwyd yn y dadansoddiad data eilaidd gan StatsCymru ar 7 Ionawr 2025 (Stats Cymru, 2024).
- Mae rhai problemau ansawdd gyda data'r Adran Drafnidiaeth. Mae hyn yn cynnwys data coll o fis Gorffennaf 2022 ar gyfer bathodynau byw. O ganlyniad, wrth gyfeirio at fathodynau byw ar gyfer 2022, gwnaed penderfyniad i ganolbwyntio ar ffigur canol blwyddyn (Mehefin 2022), i adlewyrchu'r amcangyfrifon poblogaeth canol blwyddyn a ddefnyddiwyd gan StatsCymru.
- Mae data cenedlaethol a data awdurdodau lleol ar gyfer y cyfnod rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022 wedi'u defnyddio oherwydd nad oes data archebion bathodynau ar gyfer rhai awdurdodau lleol yng Nghymru ar gyfer Rhagfyr 2021. Ar gyfer yr awdurdodau lleol hynny heb ddata ar gyfer mis Rhagfyr 2021, mae'n bosibl bod rhai ceisiadau a broseswyd ym mis Rhagfyr 2021 wedi'u dychwelyd fel archebion bathodynau ym mis Ionawr 2022. Daw'r ystod i ben ym mis Tachwedd 2022 i roi cyfnod o 12 mis rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022. Defnyddiwyd ystod o fis Rhagfyr 2021 i fis Tachwedd 2022 oherwydd bod hyn yn darparu cyfnod o 12 mis o ddata i'w ddadansoddi.
- Roedd y gwerthoedd ar gyfer bathodynau a archebwyd yn Ynys Môn yr un fath ar gyfer misoedd Gorffennaf ac Awst 2022. Nid yw'n glir a yw hyn yn gyd-ddigwyddiad, neu daeth cyfanswm y gwerthoedd ar gyfer y ddau fis i law ar yr un pryd a chawsant eu haneru, neu a oedd gwall adrodd, neu esboniad arall.

- 2.24 Mae gan rai meysydd gofnodion nad oes ganddynt unrhyw gyfwerth mewn mannau eraill yn y data. Mae'n bosibl bod rhai o'r meini prawf cymhwysedd yn cael eu neilltuo i gais yn ystod y broses asesu. Er enghraifft, mae categori o Amhariad Anweladwy yn y data ar gyfer bathodynau a archebwyd, ond nid oes categori o'r fath yn y data ar geisiadau bathodynau.
- 2.25 Mae gwerthoedd y bathodynau a archebir yn aml yn fwy na gwerthoedd y ceisiadau bathodynau cyfatebol. Mae hyn yn aml yn wir ar lefel awdurdodau lleol a hefyd ar lefel genedlaethol. Trafodwyd y rhesymau posibl am hyn gyda staff awdurdodau lleol yn ystod y cyfweiliadau lled-strwythuredig.
- 2.26 Lle mae tabl neu ffigur yn cyfeirio at 'ganran o'r boblogaeth' sy'n gwneud cais neu'n archebu bathodyn glas, nid yw hyn yn cyfeirio'n uniongyrchol at union gyfran y bobl

a oedd yn gwneud cais am fathodynau neu'n eu harchebu. Mae hyn oherwydd, mewn rhai achosion, gall person unigol fod wedi gwneud mwy nag un cais neu archeb yn yr un flwyddyn. Nid yw'r union ddata ar faint o bobl sy'n cyflwyno ceisiadau lluosog neu'n gwneud archebion lluosog ar gael. Felly, dylid ystyried hyn yn gyfran fras, yn hytrach na chyfran wirioneddol.

- 2.27 Mae nifer y ceisiadau a geir yn seiliedig yn unig ar geisiadau a wnaed drwy system Valtech (BBDS). Fodd bynnag, mae nifer y bathodynau a archebir yn cynnwys yr holl archebion y mae awdurdod lleol yn eu cofnodi, gan gynnwys ceisiadau papur a anfonir yn uniongyrchol at yr awdurdod lleol.
- 2.28 Dywedodd o leiaf un awdurdod lleol a gyfwelwyd fod y niferoedd ar system BBDS yn anghywir. Priodolwyd hyn i'r ffaith pe bai cais yn cael ei ganslo, ei fod yn cael ei dynnu o'r system. Mae hyn yn golygu na fyddai bellach yn cyfrannu at gyfanswm y ceisiadau.
- 2.29 Dywedodd un awdurdod lleol nad yw o reidrwydd yn prosesu ail-geisiadau bathodyn glas wrth iddynt ddod i mewn drwy'r BBDS. Mae hyn oherwydd y gellir ailymgeisio am fathodynau am hyd at 12 wythnos cyn iddynt ddod i ben ac felly efallai na fydd angen i'r awdurdod lleol brosesu'r bathodyn ar unwaith. Fodd bynnag, nid yw'r bathodyn newydd yn dod yn ddilys nes bod yr hen fathodyn wedi dod i ben. Nododd yr awdurdod lleol y byddai deiliaid bathodynau yn aml yn dychwelyd eu hen fathodynau drwy'r post cyn bod y bathodyn newydd yn ddilys. Mae hyn yn golygu na fyddai deiliad y bathodyn bellach yn meddu ar fathodyn dilys, nes i'r awdurdod lleol anfon yr hen fathodyn yn ôl. Datrysodd yr awdurdod lleol y mater hwn drwy drefnu amser yn nes at y dyddiad dod i ben ar gyfer y broses adnewyddu bathodyn, a thrwy hynny greu oedi rhwng ceisiadau ac archebion. Gall hyn gyfrannu at rai misoedd pan oedd cyfanswm y gorchmynion yn uwch na chyfanswm y ceisiadau.
- 2.30 Mae rhai materion posibl yn ymwneud â chyflawnrwydd y data, a fydd yn cael eu hesbonio pan fyddant yn berthnasol.

Cam 4: Cyfweiliadau ansoddol gydag awdurdodau lleol

- 2.31 Cynhaliwyd cyfweiliadau lled-strwythuredig manwl gyda staff awdurdodau lleol sy'n gweithio ar Gynllun y Bathodyn Glas. Roedd y pynciau a gafodd sylw yn y cyfweiliad yn cynnwys:
- Ffactorau sy'n arwain at geisiadau aflwyddiannus.

- Y broses y tu ôl i ystyriaeth bellach ar gyfer ceisiadau aflwyddiannus.
- Rhwystrau yn y broses ymgeisio.
- Cymorth a gynigir yn y broses ymgeisio.
- Y defnydd o'r pecyn cymorth.
- Sut mae unigolion sydd wedi cael diagnosis o ganser yn cael gwybod am y cynllun.
- Safbwyntiau ar ymestyn cymhwysedd.

- 2.32 Y nod oedd coladu 5 i 10 cyfweiliad gydag unigolion o awdurdodau lleol ledled Cymru. Dymunwyd cael cynrychiolaeth o wahanol ranbarthau daearyddol Cymru, ynghyd â chymysgedd o awdurdodau lleol mwy trefol a mwy gwledig.
- 2.33 Gwahoddwyd pob awdurdod lleol i gymryd rhan mewn cyfweiliadau. Darparodd cyfanswm o 6 awdurdod lleol fanylion cyswllt ac roedd ganddynt ddiddordeb mewn cymryd rhan yn y cam cyfweld. O'r 6 awdurdod lleol a ddarparodd fanylion cyswllt, cynhaliwyd cyfweiliadau gyda 5 awdurdod lleol.
- 2.34 Cymerodd y cyfweiliadau rhwng 45 a 60 munud ac fe'u cynhaliwyd yn Saesneg drwy MS Teams gydag aelodau o awdurdodau lleol a oedd yn ymwneud â gweinyddu Cynllun y Bathodyn Glas. Mewn rhai achosion roedd hyn yn cynnwys dau aelod o staff o'r un awdurdod lleol mewn un cyfweiliad.
- 2.35 Cafodd y data ansoddol eu cofnodi a'u trawsgrifio. Cynhaliwyd dadansoddiad thematig gan ddefnyddio MaxQDA. Cymerodd tri ymchwilydd ran yn y dadansoddiad i sicrhau y gallai dadansoddiad o ansawdd uchel a sicrwydd ansawdd ddigwydd.

Ystyriaethau data ar gyfer cyfweiliadau ansoddol gydag awdurdodau lleol

- 2.36 Mae rhai ystyriaethau a chyfyngiadau pwysig i'r ymchwil i'w cadw mewn cof wrth ddehongli'r canfyddiadau a gyflwynir:
- Dylid trin canfyddiadau'r elfen ansoddol yn ofalus gan nad oes cynrychiolaeth lawn ledled Cymru. Er bod cymysgedd o awdurdodau lleol mwy trefol a mwy gwledig yn y cyfweiliad, roedd y rhan fwyaf o gyfranogwyr o awdurdodau lleol naill ai yn ne Cymru neu ddwyrain Cymru.
 - Mae'r safbwyntiau a fynegir yn rhai nifer bach o unigolion sy'n cael eu cyflogi gan nifer bach o'r awdurdodau lleol. Nid yw'r safbwyntiau a'r farn felly'n

gynrychioliadol o'r holl staff bathodyn glas yn yr awdurdod lleol, yr holl staff bathodyn glas ledled Cymru, na holl drigolion awdurdod lleol.

Ystyriaethau'r adroddiad

- 2.37 Bydd yr adroddiad yn mabwysiadu model cymdeithasol o iaith anabledd yn unol ag ymrwymiad Llywodraeth Cymru i wreiddio'r model cymdeithasol o anabledd. Mae'r model cymdeithasol o anabledd yn sicrhau nad yw 'amhariad' ac 'anabledd' yn cael eu defnyddio'n gyfnewidiol a bod gwahaniaeth rhyngddynt. Mae amhariad yn derm y cyfeiriwyd ato'n flaenorol fel 'anabledd'.
- 2.38 Yn ystod yr adroddiad hwn, ar adegau mae'r term 'anabledd' yn cael ei ddefnyddio mewn ffordd nad yw'n cyfateb i'r model cymdeithasol o anabledd wrth gyfeirio at ddata a gyhoeddwyd eisoes, deddfwriaeth nad yw o Gymru, dyfyniadau, diffiniadau neu wrth gyfeirio at sefydliadau. Lle y bo'n bosibl, mae iaith a therminoleg wedi'u haralleirio i gyd-fynd â'r model cymdeithasol o anabledd. Fodd bynnag, pan ddarperir dyfynbrisiau uniongyrchol gan bobl anabl, byddant yn yr iaith a ddefnyddiwyd ganddynt, sydd weithiau'n adlewyrchu'r model meddygol o anabledd.
- 2.39 Un eithriad i'r iaith fodel gymdeithasol yw'r ymadrodd 'anableddau dysgu'. Mae Llywodraeth Cymru yn cydnabod mai dyma'r eirfa a dderbynnir yn y maes hwn a bod 'anabledd dysgu' yn cael ei ffafrio gan sefydliadau cynrychioliadol ar hyn o bryd. Mae'r defnydd parhaus o'r term 'anableddau dysgu' a ddeallir yn eang yn cael ei adolygu'n rheolaidd gan Lywodraeth Cymru, yn arbennig gan Grŵp Cynghori'r Gweinidog ar Anabledd Dysgu (LDMAG) sy'n darparu cyngor annibynnol a her i weinidogion ac sy'n cynnwys aelodau sydd â phrofiad bywyd, cyrff cynrychioliadol, gweithwyr proffesiynol, a sefydliadau o'r sector cyhoeddus a'r trydydd sector.

3. Asesiad Cyflym o'r Dystiolaeth

3.1 Mae'r adran hon yn trafod yn gryno ganfyddiadau'r REA cyn iddynt gael eu harchwilio'n fanylach mewn adrannau dilynol.

3.2 Nodwyd pedair thema o'r llenyddiaeth:

1. Cadernid Cynllun y Bathodyn Glas.
2. Amrywiad cynllun cymhwysra ar draws gwledydd.
3. Trafodaethau a phenderfyniadau ar ehangu meini prawf cymhwysedd.
4. Amcangyfrif effaith ehangu cymhwysedd.

Thema un: Cadernid Cynllun y Bathodyn Glas

3.3 Nododd ymchwiliad 2019 wahaniaethau ar draws y 22 awdurdod lleol o ran cyngor a gweithredu, a thrwy hynny arwain at anghysondebau ledled Cymru o ran y modd y caiff Cynllun y Bathodyn Glas ei weinyddu. Clywodd yr ymchwiliad gan gynrychiolwyr rhanddeiliaid, gan gynnwys Tenovus, Age Cymru, Anabledd Cymru, a swyddogion awdurdodau lleol, a nododd anghysondebau o ran asesu, gweinyddu a chymhwysedd. Yng ngoleuni'r anghysondebau hyn, mae'n bwysig felly cynnal adolygiad o'r llenyddiaeth er mwyn deall yn well gadernid y prosesau asesu a'r modd y cymhwysir y meini prawf cymhwysedd ar hyn o bryd. Bydd y bennod hon yn archwilio hyn. Dylid nodi bod cadernid yn cyfeirio at ba mor gyson yw Cynllun y Bathodyn Glas, gan gynnwys cysondeb ar draws awdurdodau lleol.

3.4 Y Broses o Wneud Cais am Fathodyn Glas: Post blog a gyhoeddwyd gan y Sefydliad Materion Cymreig yw Inconsistent and Heartbreaking by Bridge (2023). Mae'r blog yn archwilio profiadau'r rhai sy'n gwneud cais am fathodyn glas a'r rhai sy'n cynrychioli ymgeiswyr bathodyn glas. Drwy wneud hynny, mae'r blog yn amlygu anghysondebau o ran cadernid ac o ran sut y gweinyddir y cynllun a phroblemau gyda'r broses ymgeisio.

3.5 Mae'r dystiolaeth gan Bridge (2023) yn dogfennu canlyniadau'r broses ymgeisio a'r dehongliad o feini prawf cymhwysra gan awdurdodau lleol ar gyfer ymgeiswyr a'u teuluoedd. Amlygir yr anghysondebau hyn yn y blog gan ddyfyniad gan Stand North Wales CIC, sef cwmni buddiannau cymunedol nid-er-elw sy'n cynrychioli teuluoedd â phlant ac oedolion ifanc anabl. Mae Stand North Wales CBC yn nodi 'Our research has highlighted inconsistencies, lack of understanding and stress affecting the livelihoods of disabled individuals and family members who are caring for their loved ones across Wales.' (Bridge, 2023: 1).

- 3.6 Mater arall y mae Bridge (2023) yn ei amlygu yw bod gan aseswyr naill ai hyfforddiant rhannol neu ddim hyfforddiant a/neu arbenigedd sy'n arwain at anghysondebau. Mae Bridge (2023) yn awgrymu bod diffyg gwybodaeth hefyd yn cael ei waethygu gan ddiffyg empathi ymddangosol ymhlith rhai aseswyr. Defnyddiodd y blog yr ymgynghoriad ar fathodynau glas yn 2019 dan arweiniad Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol y Senedd,¹ gan ddyfynnu Miranda Evans, Rheolwr Polisi a Rhaglenni Anabledd Cymru, a ddywedodd: 'There are inconsistencies in the knowledge of the assessors to understand how certain [impairments] affect a person's day-to-day living. Also, there needs to be an element of empathy in the application system to understand the importance and the need for a Blue Badge' (Bridge, 2023: 1). Yn yr un modd, mae'r blog yn cwestiynu cadernid yr asesiad symudedd a wneir gan aseswr symudedd annibynnol, y mae canllawiau'n nodi sy'n cael ei gynnal fel arfer gan weithiwr ieuchyd proffesiynol.² Dywedodd defnyddiwr cadair olwyn a chanddi ddau o blant ag anghenion cymhleth nad oedd gan yr aseswr olaf i ymweld â hi unrhyw wybodaeth na dealltwriaeth o'i hamhariad. Mae'n ychwanegu: 'When I tried to apply for a Blue Badge for one of my sons I was told 'It doesn't matter because you have one' (Bridge, 2023: 1). Mae'r blog yn codi pryderon ynghylch diffyg dealltwriaeth gan aseswyr ac nad yw hyn yn cael ei neilltuo i un awdurdod lleol neu aseswr.
- 3.7 Clywodd ymchwiliad 2019 hefyd bryderon gan randdeiliaid ynghylch absenoldeb gofyniad cyfreithiol i awdurdodau lleol gael proses apelio. Nododd Macmillan y diffyg gofyniad gorfodol mewn perthynas â chyflymu bathodynau a natur anstatudol y pecyn cymorth. Soniodd yr ymchwiliad â pha mor anodd felly oedd gwybod i ba raddau y defnyddiwyd y pecyn cymorth.
- 3.8 Yn wahanol i'r amser proses ymgeisio o 12 wythnos, nododd cyfweleion o blog Bridge (2023) 'The Blue Badge Application Process: Inconsistent and Heartbreaking' ei bod yn cymryd 'misoedd' i brosesu ceisiadau. Roedd gwblhau'r ffurflenni cais yn fath o lafur emosiynol, o ran dogfennu manylion amhariad yr ymgeisydd a llywio ffurflenni sy'n cynnwys terminoleg alluog.
- 3.9 Mae Bridge (2023) yn dangos hyn gyda dyfyniad gan riant sy'n gwneud cais ar ran ei blentyn 15 oed: 'It takes months of sitting there and looking at these forms and having to write the worst things about your child who is wonderful to you,' meddai.

¹ [Ymchwiliad i Gynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru: Cymhwysra a Gweithredu](#)

² [Cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru: canllawiau ar gyfer awdurdodau lleol 2021 \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#)

‘Having to keep repeatedly telling a stranger who has no medical knowledge just tears you apart. My son’s condition will only get worse, so we shouldn’t have to do these things periodically.’ (Bridge, 2023: 1)

- 3.10 Mae llenyddiaeth yn dangos nad yw hyn yn unigryw i Gymru. Roedd adroddiad gan y Ganolfan Cyfiawnder Cymdeithasol (2021) yn defnyddio canfyddiadau gan y BBC, a amlygodd amrywiadau sylweddol ac anesboniadwy mewn cyfraddau cymeradwyo ar gyfer bathodynau glas rhwng awdurdodau lleol. Datgelodd yr adroddiad fod data gan 216 o awdurdodau lleol haen uwch yn dangos bod gwahaniaethau mewn cyfraddau llwyddiant rhwng y rhai ag amhariadau anweladwy a chorfforol mewn llawer o ardaloedd awdurdodau lleol (Canolfan Cyfiawnder Cymdeithasol, 2021: 244). Yn ôl yr adroddiad, roedd cyfraddau cymeradwyo cyfartalog ar gyfer amhariadau corfforol yn 80.5 y cant o gymharu â 57.1 y cant ar gyfer amhariadau anweladwy (Canolfan Cyfiawnder Cymdeithasol, 2021: 244). O’r 109 o awdurdodau lleol â data cyflawn, roedd cyfraddau cymeradwyo bathodynau glas yn amrywio o 12.5 i 100 y cant ar gyfer y rheini ag amhariadau anweladwy (Canolfan Cyfiawnder Cymdeithasol, 2021: 244).
- 3.11 Mae’r tair ffynhonnell a drafodir yma yn pwysleisio’r anghysondebau gyda Chynllun y Bathodyn Glas ar draws awdurdodau lleol. Mae’r llenyddiaeth hefyd yn amlygu pryderon cadernid mewn perthynas â dealltwriaeth o’r Cynllun. Gwelir anghysondebau mewn perthynas â phroses asesu awdurdodau lleol nid yn unig yng Nghymru ond hefyd yn Lloegr. Mae’r anghysondebau hyn yn effeithio’n negyddol ar gadernid y Cynllun gan fod amrywiadau ym mhrosesau’r Cynllun ac felly nid yw’n gyson ar draws awdurdodau lleol.

Cadernid dros amser

- 3.12 Bu pryderon ynghylch cadernid yn ystod blynyddoedd blaenorol. Codwyd pryderon yn adroddiad y Gwasanaeth Gwella Bathodyn Glas (Yr Adran Drafnidiaeth, 2013) ac adroddiad Grŵp Gorchwyl a Gorffen y Bathodyn Glas (Llywodraeth Cymru, 2015) a sefydlwyd gan Weinidog yr Economi, Gwyddoniaeth a Thrafnidiaeth ar y pryd i adolygu gweinyddiaeth y cynllun yng Nghymru.
- 3.13 Adolygodd adroddiad yr Adran Drafnidiaeth yn 2013 flwyddyn gyntaf gweithredu’r

Gwasanaeth Gwella Bathodyn Glas (BBIS) o safbwynt y DU gyfan.³ Canfu'r adroddiad, a oedd yn seiliedig ar arolwg ar-lein o 108 o awdurdodau lleol, fod awdurdodau lleol yn aml yn defnyddio dwy system. Roedd deuddeg y cant o awdurdodau lleol yn rhedeg eu systemau eu hunain ar y cyd â'r BBIS, gan fod rhai'n credu y gallai eu system flaenorol gofnodi mwy o wybodaeth nag y gallai'r system newydd.

- 3.14 Mae cyflwyno Gwasanaeth Digidol y Bathodyn Glas (BBDS) wedi disodli'r BBIS ac mae'n cael ei ddarparu gan Valtech. Mae'r BBDS yn cynnwys y canlynol:
- argraffu, cyflenwi a dosbarthu bathodyn glas yn ddiogel (drwy gcontractwr)
 - storfa gyffredin o wybodaeth allweddol ar fathodynau a deiliaid bathodynau er mwyn galluogi gwiriadau dilysu i gael eu gwneud yn gyflym ac yn hawdd, naill ai o gyfrifiadur personol neu drwy ffonau clyfar neu dechnoleg debyg
 - system rheoli gwybodaeth ar y we ar gyfer awdurdodau lleol
 - ffurflen gais ar-lein genedlaethol sydd ar gael drwy GOV.UK
 - llinell gymorth a gwasanaeth chwythu'r chwiban (Llywodraeth Cymru, 2023: 1)
- 3.15 Felly, mae'n bwysig i ni archwilio'r defnydd o'r BBDS yng ngoleuni'r nifer sy'n manteisio ar y BBIS gan awdurdodau lleol. Bydd hyn yn gymorth pellach i ddeall cadernid y cynllun, a fydd yn cael ei archwilio yn ystod y cam cyfweld.
- 3.16 Codwyd pryderon ynghylch cadernid hefyd yn adroddiad Grŵp Gorchwyl a Gorffen y Bathodyn Glas (Llywodraeth Cymru, 2015). Dywedwyd bod Cynllun y Bathodyn Glas yn cael ei ddarparu'n wahanol ar draws y 22 awdurdod lleol yng Nghymru, gan arwain at 'loteri cod post' (Llywodraeth Cymru, 2015: 10). Er enghraifft, roedd rhai awdurdodau lleol yn dibynnu ar asesiadau meddygon teulu ac nid oeddent yn ymgysylltu â chanllawiau'r llywodraeth. Dywedodd yr adroddiad y dylai Llywodraeth Cymru gyfarwyddo awdurdodau lleol ar sut i gyflawni'r cynllun.
- 3.17 Ar hyn o bryd, mae gan Lywodraeth Cymru Becyn Cymorth Dilysu Awdurdodau Lleol Bathodyn Glas.⁴ Ochr yn ochr â chanllawiau anstatudol ar gyfer awdurdodau

³ Gwnaeth y BBIS argraffu, personoli a dosbarthu'r bathodynau dylunio newydd yn ddiogel; cronfa ddata ganolog o'r holl Fathodynau Glas a roddir; ffurflen gais ar-lein (gan gynnwys gwiriwr cymhwysedd sydd ar gael drwy Gov.uk; nifer o wasanaethau cymorth gan gynnwys gwasanaeth cymorth system ddwyieithog, gwasanaeth cymorth ymholiadau cychwynnol, a gweinyddiaeth a chymorth gwasanaeth a reolir.

⁴ Crëwyd y pecyn cymorth yn 2014. Mae hwn yn cael ei ddiweddarw ac mae'n cefnogi awdurdodau lleol i reoli eu proses ymgeisio a dilysu, gyda'r nod o gyflawni dull gweithredu, cyflawni a chanlyniadau mwy cyson ledled Cymru.

lleol, argymhellir hefyd na ddylai awdurdodau lleol ddibynnu ar lythyrau gan feddygon teulu. Mae hyn oherwydd bod 'ymarferwyr cyffredinol yn glinigwyr sy'n arbenigo ar ddiagnosis a thriniaeth. Nid yw cymhwysedd i gael Bathodyn Glas yn dibynnu ar ddiagnosis, ond ar faint o amhariad sydd ar symudedd unigolyn, sydd y tu allan i arbenigedd y rhan fwyaf o ymarferwyr cyffredinol' (Llywodraeth Cymru, 2023: 19).

- 3.18 O fewn y thema hon o gadernid, mae nifer o is-themâu wedi dod i'r amlwg o'r llenyddiaeth sy'n ymwneud ag anghysondebau a welwyd yng Nghymru, sydd hefyd wedi'u harsylwi yng ngwledydd eraill y DU. Roedd y rhain yn cynnwys anghysondebau o ran sut y caiff y cynllun ei weinyddu, y broses ymgeisio, a diffyg canllawiau gorfodol.

Thema dau: Amrywiad cynllun cymhwysra ar draws gwledydd

- 3.19 Mae Cynllun y Bathodyn Glas yn fater datganoledig. Mae gan bob gwlad yn y DU ei fframwaith deddfwriaethol ei hun sy'n pennu'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer eu Cynlluniau Bathodyn Glas priodol. Fodd bynnag, er gwaethaf fframweithiau deddfwriaethol cenedlaethol gwahanol, canfu papur briffio ymchwil gan Dŷ'r Cyffredin yn 2023 fod y meini prawf cymhwysedd ar gyfer Cynlluniau Bathodyn Glas datganoledig yn gymharol debyg ar draws gwledydd y DU.
- 3.20 Ym mhob un o wledydd y DU, fel yr eglura papur briffio ymchwil Tŷ'r Cyffredin, mae unigolion yn gymwys yn awtomatig i gael bathodyn glas os yw un o'r canlynol yn berthnasol:
- maent yn cael Taliad Annibyniaeth Bersonol (PIP) ac ni allant gerdded mwy na 50 metr (sgôr o 8 pwynt neu fwy ar gyfer 'Symud o Gwmpas')
 - maent yn derbyn cyfradd uwch elfen symudedd y Lwfans Byw i'r Anabl (DLA)
 - maent yn cael Tariff Cynllun lawndal y Lluoedd Arfog 1 i 8
 - maent yn cael Atodiad Symudedd Pensiynwyr Rhyfel
 - eu bod 'wedi'u cofrestru'n ddall' neu ag 'amhariad difrifol ar eu golwg' (Tŷ'r Cyffredin, 2023: 8-15)
- 3.21 Fodd bynnag, canfu papur briffio ymchwil Tŷ'r Cyffredin hefyd fod gwahaniaethau rhwng gwledydd y DU. Nodir y gwahaniaethau hyn isod drwy dynnu ar y canfyddiadau perthnasol o'r papur briffio.

- 3.22 Yn 2019, ehangwyd y meini prawf cymhwysedd ar gyfer unigolion sy'n cael yr elfen symudedd yn Lloegr drwy gyflwyno is-ddeddfwriaeth. Cynlluniwyd y newid deddfwriaethol hwn i leihau anghydraddoldebau o ran sut yr oedd ceisiadau bathodyn glas yn seiliedig ar amhariadau iechyd meddwl yn cael eu trin o gymharu â cheisiadau ar sail amhariadau corfforol (Tŷ'r Cyffredin, 2023: 19-20). Yn dilyn y newid deddfwriaethol, roedd unigolion yn Lloegr sy'n cael elfen symudedd PIP yn gymwys yn awtomatig ar gyfer bathodyn glas os oeddent wedi cael 10 pwynt ar gyfer 'Cynllunio a Dilyn Teithiau' ar y sail na allant ymgymryd ag unrhyw daith oherwydd y byddai'n achosi 'tralod seicolegol llethol' iddynt (Tŷ'r Cyffredin, 2023: 28). Gall unrhyw sgôr arall o dan gydran 'Cynllunio a Theithiau Dilynol' PIP, gan gynnwys sgôr uwch o 12, fod yn gymwys ar gyfer Bathodyn Glas o hyd. Fodd bynnag, yn ôl Canllawiau Pwy All Gael Bathodyn Glas? (Yr Adran Drafnidiaeth, 2021), byddai'n rhaid i unigolion ddarparu tystiolaeth sy'n cael ei hasesu fel rhan o'u cais.
- 3.23 Mae gwahaniaethau hefyd rhwng meini prawf yr Alban ar gyfer cymhwyso'n awtomatig a gwledydd eraill y DU. Yn yr Alban, mae unigolyn yn gymwys yn awtomatig i gael bathodyn glas os oedd yn flaenorol wedi cael cyfradd uwch yr elfen symudedd ar gyfer DLA am gyfnod amhenodol, neu wedi cael ailystyriaeth orfodol ar gyfer PIP wedi'i dderbyn gan yr Adran Gwaith a Phensiynau (DWP). Yn yr achosion olaf hyn, byddai unigolion yn gymwys i gael bathodyn am flwyddyn (Tŷ'r Cyffredin, 2023: 12). Mae unigolion yn yr Alban sy'n derbyn y gyfradd uwch ar gyfer elfen symudedd y Taliad Anabledd Plant hefyd yn gymwys yn awtomatig i gael bathodyn glas (Tŷ'r Cyffredin, 2023: 12).
- 3.24 Yn ogystal â meini prawf sy'n arwain at gymhwyster awtomatig ar gyfer bathodyn glas, mae gan bob gwlad yn y DU set arall o feini prawf dewisol sy'n gofyn am ddarparu tystiolaeth ychwanegol. Ym mhob un o wledydd y DU, fel dogfennau papur ymchwil Tŷ'r Cyffredin, gall unigolion wneud cais am fathodyn glas ar sail y meini prawf dewisol canlynol:
- Methu cerdded o gwbl, neu'n methu cerdded heb gymorth neu maent yn ei chael hi'n anodd iawn cerdded oherwydd poen, diffyg anadl, neu'r amser mae'n ei gymryd.

- Mae ganddynt blentyn dan dair oed sydd angen bod yn agos at gerbyd sydd ag offer swmpus (gan gynnwys offer meddygol) er mwyn darparu triniaeth feddygol frys.
- Amhariad difrifol yn y ddwy fraich sy'n eu hatal rhag defnyddio meteri parcio (Tŷ'r Cyffredin, 2023: 10-21).

3.25 Mae rhai gwahaniaethau rhwng meini prawf dewisol gwledydd y DU o ran amhariadau gwybyddol ac amhariadau iechyd meddwl. Yng Nghymru, gall unigolyn ag amhariad gwybyddol difrifol (sy'n golygu nad yw'n gallu cynllunio na dilyn unrhyw daith heb gymorth gan rywun arall) fod yn gymwys i gael bathodyn glas ar yr amod ei fod yn gallu darparu'r dystiolaeth ychwanegol angenrheidiol (Tŷ'r Cyffredin, 2023: 10-11). Yng Ngogledd Iwerddon a'r Alban, gall unigolyn ag amhariad iechyd meddwl (sy'n golygu nad yw'n ymwybodol o berygl wrth wneud teithiau) fod yn gymwys i gael bathodyn glas (Tŷ'r Cyffredin, 2023: 13-14).

3.26 Yn wahanol i wledydd eraill y DU, mae'r meini prawf dewisol ar gyfer amhariadau gwybyddol ac iechyd meddwl yn fwy eang yn Lloegr oherwydd cyflwyno is-ddeddfwriaeth yn 2019 a gynlluniwyd i drin amhariadau iechyd meddwl a chorfforol yn decach (Tŷ'r Cyffredin, 2023: 19-20). Yn Lloegr, fel y dywed papur briffio ymchwil Tŷ'r Cyffredin, mae'r meini prawf dewisol yn cynnwys unigolion sy'n gallu darparu dystiolaeth bellach i ddangos eu bod:

- 'yn risg sylweddol iddynt hwy eu hunain neu i eraill yn gyson ger cerbydau, mewn traffig neu feysydd parcio
- ei chael hi'n anodd cynllunio neu ddilyn taith
- yn ei chael hi'n anodd neu'n amhosibl rheoli eu gweithredoedd a diffyg ymwybyddiaeth o'r effaith y gallent ei chael ar eraill
- yn cael ymatebion dwys a llethol yn rheolaidd i sefyllfaoedd sy'n achosi iddynt golli rheolaeth ymddygiadol dros dro
- yn aml yn mynd yn hynod bryderus neu ofnus o fannau cyhoeddus / agored' (Yr Adran Drafnidiaeth, 2021 a ddyfynnir yn Nhŷ'r Cyffredin, 2023: 20)

3.27 Mae gwahaniaethau cenedlaethol eraill o ran dyfarnu bathodynnew ar gyfer cyflyrau dros dro a salwch terfynol. Yng Nghymru a Lloegr, gall unigolion â salwch terfynol a ffurflen SR1 wneud cais am fathodyn glas os yw eu cyflwr yn golygu na allant

gerdded neu eu bod yn ei chael hi'n anodd iawn cerdded.⁵ Fodd bynnag, yn yr Alban mae unigolion yn gymwys yn awtomatig i gael bathodyn glas os oes ganddynt salwch terfynol a'u bod yn cael y gyfradd symudedd uwch PIP o dan y rheolau arbennig ar gyfer salwch terfynol.⁶ At hynny, yn dilyn treial cychwynnol, ers 2022, mae ceisiadau ar gyfer unigolion ag MND wedi cael eu rhoi ar lwybr carlam yn yr Alban (Transport for Scotland, 2021). Yng Nghymru, gall unigolion wneud cais am fathodyn 12 mis dros dro os ydynt yn gwella neu'n aros am driniaeth ar gyfer salwch neu anaf difrifol (Tŷ'r Cyffredin, 2023, 11). Mae enghreifftiau'n cynnwys gwella ar ôl strôc neu anaf i'r pen sy'n effeithio ar symudedd neu wella ar ôl torasgwrn cymhleth yn y coes am gyfnodau o 12 mis neu fwy.⁷

- 3.28 Mae'r dystiolaeth yn awgrymu, er bod rhywfaint o gysondeb rhwng gwledydd y DU, fod rhai gwahaniaethau hefyd, yn enwedig o ran amhariadau gwybyddol ac iechyd meddwl, a salwch dros dro neu derfynol.

Thema tri: Trafodaethau a phenderfyniadau ar ehangu meini prawf cymhwysedd

- 3.29 Mae'r thema hon yn archwilio'r canfyddiadau sy'n ymwneud â thrafodaethau ar ehangu meini prawf cymhwysedd a'r cyfiawnhad dros feini prawf cymhwysedd. Mae'r thema hon wedi'i rhannu i'r is-themâu canlynol:

- Cyfiawnhad dros wahaniaethau mewn meini prawf cymhwysedd yn y DU
- Amhariadau anweladwy
- Canser
- Clefyd Niwronau Motor
- Cyfradd uwch o Lwfans Gweini

Cyfiawnhad dros wahaniaethau mewn meini prawf cymhwysedd yn y DU

- 3.30 Mae thema a drafodir o fewn un ffynhonnell llenyddiaeth yn ymwneud â chyfiawnhad dros wahaniaethau mewn cymhwysedd ar draws gwledydd y DU. Mae'n bwysig nodi bod y papur briffio hwn gan Dŷ'r Cyffredin (2023) wedi'i gyhoeddi i gefnogi ASau ac felly ni ellir ei ddefnyddio fel cyngor cyfreithiol neu broffesiynol (Tŷ'r Cyffredin, 2023: 2). Fodd bynnag, mae'r adroddiad yn rhoi tystiolaeth gan

⁵ [Pwy all gael Bathodyn Glas? - GOV.UK](#); [Bathodynnau Glas: Pwy sy'n gymwys? LLYW.CYMRU](#)..

⁶ [Eligibility - mygov.scot](#)

⁷ [Bathodynnau Glas: Pwy sy'n gymwys? LLYW.CYMRU](#)

swyddogion y llywodraeth mewn perthynas â chyfiawnhad meini prawf cymhwysedd.

3.31 Mae papur Tŷ'r Cyffredin (2023) yn bapur briffio ymchwil a gyhoeddwyd i hysbysu ASau am weithrediad y Cynllun Bathodyn Glas. Mae'r papur briffio'n ymwneud yn bennaf â Lloegr, ond mae hefyd yn ymdrin â'r gwledydd datganoledig.

3.32 Fel y crybwyllwyd, mae gan bob gwlad yn y DU feini prawf cymhwysra awtomatig gwahanol mewn perthynas â PIP. Yn 2013, gwnaeth Gweinidog Trafnidiaeth llywodraeth y DU ar y pryd, Norman Baker, gyfiawnhau cyfyngu'r meini prawf yn Lloegr i'r gydran 'symud o gwmpas'. Ei ddadl oedd y byddai hyn yn adlewyrchu'n agos y cymhwysra presennol o dan DLA ac roedd fel a ganlyn:

'People who scored eight points or more in the 'moving around' activity of PIP will be automatically eligible for a Blue Badge. This activity assesses a person's physical ability to get around and a score of eight points or more will be awarded to people who are either unable to walk or who cannot walk further than approximately 50 metres. This means that future eligibility for a Blue Badge will be as similar to the current eligibility criteria for the scheme as possible' (Baker, 2013 a ddyfynnir yn Nhŷ'r Cyffredin, 2023: 25).

3.33 Roedd y ddogfen ymgynghori gan lywodraeth y DU hefyd yn dadlau yn erbyn ymestyn i'r elfen 'cynllunio a theithiau dilynol' oherwydd: 'This change to the regulations would significantly widen current eligibility for a Blue Badge to some people of working age with mental, cognitive and intellectual impairments who have high non-physical mobility needs, but who are able to walk. It would also mean a significant increase in the numbers of badges on issue.... impact.... Available parking spaces.' (Yr Adran Drafnidiaeth, 2012 a ddyfynnir yn Nhŷ'r Cyffredin, 2023: 25-26)

3.34 Fodd bynnag, mae Cymru a'r Alban yn cynnwys 'cynllunio a dilyn teithiau fel cymhwysra awtomatig os oes 12 pwynt yn bresennol. Trafododd yr Alban hyn ym Mhwyllgor Diwygio Lles yr Alban ar 5 Mawrth 2013, lle dywedodd Jill Mulholland, a oedd yn siarad ar ran Llywodraeth yr Alban: 'On the difference between ourselves and Wales and England, Scotland and Wales have included one other criterion—planning and following a journey. We believe that that fully reflects the intention of the higher rate mobility component of DLA, but the DfT has not followed that' (Pwyllgor Diwygio Lles yr Alban, 2013 a ddyfynnir yn Nhŷ'r Cyffredin, 2023: 26).

- 3.35 Yn 2012, dywedodd Llywodraeth Cymru fod y penderfyniad i gynnwys 'cynllunio a dilyn teithiau' wedi sicrhau dull cytbwys o gynnwys unigolion ag amhariadau corfforol, synhwyrdd a chorfforol sydd â symudedd cyfyngedig (Llywodraeth Cymru, 2012 a ddyfynnir yn Nhŷ'r Cyffredin, 2023: 26). 'The PIP descriptors awarded 8 to 12 points for the moving around activity best matches the current eligibility criteria for a Blue Badge and will ensure that the status quo is maintained. The PIP descriptor awarded 12 points for planning and following a journey activity targets those with the greatest need who may not have a mobility impairment but who require guidance and/or supervision to ensure their safety' (Llywodraeth Cymru 2012, dyfynnir yn Nhŷ'r Cyffredin, 2023: 26).
- 3.36 Yn 2018, cynhaliodd llywodraeth y DU ymgynghoriad i gael safbwyntiau ar alinio meini prawf cymhwysedd Lloegr ar gyfer y bobl hynny sy'n cael 12 pwynt am yr elfen 'cynllunio a dilyn taith' o PIP â Chymru a'r Alban. Fodd bynnag, ni fabwysiadwyd hyn oherwydd tystiolaeth gan Bwyllgor Ymgynghori ar Gludiant Pobl Anabl y Llywodraeth ac awdurdodau lleol. Y rheswm dros beidio â mabwysiadu oedd nad yw cael rhywun gyda nhw yn golygu o reidwydd bod angen i unigolyn barcio gerllaw neu'n cael anhawster cyrraedd cyrchfannau o gerbydau wedi'u parcio.
- 3.37 Fodd bynnag, ychwanegodd llywodraeth y DU faen prawf cymhwysedd newydd ar gyfer pobl sy'n sgorio 10 pwynt o dan weithgarwch cynllunio a dilyn teithiau PIP gan na allant ymgymryd ag unrhyw daith oherwydd y byddai'n achosi trallod seicolegol llethol i'r hawlydd (Yr Adran Drafnidiaeth, 2018 a ddyfynnir yn Nhŷ'r Cyffredin, 2023: 28).
- 3.38 Mae'r cyfiawnhad dros wahaniaethau mewn meini prawf cymhwysa yn caniatáu ar gyfer dealltwriaeth o'r gwahaniaethau a welir o fewn cenhedloedd y DU. Mae'r dystiolaeth hon yn helpu i gefnogi'r angen i'r adolygiad ddeall y meini prawf cymhwysedd presennol.

Amhariadau anweladwy

- 3.39 Mae is-thema cyffredin arall yn y llenyddiaeth yn ymwneud ag amhariadau anweladwy. Mae'r dystiolaeth wedi'i rhannu'n amhariadau cudd amrywiol ac mae'n amlygu'r angen am ddealltwriaeth ac ymwybyddiaeth ddyfnach o amhariadau anweladwy wrth ystyried ymestyn cymhwysedd y Cynllun Bathodyn Glas.

- 3.40 Er nad oedd gan Loegr ‘gynllunio a theithiau dilynol’ fel meini prawf cymhwysedd i ddechrau, ym mis Gorffennaf 2018 cyhoeddwyd ehangu’r meini prawf i gynnwys y rheini ag amhariadau anweladwy. Dywedodd yr Adran Drafnidiaeth: ‘People with non-visible impairments, including autism and mental health conditions will soon have access to Blue Badges, removing the barriers many face to travel [...]’ (hysbysiad i’r wasg yr Adran Drafnidiaeth 2018 a dyfynnir yn Nhŷr Cyffredin 2023: 27). Mae hyn, fel y crybwyllwyd, yn amrywiad ar gymhwysedd Llywodraeth Cymru.
- 3.41 Mae’r newidiadau fel a ganlyn:
- maen prawf cymhwysra newydd ar gyfer pobl sydd ag amhariad parhaol a sylweddol, a’r effaith yw na all y person hwnnw gerdded neu ymgymryd â thaith heb iddo achosi anhawster sylweddol iawn wrth gerdded
 - maen prawf cymhwysra newydd ar gyfer pobl sydd ag amhariad parhaus a sylweddol, ac effaith hynny yw na all y person hwnnw ymgymryd â thaith heb fod risg y gellir yn rhesymol ei ragweld o niwed difrifol i iechyd a diogelwch y person hwnnw neu unrhyw berson arall
 - maen prawf cymhwysra newydd ar gyfer pobl sydd ag amhariad parhaol a sylweddol, a’r effaith yw na all y person hwnnw ymgymryd â thaith heb iddo achosi trallod seicolegol sylweddol iawn i’r person hwnnw.
 - maen prawf cymhwysedd newydd ar gyfer pobl sy’n sgorio 10 pwynt o dan weithgarwch cynllunio a dilyn teithiau PIP gan na allant ymgymryd ag unrhyw daith oherwydd y byddai’n achosi trallod seicolegol llethol i’r hawlydd
 - disodli rôl Asesydd Symudedd Annibynnol gydag asesydd cymhwysedd (Yr Adran Drafnidiaeth, 2018 a ddyfynnir yn Nhŷr Cyffredin, 2023: 28).
- 3.42 Deilliodd y newidiadau i gymhwysedd Lloegr yn dilyn ymgynghoriad gan yr Adran Drafnidiaeth (2018) a gafodd 6,349 o ymatebion gan awdurdodau lleol unigolion, Sefydliadau Pobl Anabl a sefydliadau eraill. Mae’r canfyddiadau’n dangos bod unigolion ag amhariadau anweladwy yn cael trafferth i wneud cais llwyddiannus am fathodynau glas. Nid cymhwysra oedd yn gyfrifol am hyn, ac roedd eu hamhariadau yn achosi heriau wrth deithio, ond ni ddyfarnwyd bathodynau iddynt. Felly, y canlyniad oedd newid i’r meini prawf cymhwysedd. Mae blog Bridge (2023), sy’n nodi anghysondebau o ran sut mae’r cynllun yn cael ei weinyddu o ran amhariadau anweladwy, yn ategu’r canfyddiad hwn.

- 3.43 Yn dilyn hynny, yn 2019 comisiynwyd Integrated Transport Planning Ltd (2019) gan yr Adran Drafnidiaeth i gynnal astudiaeth i gymhwysedd amhariadau nad ydynt yn rhai corfforol. Arweiniodd canfyddiadau hyn at ehangu geiriad y meini prawf i gynnwys yr hyn y mae'r adroddiad yn ei ddisgrifio fel amhariadau nad ydynt yn rhai corfforol ('cudd').
- 3.44 Roedd yr ymchwil yn adolygiad desg ochr yn ochr â chyfarfodydd â chynrychiolwyr y llywodraeth, ymgysylltu â grwpiau cynghori arbenigol, gweithdai, ac ymgynghori â rhanddeiliaid. Mae'r canfyddiadau'n canolbwyntio ar resymau dros ehangu'r meini prawf cymhwysedd ac yn ystyried amhariadau nad ydynt yn rhai corfforol ('cudd') sy'n ei gwneud yn anodd cerdded rhwng cerbyd wedi'i barcio a chyrchfan. Mae'r dystiolaeth yn awgrymu bod sgwrs gynyddol ynghylch ehangu'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer Cynllun y Bathodyn Glas.

Awtistiaeth, anableddau dysgu, anhwylder straen wedi trawma (PTSD), cyflyrau eraill sy'n gysylltiedig â phyliau o banig difrifol, anhwylder deubegynol a sgitsoffrenia

- 3.45 Roedd astudiaeth Integrated Transport Planning Ltd (2019) yn cynnwys cyfathrebu â'r grŵp cynghori arbenigol i archwilio cymhwysedd, a nododd restr o enghreifftiau o anhawster a risg o niwed a allai fod yn gysylltiedig â cherdded rhwng cerbyd a chyrchfan, gan gynnwys 'Physical aggression towards others (possibly without intent or the individual being aware of the impact of their actions)' (Integrated Transport Planning Ltd, 2019:9).⁸ Fodd bynnag, pwysleisiodd y Integrated Transport Planning Ltd (2019) nad yw bob amser yn bosibl cysylltu'r ymddygiadau a grybwyllwyd ag amodau penodol. Serch hynny, roedd yr ymddygiadau hyn, yn ôl yr astudiaeth, yn aml yn cael eu profi gan bobl awtistig, pobl ag anableddau dysgu, pobl ag anhwylder straen wedi trawma (PTSD), cyflyrau eraill sy'n gysylltiedig â phyliau o banig difrifol, anhwylder deubegynol, sgitsoffrenia, a dementia (Integrated Planning Ltd 2019: 9-10). Wrth drafod yr amhariadau anweladwy hyn, pwysleisiodd yr astudiaeth fod yn rhaid dyfarnu bathodyn glas ar y sail y byddai teithiau yn heriol neu'n amhosibl heb fathodyn.

⁸ Mae'r rhestr lawn yn cynnwys: Ymosodedd corfforol tuag at eraill (o bosibl heb fwriad neu'r unigolyn yn ymwybodol o effaith ei weithredoedd); Gwrthod cerdded yn gyfan gwbl, gollwng i'r llawr neu fynd yn bwysau marw; • Mynd ar grwydr neu redeg i ffwrdd, o bosibl heb ymwybyddiaeth o'r hyn sydd o'ch cwrpas na'r risgiau cysylltiedig (e.e. ffyrdd cyfagos, amgylcheddau meysydd parcio); Anufuddhau, anwybyddu a/neu fod yn anymwybodol o gyfarwyddiadau clir; • Yn profi pryder difrifol iawn neu lethol (e.e. drwy or-wyliadwriaeth); Profi ofn llethol o fannau cyhoeddus/agored/prysur; Profi niwed difrifol neu achosi niwed i eraill

- 3.46 Cefnogodd Anabledd Cymru ddadl hon dros ehangu'r meini prawf cymhwysedd i gynnwys amhariadau anweladwy yn Adroddiad yr Ymchwiliad 2019 (Cynulliad Cenedlaethol Cymru, 2019: 18). Roedd Anabledd Cymru o blaid cynnwys rhai amhariadau iechyd meddwl (fel paranoia a sgitsoffrenia) gan fod y cyflyrau hyn 'yn gallu cael effaith ar allu pobl i fynd allan'.
- 3.47 Mae'r ddwy ffynhonnell yn pwysleisio y dylid dyfarnu bathodyn yn seiliedig ar y gallu i wneud teithiau, yn hytrach nag yn ymwneud yn benodol â chyflwr. Fodd bynnag, maent yn nodi y gall rhai ymddygiadau fod yn gysylltiedig â rhai diagnosisau

Anymataliaeth

- 3.48 Mae adroddiad Integrated Planning Ltd (2019) yn trafod anymataliaeth. Awgrymodd y grŵp arbenigol na fyddai angen mynd i'r toiled ar frys yn cael ei ddatrys pe bai bathodyn glas yn cael ei gynnig. Nodwyd eithriadau ganddo mewn achosion difrifol ar gyfer unigolion ag anymataliaeth ddifrifol a phoenus.
- 3.49 I'r gwrthwyneb, dywedodd Tenovus (a ddyfynnwyd yng Nghynulliad Cenedlaethol Cymru, 2019: 18), y dylid ystyried anymataliaeth wrth ymestyn meini prawf ar gyfer grwpiau penodol.
- 3.50 Ategir y farn hon gan arolwg a gynhaliwyd gan Crohn's and Colitis UK (2018), a gafodd dros 4,000 o ymatebion. Y canfyddiadau o hyn oedd bod 95 y cant o ymatebwyr yn credu y dylid cynnwys Crohn's a colitis yn y cynllun newydd (gan gyfeirio at adolygiad 2019 ar gyfer Lloegr). Dywedodd Andy McGuinness, rheolwr ymgyrchoedd Crohn's and Colitis UK, fod 'non-visible impairments such as Crohn's or Colitis have a negative effect on all aspects of body and wellbeing. The fear of having an accident in public can be crippling and incredibly isolating' (Crohn's and Colitis UK, 2018). Dangosir hyn gan y ffaith bod 75 y cant o'r rhai a holwyd wedi cael damwain neu'n adnabod aelod o'r teulu i fod wedi cael damwain oherwydd na allant barcio a chyrraedd toiled mewn pryd. Yn dilyn hynny, mae'r erthygl yn awgrymu manteision cael bathodyn glas i unigolion â'r amodau hyn, gan ganiatáu iddynt barcio ger cyfleusterau, fel y gallant adael y tŷ a sicrhau y gallant gyrraedd toiled mewn pryd.
- 3.51 Cefnogir hyn ymhellach gan ymchwiliad Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2019). Roedd un o argymhellion yr ymchwiliad yn cynnwys yr awgrym y dylai Llywodraeth Cymru ymchwilio i gyflwyno cynllun parcio rhatach, a fyddai ar wahân i'r Cynllun Bathodyn Glas, a fyddai'n cefnogi unigolion â chlefyd Crohn a cholitis.

- 3.52 Mae'r dystiolaeth ynghylch anymataliaeth yn cael ei herio. Mae hyn yn awgrymu bod angen trafodaeth bellach mewn perthynas â'r pwnc hwn, neu roi ystyriaeth bellach i fathodynau rhatach. Bydd pwnc anymataliaeth ac ymestyn cymhwysedd yn cael ei drafod fel rhan o'r cyfweiliadau ag awdurdodau lleol.

Cyflyrau rheumatolegol, blinder cronig, a phoen cronig

- 3.53 Bu adroddiad Integrated Transport Planning Ltd (2019) hefyd yn trafod amhariadau fel cyflyrau rheumatolegol, blinder cronig, a phoen cronig. Dywedodd yr adroddiad, mewn llawer o achosion, nad oedd yr amhariadau hyn yn achosi digon o anhawster wrth gerdded i warantu bathodyn glas. Fodd bynnag, roedd yr adroddiad yn nodi mewn achosion difrifol y byddai bathodyn glas o gymorth i unigolyn. Er enghraifft, roedd hyn yn cynnwys achosion difrifol lle mae blinder yn effeithio'n sylweddol ar allu person i groesi ffordd yn ddiogel a llywio meysydd parcio. Yn dilyn hynny, argymhellodd ITP newid y canllawiau i egluro'r canllawiau ar gyfer yr unigolion hynny â'r amhariadau hyn, yn enwedig mewn achosion lle mae'r cyflwr yn ddifrifol ei natur.
- 3.54 Dangosodd canfyddiadau o arolwg gan Gynhwysiant Salwch Cronig a Hawliau Anabledd y DU, (2021) fod angen newidiadau mwy helaeth i'r Cynllun Bathodyn Glas ar ymatebwyr i'r arolwg. Cynhaliodd Chronic Illness Inclusion and Disability Rights UK arolwg ar newid cymdeithasol gydag unigolion sydd â salwch cronig sy'n cyfyngu ar egni a mathau eraill o amhariadau egni, y maent yn eu galw'n ddau grŵp fel cyflyrau sy'n cyfyngu ar egni.⁹ Cafwyd 1,710 o ymatebion gan unigolion i'r arolwg hwn, gydag 80% o'r ymatebwyr yn nodi eu bod yn anabl. Dywedodd tua hanner o'r ymatebwyr (49%) eu bod yn profi 'llawer iawn' o rwystrau a osodir yn allanol neu gyfyngiadau diangen ar fynd allan (fel mynediad i drafnidiaeth gyhoeddus a mannau cyhoeddus) (Cynhwysiant Salwch Cronig a Hawliau Anabledd y DU, 2021: 11)
- 3.55 Argymhellion yr adroddiad oedd y dylai'r Adran Drafnidiaeth ddiwygio'r cynllun a'r meini prawf cymhwysedd i wneud y cynllun yn fwy hygyrch i'r rhai ag amhariadau egni. Felly, mae hyn yn dangos bod dystiolaeth wedi'i chyflwyno'n aml i gefnogi

⁹ Mae'r adroddiad yn pwysleisio bod y term hwn yn cael ei ddefnyddio gan fod yn well gan lawer o unigolion y term salwch cronig sy'n cyfyngu ar egni (ELCI) i ddiffinio eu math o amhariad. Mae rhai yn nodi bod ganddynt amhariad egni nad yw oherwydd salwch cronig. I gwmpasu'r ddau grŵp mae'r adroddiad yn defnyddio'r term 'amodau sy'n cyfyngu ar egni'.

honiadau y dylai Cynllun y Bathodyn Glas fod yn hygyrch i'r rhai ag amhariadau egni, gan gynnwys blinder cronig, cyflyrau rhewmatolegol, a phoen cronig.

Dementia a Chlefyd Alzheimer

- 3.56 Ystyriodd dystiolaeth gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru (2019) faterion yn ymwneud â dementia a chlefyd Alzheimer a gweinyddu Cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru. Cyflwynodd Cymdeithas Alzheimer's Cymru (a ddyfynnir yng Nghynulliad Cenedlaethol Cymru, 2019) dystiolaeth i'r ymchwiliad a oedd yn disgrifio profiad amrywiol unigolion â chlefyd Alzheimer a dementia a oedd wedi gwneud cais am fathodyn glas. Nododd y Gymdeithas: 'Right across Wales, there is a huge variation, and we've heard stories of people getting blue badges first try where they've got severe cognitive impairment and various forms of dementia, and we've heard stories where people haven't been able to access them at all and they've had to go through lengthy appeals processes, or they've just been turned down outright' (Cynulliad Cenedlaethol Cymru, 2019: 14). Yn yr ymchwiliad hwn, bu'r gymdeithas yn trafod ymestyn meini prawf cymhwysedd y tu hwnt i symudedd i gynnwys y rhai sy'n cael anhawster gyda chydlynu, canfod sefyllfaoedd peryglus a chydbwysedd (Cynulliad Cenedlaethol Cymru, 2019).
- 3.57 I'r gwrthwyneb, nid oedd Integrated Transport Planning Ltd (2019), a oedd yn canolbwyntio ar Loegr, y grŵp cyngori arbenigol yn ystyried bod pobl â dementia a chlefyd Alzheimer yn cael anhawster cerdded. Fodd bynnag, roedd risg sylweddol y byddai unigolion yn cerdded i ffwrdd ac nad oeddent yn adnabod cyrchfan y daith ar eu pen eu hunain. Er y nodwyd y byddai anawsterau'r unigolion hyn yn cael eu lleddfu wrth deithio gydag eraill ac nid oedd disgwyl iddynt deithio ar eu pen eu hunain. Trafodwyd eithriadau ar gyfer hyn ar gyfer achosion difrifol, er enghraifft y rhai sy'n mynd yn ymosodol a'r rhai sy'n cael anhawster cerdded ochr yn ochr â symptomau dementia a chlefyd Alzheimer. Yn dilyn hynny, dywedodd yr adolygiad y dylid geirio'r meini prawf cymhwysedd a'r canllawiau a roddir i awdurdodau lleol er mwyn sicrhau y gallent ddyfarnu bathodynau o dan yr amgylchiadau eithriadol hynny.
- 3.58 I'r gwrthwyneb, ymatebodd Windle et al. (2011) i gais Llywodraeth Cymru am dystiolaeth, gyda thystiolaeth o grwpiau ffocws, adolygiadau llenyddiaeth a galwad am ymatebion drwy gynghrair Niwrolegol Cymru. Cydnabu Windle et al. (2011) nad yw Alzheimer fel arfer yn gysylltiedig â phroblemau symudedd. Fodd bynnag, nodwyd yr effaith ar wybyddiaeth, mewn perthynas â gwneud penderfyniadau, ond

heb fod yn gyfyngedig i hynny. Felly, gwnaed awgrymiadau ynglŷn â'r manteision y gallai bathodyn glas eu cynnig, megis lleihau'r pellter rhwng y cyrchfan a'r cerbyd wedi'i barcio a allai leihau'r risg o ddamweiniau yn gysylltiedig â gwneud penderfyniadau diffygiol. Roedd adborth gan grwpiau ffocws yn awgrymu y dylai cymhwysedd fod yn seiliedig ar anawsterau'r ymgeisydd, yn hytrach na'r cam y mae'r clefyd wedi datblygu iddo. Soniwyd hefyd y gallai dyfarnu bathodynau yng nghyfnod cynnar y salwch helpu i sefydlu trefn arferol.

- 3.59 Mae canfyddiadau'r is-thema hon yn cael eu herio, gyda Windle et al (2011) a Chymdeithas Alzheimer Cymru (a ddyfynnir yng Nghynulliad Cenedlaethol Cymru, 2019), ill dau yn trafod ymestyn y meini prawf i gynnwys y rhai â dementia a chlefyd Alzheimer. Fodd bynnag, roedd canfyddiadau grŵp cynghori arbenigol Integrated Transport Planning Ltd (2019) yn awgrymu mai dim ond mewn achosion difrifol yr oedd hyn yn angenrheidiol.
- 3.60 Mae'r is-thema'n tynnu sylw at dystiolaeth ar gyfer ymestyn cymhwysedd neu eglurhad mewn perthynas â dementia a chlefyd Alzheimer.

Canser

- 3.61 Yn ymchwiliad Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2019), croesawodd Macmillan allu awdurdodau lleol i gyflymu bathodynau ar gyfer y rhai â diagnosis terfynol. Fodd bynnag, nodwyd nad oedd hyn yn orfodol. O ganlyniad, argymhellodd yr ymchwiliad y dylai ddod yn orfodol. Yn ogystal, bu Tenovus a Macmillan yn trafod ymestyn cymhwysedd i gynnwys unigolion â chanser gan bwysleisio 'given the complex comorbidities associated with cancer and with its treatment a general eligibility could be considered to all cancer patients upon diagnosis' (Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2019: 18).
- 3.62 Mewn dogfen ymateb a gyflwynwyd i'r Ymchwiliad, mae Gofal Canser Tenovus (2019) yn trafod goblygiadau ehangu'r meini prawf cymhwysedd i gynnwys y rhai â chanser. Mae parcio'n cael ei nodi fel 'problem sylweddol' i'r rhai â chanser, a byddai bathodyn glas yn galluogi'r rheini i fod yn agosach at y cyfleusterau sydd eu hangen arnynt. Mae'r ddogfen hefyd yn trafod manteision llywodraeth y DU yn newid y geiriad o amhariad 'parhaol' i 'barhaol a sylweddol', gan y gallai hyn gynnwys unigolion yn eu gofal. Yn ogystal, dywedir ei bod yn gymhleth cael bathodyn glas ar gyfer unigolion nad oes ganddynt ddiagnosis terfynol. Dywedir bod cael llythyr gan weithiwr meddygol proffesiynol yn heriol, ac, mewn rhai achosion,

derbynnir tystiolaeth mewn un awdurdod lleol ond nid un arall. Mae Tenovus Cancer Care hefyd yn trafod yr amrywiaeth ym mhrofiad defnyddwyr ar draws yr awdurdodau lleol a diffyg gwybodaeth sydd ar gael i ymgeiswyr ddeall y broses.

- 3.63 Daw'r dystiolaeth yma gan Tenovus a Macmillan, ill dau yn trafod manteision ymestyn meini prawf cymhwysedd ar gyfer unigolion â chanser a'u helpu i gael mynediad at gyfleusterau sydd eu hangen arnynt.

Clefyd Niwronau Motor

- 3.64 Ym mis Mawrth 2020, bu swyddogion Transport Scotland, ynghyd ag ymgynghorwyr nyrsio Clefyd Niwronau Motor (MND) ac awdurdodau lleol yn archwilio ac yn treialu proses llwybr carlam i'r rhai ag MND gael mynediad at fathodyn glas heb orfod cymryd rhan yn y broses ymgeisio lawn (Transport Scotland, 2021). Cymeradwywyd hyn a dechreuwyd ei gyflwyno'n llawn yn 2022. Mae hyn wedi dangos sut y gellir ymestyn y meini prawf ar gyfer y rhai ag MND yn yr Alban gyda meddygon ymgynghorol nyrsio MND ac awdurdodau lleol yn cydweithio. Ni chanfuwyd unrhyw dystiolaeth bellach ynghylch MND a bathodyn glas fel rhan o'r SDA hwn. Fodd bynnag, bydd hyn yn cael ei drafod gyda chyfweiliadau i gael barn awdurdodau lleol ar ymestyn cymhwysedd yn unol â darpariaeth yr Alban ar gyfer y rhai ag MND.

Cyfradd uwch o Lwfans Gweini

- 3.65 Yn Ymchwiliad Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2019: 21), nododd Tenovus ac Age Cymru nad oedd y rhai sy'n cael y lwfans gweini cyfradd uwch yn gymwys yn awtomatig i gael bathodyn glas. Roeddent yn pwysleisio bod unigolion hŷn dan anfantais o ganlyniad. Fodd bynnag, nododd yr ymchwiliad y gallai hyn arwain at gynnydd sylweddol yn y niferoedd, gan fod 75,000 i 76,000 o bobl yn cael y taliad yng Nghymru (er efallai bod rhai eisoes yn cael y bathodyn). Mae hyn yn amlygu'r manteision, gan y byddai'n ymestyn cymhwysedd i unigolion hŷn sydd fel arall dan anfantais, ond hefyd y canlyniadau negyddol posibl o ymestyn y meini prawf cymhwysedd oherwydd y gallai roi mwy o alw ar seilwaith bathodynau glas. Mae'n bwysig nodi'r diffyg tystiolaeth ynghylch yr estyniad hwn. Bydd yn cael ei drafod yn ystod y cam cyfweled ag unigolion o awdurdodau lleol.

Thema tri: Amcangyfrif effaith ehangu cymhwysedd

- 3.66 Mae'r llenyddiaeth yn amrywio o ran y mater o amcangyfrif effaith ehangu cymhwysedd. Roedd y llenyddiaeth yn trafod safbwyntiau amrywiol ar effeithiau

ehangu cymhwysedd yn y DU o 2012. Mae themâu yn y llenyddiaeth yn cynnwys costau gweinyddol, llwyth gwaith, lleoedd parcio, a chamddefnyddio'r system.

- 3.67 Casglodd ymgynghoriad cymhwysedd yr Adran Drafnidiaeth (2018) ar y Cynllun Bathodyn Glas (parcio hygyrch) 6,349 o ymatebion gan unigolion, Sefydliadau Pobl Anabl, a sefydliadau eraill yn Lloegr. Casglodd yr ymgynghoriad safbwyntiau amrywiol ar ddarparu meini prawf cymhwysra awtomatig i'r rhai sy'n cael 12 pwynt am weithgarwch 'cynllunio a dilyn teithiau' PIP. Cododd 22 o awdurdodau lleol allan o 75 bryderon ynghylch costau gweinyddol uwch yn gysylltiedig ag ymestyn cymhwysedd. Amlygodd yr adroddiad y risg o ffactorau anhysbys, gan gynnwys faint o bobl fyddai'n gymwys a faint fyddai'n gymwys oherwydd yr estyniad. O ganlyniad, roedd yr adroddiad yn amcangyfrif effaith y cynigion ar sail y profiadau yng Nghymru a'r Alban. Y cynnydd amcangyfrifedig mewn bathodynau oedd 6 y cant yn y flwyddyn gyntaf, a fyddai'n arwain at gynnydd mewn costau gweinyddol i awdurdodau lleol. Fodd bynnag, dros gyfnod o 10 mlynedd amcangyfrifwyd y byddai 2 y cant o geisiadau ychwanegol y flwyddyn, gan leihau'r costau gweinyddol wedi hynny. Roedd yr amcangyfrifon hyn yn cyfrif am ymchwydd cychwynnol yn dilyn ehangu'r meini prawf a chynnydd bob 3 blynedd yn dilyn hyn, i adlewyrchu'r angen i ail-ymgeisio.
- 3.68 Yn ogystal â chostau gweinyddol a chynnydd mewn bathodynau, mynegodd grwpiau sy'n cynrychioli pobl anabl ac awdurdodau lleol bryderon ynghylch y lleoedd parcio a'r effaith y byddai cynyddu cymhwysedd yn ei chael ar fannau parcio (Yr Adran Drafnidiaeth, 2018).
- 3.69 Mynegwyd pryderon hefyd ynghylch y posibilrwydd y byddai mwy o achosion o gamddefnyddio'r system (Yr Adran Drafnidiaeth, 2018). Adeisiwyd hyn yn adroddiad y Ganolfan Cyfiawnder Cymdeithasol (2021) bod ehangu'r meini prawf cymhwysedd mewn perygl o gynyddu cyfraddau twyll bathodynau glas. O ganlyniad, yr argymhellion oedd bod gan awdurdodau lleol bolisi camddefnyddio ar waith erbyn diwedd 2021, ac y dylent ddod yn fwy rhagweithiol wrth ymchwilio ac erlyn achosion o dwyll (Canolfan Cyfiawnder Cymdeithasol 2021).
- 3.70 Clywodd yr ymchwiliad a gynhaliwyd gan Gynulliad Cenedlaethol Cymru (2019) gan Gyngor Caerffili a adroddodd yr effaith y mae cynnwys amhariad gwybyddol yn y meini prawf cymhwysedd yn ei chael ar nifer y bathodynau glas a roddwyd. Dywedodd Cyngor Caerffili nad oedd cynnwys amhariad gwybyddol yn arwain at gynnydd mawr yn nifer y bathodynau a roddwyd. Roedd y rhai ag amhariadau

gwybyddol yn cyfateb i 3 y cant o'r bathodynau a ddyfarnwyd. Yn ogystal, adroddodd Cyngor Caerffili nad oedd prosesu'r ceisiadau hyn yn arwain at ddefnyddio adnoddau gweinyddol ychwanegol.

- 3.71 I wrthwynebu'r farn hon, dadleuodd dogfen ymgynghori'r Adran Drafnidiaeth (2012: 25, a ddyfynnir yn Nhŷ'r Cyffredin, 2023), bapur briffio Ymchwil Bathodynau Glas a Pharcio i Bobl Anabl, pe bai'r elfen 'cynllunio a theithiau dilynol' yn dod yn gymwys ar 12 o bwyntiau, byddai'n ehangu'n sylweddol y cymhwysedd presennol ar gyfer Bathodyn Glas i rai pobl o oedran gweithio sydd ag amhariad meddyliol, amhariadau gwybyddol a deallusol sydd ag anghenion symudedd corfforol a deallusol uchel. Byddai hefyd yn golygu cynnydd sylweddol yn nifer y bathodynau a roddir.' Byddai hyn yn effeithio ar argaeledd manau parcio.
- 3.72 Wrth amcangyfrif effaith ehangu cymhwysedd, ystyriodd ymgynghoriad ar newidiadau i'r Cynllun Bathodyn Glas yng Ngogledd Iwerddon y mater hwn. Roedd ymateb a gyflwynwyd gan Gomisiynydd Pobl Hŷn Gogledd Iwerddon (2013) yn nodi y dylai ehangu'r cynllun ystyried poblogaeth sy'n heneiddio a'r effaith y bydd hyn yn ei chael ar gynaliadwyedd. Felly, nodi'r effeithiau posibl mewn perthynas â chynaliadwyedd.
- 3.73 Roedd yr adran hon yn defnyddio safbwyntiau amrywiol ar effaith ymestyn cymhwysedd. Bydd y dystiolaeth hon sy'n cael ei herio yn cael ei harchwilio ymhellach mewn cyfweiliadau ag awdurdodau lleol i gael eu barn ar effaith ymestyn cymhwysedd.

Casgliad yr asesiad cyflym o'r dystiolaeth

- 3.74 Nod y REA oedd defnyddio tystiolaeth ynghylch ehangu'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer Cynllun y Bathodyn Glas. Nodwyd pedair thema o'r llenyddiaeth a oedd yn cynnwys cadernid Cynllun y Bathodyn Glas, amrywiadau cymhwysedd ar draws gwledydd, ehangu meini prawf cymhwysedd ac effaith ehangu cymhwysedd.
- 3.75 Gan gymryd y materion hyn yn eu tro, mae'r llenyddiaeth wedi cofnodi amrywiadau ac anghysondebau o ran sut mae Cynllun y Bathodyn Glas yn cael ei weinyddu ar draws gwahanol awdurdodau lleol ym mhob un o wledydd y DU. Yng nghyd-destun Cymru, mae arferion gweinyddol gwahanol yn cynnwys dulliau anghyson o asesu, yn enwedig o ran defnydd awdurdodau lleol o'r pecyn cymorth bathodyn glas a gofynion tystiolaeth gwahanol awdurdodau lleol. Un canlyniad i'r anghysondebau hyn fu canlyniadau gwahanol ar draws gwahanol awdurdodau lleol ar gyfer

ymgeiswyr ag amhariad tebyg. Yn ôl y llenyddiaeth, canlyniad arall i brosesau gweinyddol a gofynion tystiolaeth gwahanol awdurdodau lleol yw bod ymgeiswyr yn cael profiad gwahanol o'r broses o wneud cais am fathodyn glas. Mewn rhai awdurdodau lleol, mae trothwyon tystiolaeth uwch, prosesau ymgeisio mwy beichus, a diffyg arbenigedd ymhlith rhai aseswyr wedi golygu bod mwy o ofynion gweinyddol ac emosiynol ar ymgeiswyr. Nid yw'r materion hyn yn unigryw i Gymru. Mae anghysondebau a phroblemau tebyg wedi'u cofnodi ar gyfer Lloegr a'r Alban.

- 3.76 Yn ogystal â nodi anghysondebau ar lefel awdurdod lleol, mae'r llenyddiaeth hefyd wedi cofnodi gwahaniaethau cenedlaethol o ran y meini prawf cymhwysu ar gyfer y Cynllun Bathodyn Glas ym mhob un o wledydd y DU. Yn ôl y llenyddiaeth, mae un prif wahaniaeth rhwng gwledydd y DU yn ymwneud ag elfennau 'Symud o Gwmpas' a 'Cynllunio a Dilyn Teithiau' o asesiad symudedd PIP. Yn Lloegr, pan gyflwynwyd PIP am y tro cyntaf yn 2013, roedd hawlwr ond yn gymwys i gael bathodyn awtomatig os cawsant 8 pwynt neu fwy am 'Symud o Gwmpas'. Fodd bynnag, yn 2019, ymestynnwyd y meini prawf cymhwysedd ar gyfer unigolion sy'n cael elfen symudedd PIP i gynnwys cymhwysedd awtomatig ar gyfer unrhyw ymgeisydd sydd wedi cael 10 pwynt ar gyfer 'Cynllunio a Dilyn Teithiau' ar y sail na allai 'ymgymryd ag unrhyw daith oherwydd y byddai'n achosi trallod seicolegol llethol' iddynt. Nid yw'r meini prawf cymhwysedd olaf hyn yn berthnasol yng Nghymru na'r Alban, ond yn y ddwy wlad, mae ymgeiswyr sy'n sgorio 12 o bwyntiau yn yr elfen 'Cynllunio a Theithiau Dilynol' o'u hasesiad symudedd wedi cymhwyso'n awtomatig i gael bathodyn glas ers cyflwyno PIP.
- 3.77 Mae gwahaniaethau cenedlaethol ynghylch y meini prawf cymhwysu awtomatig ar gyfer y Cynllun Bathodyn Glas wedi'u gwreiddio mewn trafodaethau ehangach ynghylch dymunoldeb ymestyn cymhwysedd i gynnwys ystod o amhariadau nad ydynt wedi'u cynnwys yn y cynllun hyd yn hyn, neu sydd wedi'u cynnwys yn rhannol yn unig yn y cynllun. Mae'r rhai a drafodir gan y llenyddiaeth yn cynnwys amhariadau anweladwy sy'n gysylltiedig â gwahaniaethau niwroddatblygiadol, gwybyddol a niwro-genhedlol, amhariadau iechyd meddwl, anymataliaeth, amhariadau sy'n gysylltiedig â blinder a phoen cronig, MND, a chanser. Mae'r llenyddiaeth yn nodi bod ymestyn y meini prawf cymhwysedd ar gyfer Cynllun y Bathodyn Glas yn aml yn cael ei ffafrio gan sefydliadau sy'n gyfrifol am gynrychioli unigolion â'r amhariadau hyn. Fodd bynnag, mae'r llenyddiaeth hefyd yn nodi, er bod manteision posibl ymestyn cymhwysedd yn cael eu cydnabod, mae rhai

grwpiau cyngori a chomisiynau ymholi wedi dadlau nad oes angen ymestyn y cymhwysra i gynnwys ystod ehangach o amhariadau ym mhob achos. Mae hyn oherwydd bod cyflyrau gwahanol yn effeithio ar symudedd unigolion mewn gwahanol ffyrdd.

- 3.78 Mae rheswm arall dros beidio ag ymestyn y meini prawf cymhwysedd i gynnwys ystod ehangach o amhariadau yn ymwneud ag effeithiau posibl dyfarnu nifer uwch o fathodynau glas. Mae'r llenyddiaeth yn nodi y gallai ehangu'r meini prawf cymhwysedd o bosibl gynyddu costau gweinyddol a llwythi gwaith ar gyfer awdurdodau lleol, yn ogystal ag effeithio'n negyddol ar gapasiti parcio a chynyddu'r posibilrwydd o dwyll bathodyn glas. Fodd bynnag, er bod y pryderon hyn i'w gweld ar draws holl wledydd y DU, dylid nodi mewn ardaloedd penodol lle mae'r meini prawf cymhwysedd wedi'u hymestyn, mae'r llenyddiaeth yn nodi na fu modd rheoli'r galw ar adnoddau awdurdodau lleol a'r seilwaith parcio.
- 3.79 I grynhoi, mae'r REA yn dangos nad yw pryderon ynghylch cadernid Cynllun y Bathodyn Glas ac anghysondebau o ran ei weinyddu yn unigryw i Gymru. Mae'r REA hefyd yn dangos bod dadleuon cenedlaethol tebyg am yr her o gydbwyso ymestyn y meini prawf cymhwysedd i wneud Cynllun y Bathodyn Glas yn fwy cynhwysol, yn erbyn unrhyw effaith o ganlyniad ar adnoddau a seilwaith. Adlewyrchir y dadleuon hyn, yn rhannol, gan y dewisiadau y mae gwahanol wledydd y DU wedi'u gwneud o ran y meini prawf cymhwysu awtomatig a dewisol a'r gofynion tystiolaeth cysylltiedig.

4. Dadansoddi data eilaidd (SDA)

Cyflwyniad i'r adran

- 4.1 Mae'r adran ganlynol yn ddadansoddiad o'r data sydd ar gael yn ymwneud â cheisiadau bathodyn glas. Cafwyd data gan yr Adran Drafnidiaeth ar gyfer y cyfnod rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022. Mae'r ystod yn dechrau ym mis Rhagfyr 2021, yn hytrach na mis Ionawr 2022, gan nad oes data archebion bathodynau ar gyfer rhai awdurdodau lleol yng Nghymru ar gyfer mis Rhagfyr 2021. Ar gyfer yr awdurdodau lleol hynny heb ddata ar gyfer mis Rhagfyr 2021, mae'n bosibl bod rhai ceisiadau a broseswyd ym mis Rhagfyr 2021 wedi'u dychwelyd fel archebion bathodynau ym mis Ionawr 2022. Daw'r ystod i ben ym mis Tachwedd 2022 i roi cyfnod o 12 mis rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022.
- 4.2 Mae'r bennod yn ymwneud yn bennaf ag adrodd ar lefel awdurdodau lleol Cymru. Lle bo'n bosibl, mae rhywfaint o adrodd ar lefel genedlaethol hefyd wedi'i wneud drwy ddadansoddi data yn ymwneud â Chymru, Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon. Fodd bynnag, mae'n bwysig nodi nad yw'r data cenedlaethol ar gyfer Gogledd Iwerddon wedi'i adrodd yn llawn. Mae hyn oherwydd bod y data a ddarparwyd ar gyfer yr Adran Drafnidiaeth yn anghyflawn ar adeg y dadansoddiad. Bydd y data a ddefnyddir ar gyfer yr adroddiad hwn ar gael ar yr un dudalen we Ymchwil ac Ystadegau lle cynhelir yr adroddiad hwn.
- 4.3 Mae nifer o gyfyngiadau data a amlinellir ym mharagraffau 2.18-2.19 a 2.23-2.30 y dylid eu hystyried wrth adolygu'r adran hon. O ganlyniad i'r cyfyngiadau hyn, dylid bod yn ofalus wrth ystyried y canfyddiadau hyn.
- 4.4 Bydd pum cydran i'r adroddiad:
- Ceisiadau am fathodynau a bathodynau a archebwyd ledled Cymru, Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon, rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022.
 - Ceisiadau am fathodynau a bathodynau a archebwyd ar draws awdurdodau lleol yng Nghymru, rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022.
 - Bathodynau byw ledled Cymru, Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon, mis Mehefin 2022.
 - Bathodynau byw ar draws awdurdodau lleol yng Nghymru, mis Mehefin 2022.

- Achosion y Gwasanaeth Cyngori Annibynnol a Pherfformiad Hunangofnodedig, rhwng mis Ionawr 2022 a mis Rhagfyr 2022.¹⁰

Ceisiadau am fathodynau a bathodynau a archebwyd ledled Cymru, Lloegr a'r Alban

4.5 Mae Tabl 1 yn dangos y ceisiadau am fathodynau glas a'r bathodynau glas a archebwyd ym mhob un o wledydd y DU yn 2022, fel canran o boblogaeth y wlad.

Tabl 1. Ceisiadau am fathodynau a bathodynau a archebwyd ledled Cymru, Lloegr, yr Alban a Gogledd Iwerddon

Gwlad	Poblogaeth	Ceisiadau am fathodyn	Ceisiadau am Fathodyn fel % o'r Boblogaeth	Bathodynau a Archebwyd	Bathodynau a Archebwyd fel % o'r Boblogaeth
Lloegr	57,112,542 (Mehefin 2022)	827,180	1.4	1,047,486	1.8
Yr Alban	5,447,700 (Mehefin 2022)	96,771	1.8	109,801	2.0
Cymru	3,132,676 (Mehefin 2022)	81,420	2.6	94,963	3.0
Gogledd Iwerddon	1,910,543 (Mehefin 2022)	Amherthnasol	Amherthnasol	48,431	2.5

Ffynhonnell: Yr Adran Drafnidiaeth, 2022; StatsCymru, 2024.

4.6 O gymharu â Lloegr (1.4%) a'r Alban (1.8%), Cymru oedd â'r nifer uchaf o geisiadau o gymharu â'i phoblogaeth (2.6%).

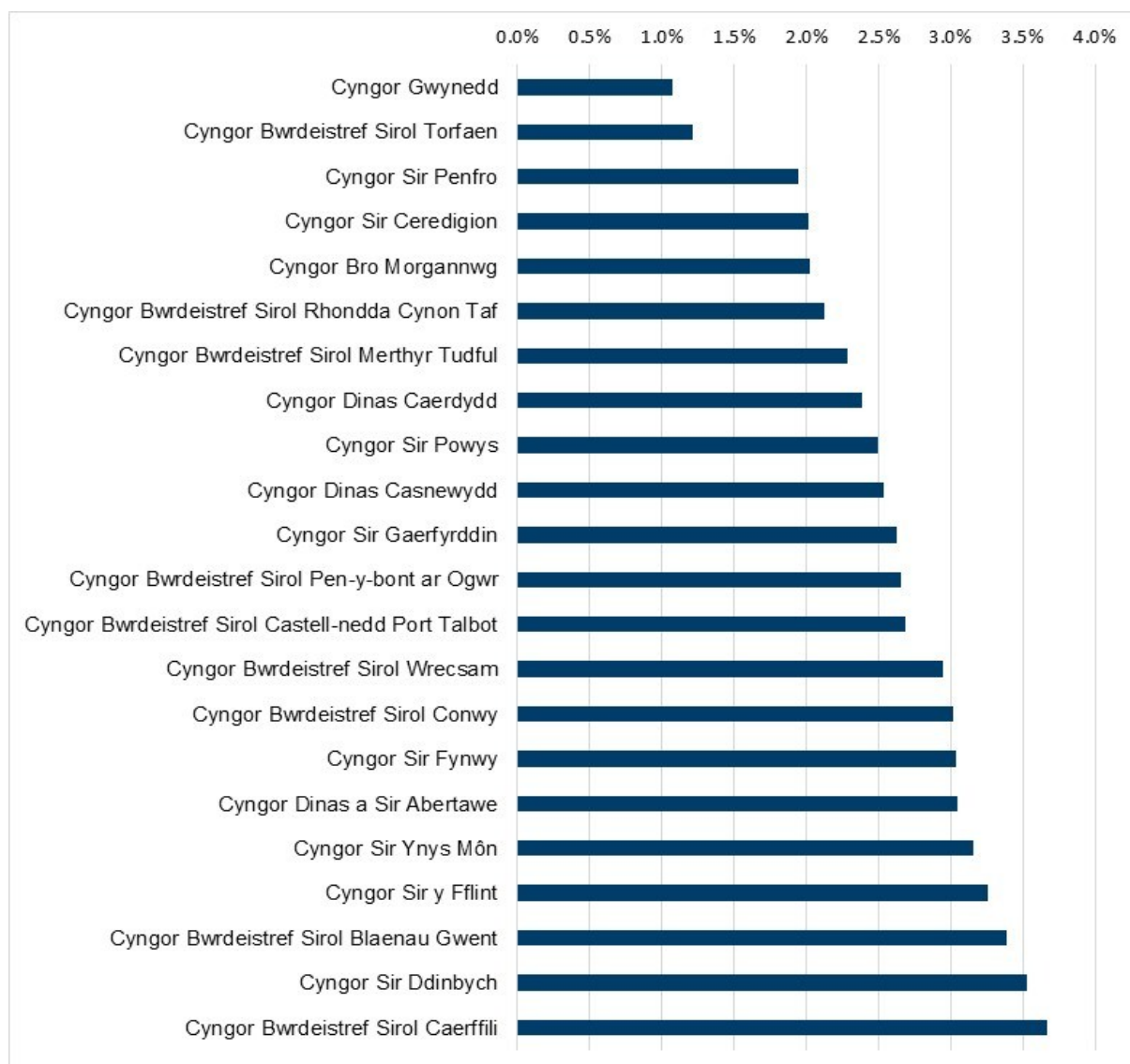
¹⁰ Mae'r dadansoddiad o ddata'r IAS yn cwmpasu'r cyfnod rhwng mis Ionawr 2022 a mis Rhagfyr 2022 oherwydd bod set ddata gyflawn ar gyfer blwyddyn galendr 2022.

- 4.7 Roedd gan Gymru hefyd y nifer uchaf o archebion am fathodyn o gymharu â'i phoblogaeth (3.0%). Mae hyn yn cymharu ag 1.8% yn Lloegr, 2.0% yn yr Alban, a 2.5% yng Ngogledd Iwerddon.

Ceisiadau am fathodynnau a bathodynnau a archebwyd ar draws awdurdodau lleol yng Nghymru

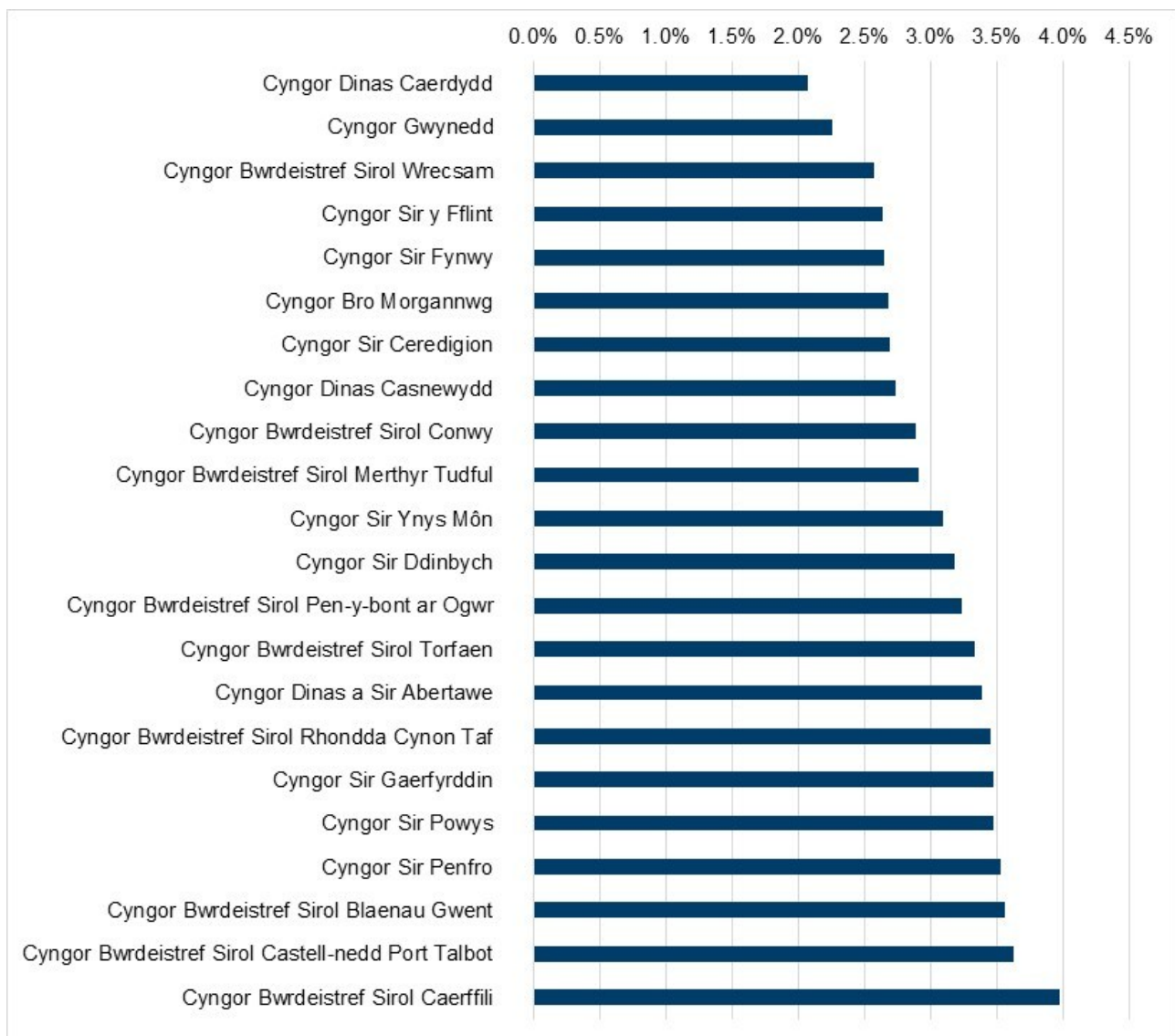
- 4.8 Mae Ffigur 1 yn dangos canran y boblogaeth a wnaeth gais am fathodyn glas ym mhob awdurdod lleol yn y cyfnod rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022. Caerffili oedd â'r nifer uchaf o geisiadau o gymharu â'i phoblogaeth (3.7%). Gwynedd oedd â'r nifer lleiaf o geisiadau o gymharu â'i phoblogaeth (1.1%).
- 4.9 Mae Ffigur 2 yn dangos cyfanswm y bathodynnau glas a archebwyd fel canran o'r boblogaeth ym mhob awdurdod lleol yng Nghymru yn y cyfnod rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022. Roedd Caerffili â'r nifer uchaf o archebion am fathodyn o gymharu â'i phoblogaeth (4.0%). Roedd Caerdydd â'r nifer lleiaf o archebion am fathodyn o gymharu â'i phoblogaeth (2.1%).

Ffigur 1. Canran y boblogaeth a wnaeth gais am fathodyn glas fesul awdurdod lleol, rhwng mis Rhagfyr 2021 ia mis Tachwedd 2022

Ffynhonnell: Yr Adran Drafnidiaeth, 2022

Ffigur 2. Canran y boblogaeth a archebodd fathodyn glas fesul awdurdod lleol, rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022

Ffynhonnell: Yr Adran Drafnidiaeth, 2022

Bathodynnau byw ar lefel genedlaethol ac awdurdod lleol

- 4.10 Mae'r term 'bathodynnau byw' yn cyfeirio at nifer y bathodynnau glas dilys sydd mewn cylchrediad ac yn cael eu defnyddio gan ddeiliaid bathodynnau ar amser penodol. Cynhaliwyd dadansoddiad i ddeall faint o fathodynnau byw oedd mewn cylchrediad ar draws gwledydd y DU ac awdurdodau lleol yng Nghymru yn ystod canol cyfnod yr ystod ddata (Mehefin 2022).
- 4.11 Ar y lefel genedlaethol, mae Tabl 2 yn dangos cyfanswm nifer y bathodynnau byw a oedd mewn cylchrediad fel canran o boblogaeth pob gwlad yn y DU ym mis Mehefin 2022. Roedd gan Gymru'r nifer uchaf o fathodynnau byw fel canran o'r boblogaeth (6.9%), wedyn Gogledd Iwerddon (6.6%), yr Alban (4.5%), a Lloegr (4.3%).

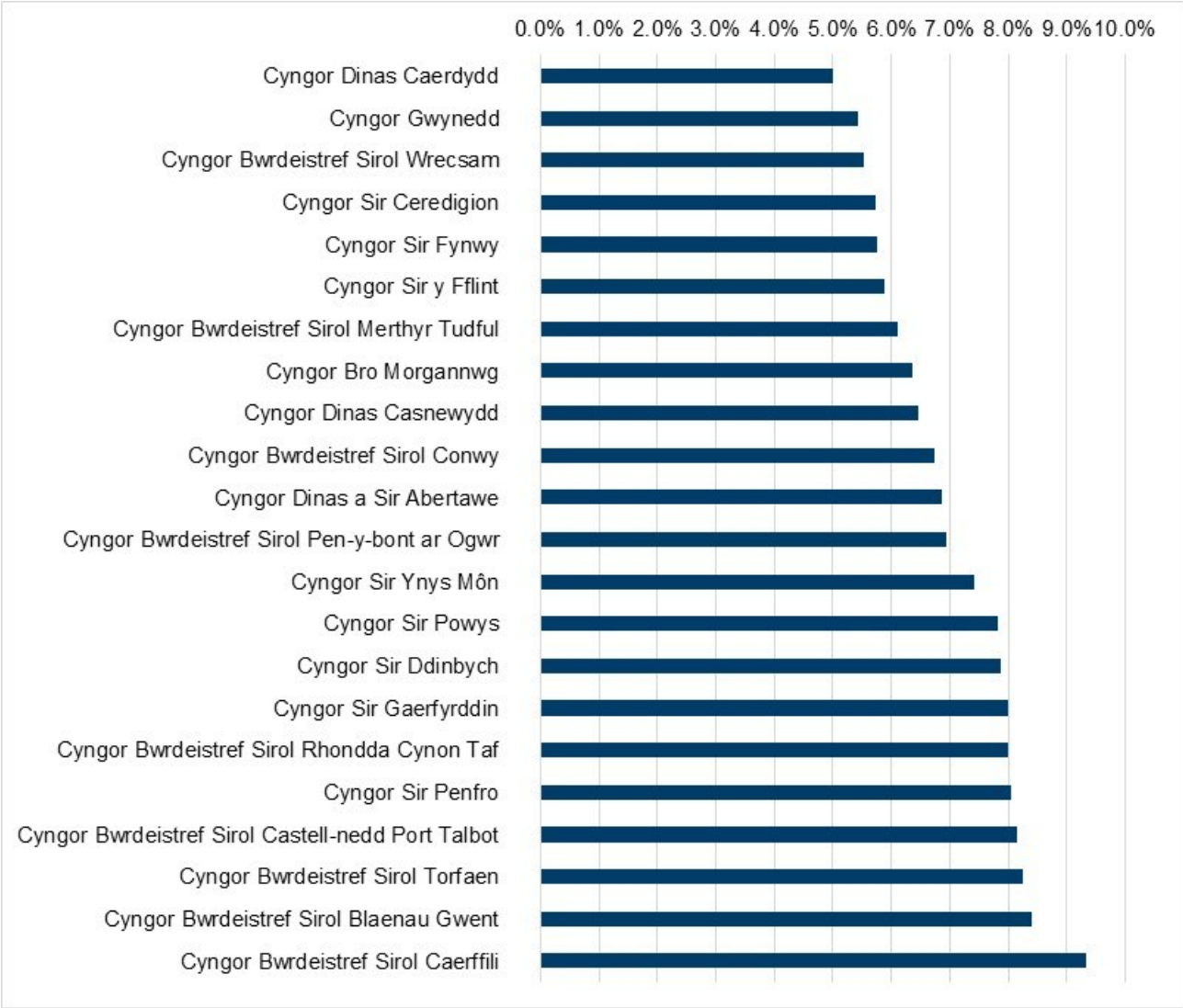
Tabl 2. Canran poblogaethau gwledydd y DU sydd â bathodynau byw ym mis Mehefin 2022

Gwlad	Poblogaeth	Bathodynau Byw (Mehefin 2022)	Bathodynau Byw fel % o'r Boblogaeth (Mehefin 2022)
Lloegr	57,112,542 (Mehefin 2022)	2,460,737	4.3
Yr Alban	5,447,700 (Mehefin 2022)	242,819	4.5
Cymru	3,132,676 (Mehefin 2022)	216,597	6.9
Gogledd Iwerddon	1,910,543 (Mehefin 2022)	126,597	6.6

Ffynhonnell: Stats Cymru, 2024 a'r Adran Drafnidiaeth, 2022

4.12 Ar lefel awdurdodau lleol, mae Ffigur 3 yn dangos cyfanswm nifer y bathodynau byw a oedd mewn cylchrediad fel canran o boblogaeth pob awdurdod lleol yng Nghymru ym mis Mehefin 2022. Caerffili oedd â'r nifer uchaf o fathodynau byw ym mis Mehefin 2022 o gymharu â'i phoblogaeth (9.3%). Caerdydd oedd â'r nifer lleiaf o fathodynau byw o gymharu â'i phoblogaeth (5.0%).

Ffigur 3. Canran poblogaethau awdurdodau lleol Cymru sydd â bathodyn byw ym mis Mehefin 2022

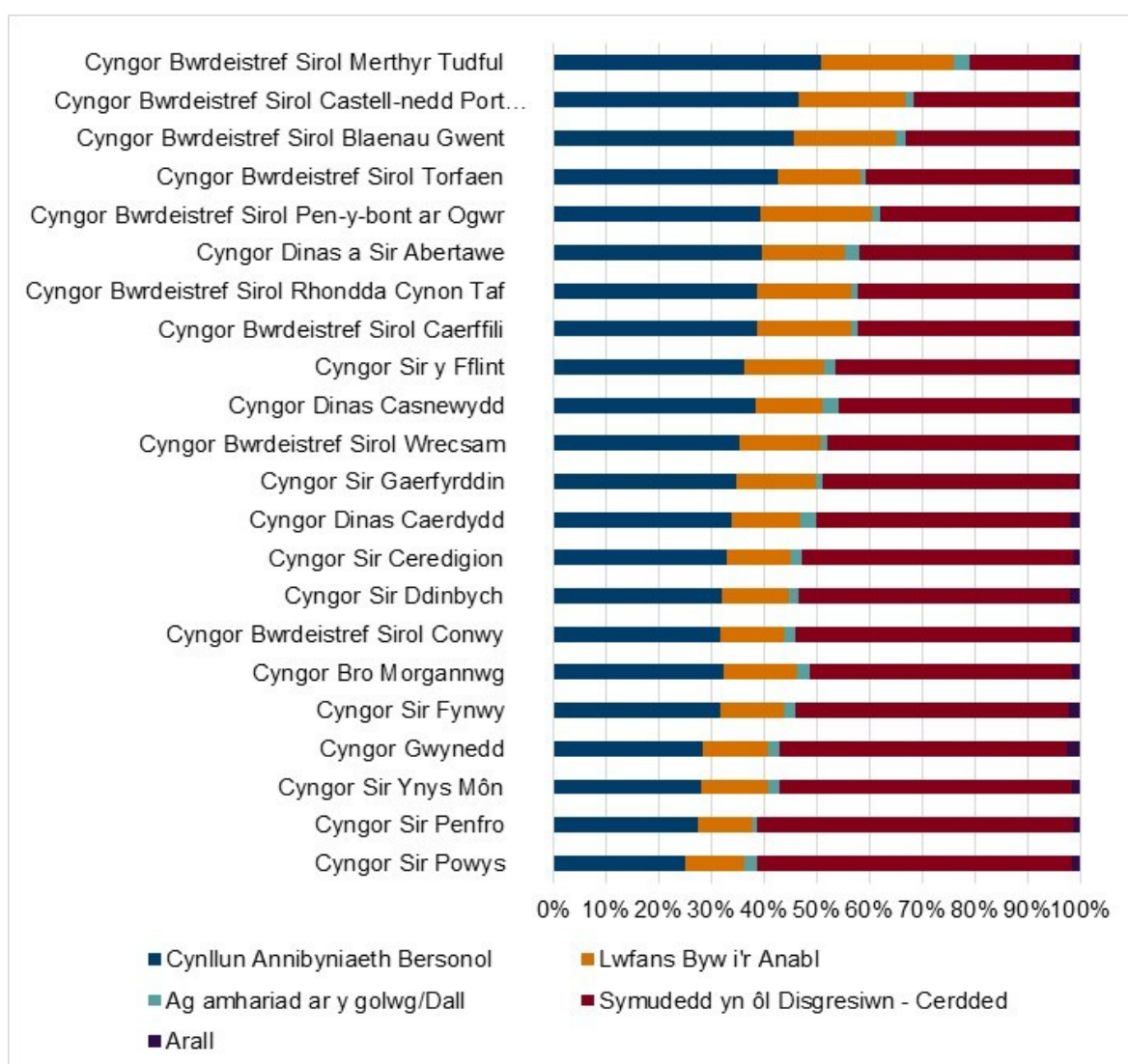
Ffynhonnell: Stats Cymru, 2024 a'r Adran Drafnidiaeth, 2022

Bathodynnau byw yn ôl math o gymhwysedd ar draws awdurdodau lleol yng Nghymru

4.13 Mae Ffigur 4 yn dangos cyfran y bathodynnau byw yn ôl math o gymhwysedd fesul awdurdod lleol ym mis Mehefin 2022. Yn y rhan fwyaf o awdurdodau lleol, cyfran y bathodynnau Symudedd yn ôl Disgresiwn – Cerdded (DMW) byw oedd yr uchaf ac yna bathodynnau Taliad Annibyniaeth Bersonol (PIP). Nid oedd hyn yn wir bob amser, fodd bynnag. Ym Mlaenau Gwent, Pen-y-bont ar Ogwr, Merthyr Tudful, Castell-nedd, a Thorfaen roedd cyfran y bathodynnau PIP byw yn uwch na chyfran y bathodynnau DMW byw. At hynny, ym Merthyr Tudful rhoddwyd mwy o fathodynnau byw ar gyfer y maen prawf Lwfans Byw i'r Anabl (DLA) na DMW.

- 4.14 Roedd cyfran y bathodynau DLA byw ym Merthyr Tudful (24.9%) yr uchaf allan o unrhyw awdurdod lleol. Cyfartaledd bathodynau byw DLA ar gyfer Cymru yn 2022 oedd 15.1%.
- 4.15 Yr awdurdod lleol â'r gyfran uchaf o fathodynau DMW byw oedd Powys (59.3%). Roedd hyn 39.9 pwynt canran yn uwch na Merthyr Tudful (19.4%), yr awdurdod lleol â'r gyfran isaf. Y cyfartaledd ar gyfer Cymru yn 2022 oedd 44.8%.
- 4.16 Yr awdurdod lleol â'r gyfran uchaf o fathodynau PIP byw oedd Merthyr Tudful (50.0%). Roedd hyn 25.2 pwynt canran yn uwch na Phowys (24.8%), yr awdurdod lleol â'r gyfran isaf. Y cyfartaledd ar gyfer Cymru yn 2022 oedd 35.6%.

Ffigur 4. Bathodynau byw yn ôl cymhwysra ac awdurdod lleol, Mehefin 2022¹¹

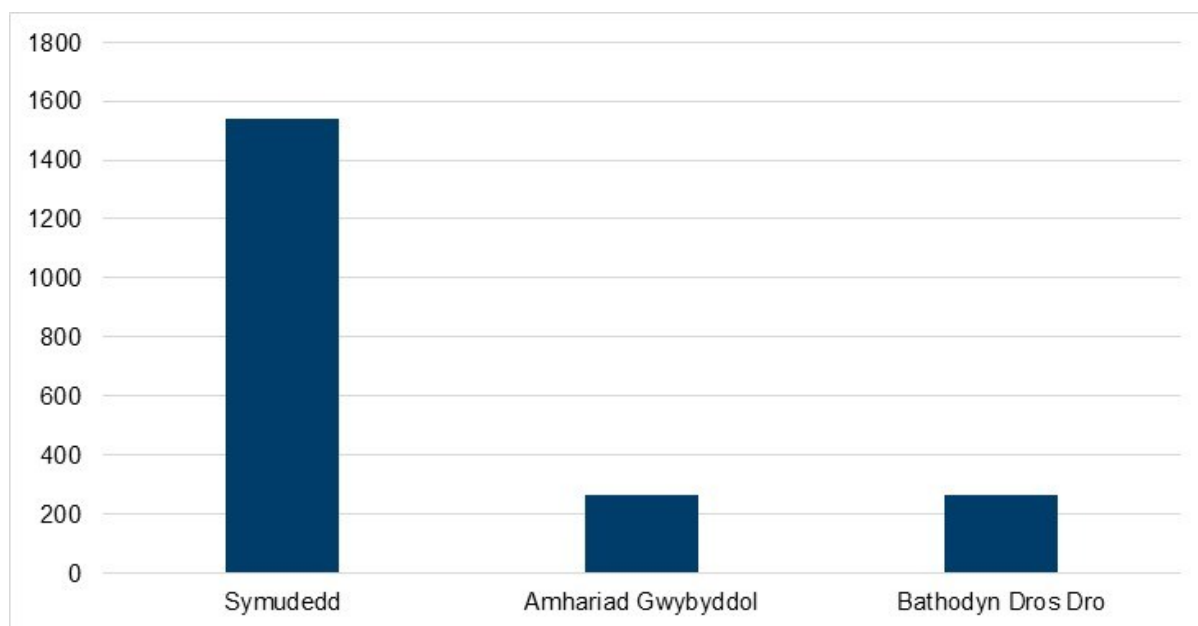

¹¹ Mae'r categori 'arall' yn cynnwys y meini prawf bathodyn canlynol: sefydliadol, risg traffig, amhariad gwybyddol, plentyn y mae'n rhaid iddo fod yn agos at gerbyd, plentyn dan 3 oed ag offer swmpus, anabledd yn y ddwy fraich, atodiad symudedd pensiynwyr rhyfel, a chynllun iawndal y lluoedd arfog a'r lluoedd wrth gefn.

Adolygiad o achosion y Gwasanaeth Cyngtori Annibynnol

- 4.17 Dadansoddwyd data o'r IAS (Gwasanaeth Cyngtori Annibynnol) hefyd. Mae'r IAS yn wasanaeth y gall awdurdodau lleol gyfeirio ceisiadau ato am asesiad pellach, os nad yw'r awdurdod lleol yn teimlo'n hyderus i wneud penderfyniad ynghylch a yw ymgeisydd yn gymwys i gael bathodyn. Mae'r IAS yn cynnal asesiadau desg, asesiadau rhithwir ac asesiadau wyneb yn wyneb. Mae atgyfeiriadau cymhwysedd gwybyddol a thros dro ac atgyfeiriadau symudedd cymhleth bob amser yn cael eu cynnal gan weithwyr gofal iechyd proffesiynol cymwys. Mae staff gweinyddol hyfforddedig yn cynnal asesiadau desg ond gallant gysylltu ag aelod cymwys o staff ar unrhyw adeg neu atgyfeirio'r achos ymlaen. Mae'n bwysig nodi nad yw pob awdurdod lleol yn defnyddio'r IAS. Archwilir rhai o'r rhesymau dros hyn yn Adran 6. Cyfweiliadau Awdurdod Lleol.
- 4.18 Mae'r data ar gyfer yr adran hon yn cynnwys nifer yr atgyfeiriadau a gafwyd rhwng mis Ionawr 2022 a mis Rhagfyr 2022 a nifer yr atgyfeiriadau ar statws penodol (megis wedi'u datrys neu'n aros am ganlyniad) ar gyfer pob mis.
- 4.19 Cafwyd cyfanswm o 2,069 o atgyfeiriadau i'r IAS yn 2022.
- 4.20 Mae Ffigur 5 yn dangos nifer yr atgyfeiriadau IAS yn ôl y math o fathodyn y mae atgyfeiriad yn ymwneud ag ef.

Ffigur 5. Nifer yr atgyfeiriadau IAS yn ôl math o gais, 2022

- 4.21 Mae Tabl 3 yn dangos canrannau'r atgyfeiriadau IAS a gafodd eu datrys neu heb eu datrys mewn mis cyfartalog yn 2022. Mae'r rhain wedi'u rhannu'n dri chategori gwahanol yn ôl pa fath o gais a gyfeiriwyd at yr IAS: 'Symudedd', 'Amhariad Gwybyddol', a 'Bathodyn Dros Dro'.
- 4.22 Ar gyfartaledd, cafodd ychydig dros dri chwarter (77.6%) o'r atgyfeiriadau a ddaeth i mewn eu datrys neu eu cau o fewn y mis y cawsant eu derbyn.
- 4.23 Roedd rhai gwahaniaethau yn y cyfraddau datrysiad 1 mis rhwng y gwahanol fathau o atgyfeiriadau y mae'r IAS yn eu derbyn. Er enghraifft, ar gyfer atgyfeiriadau yn ymwneud â Bathodyn Dros Dro, nifer cyfartalog yr achosion a oedd yn aros am ganlyniad ar ddiwedd y mis yn 2022 oedd 25.4%. Yn dilyn hyn roedd atgyfeiriadau yn ymwneud â Symudedd (22.9%) ac yna atgyfeiriadau yn ymwneud ag Amhariad Gwybyddol (16.5%).

Tabl 3. Statws atgyfeiriadau IAS cymedrig yn 2022

	Math o atgyfeiriad			
	Symudedd	Amhariad Gwybyddol	Bathodyn Dros Dro	Pob math
Wedi'i ddatrys wrth y bwrdd gwaith	68.1%	80.5%	23.5%	61.0%
Wedi'i ddatrys wyneb yn wyneb neu dros y ffôn	8.1%	2.3%	50.4%	15.8%
Wedi'i ganslo / cau / dim cysylltiad	0.9%	0.8%	0.8%	0.8%
Yn aros am ganlyniad	22.9%	16.5%	25.4%	22.4%

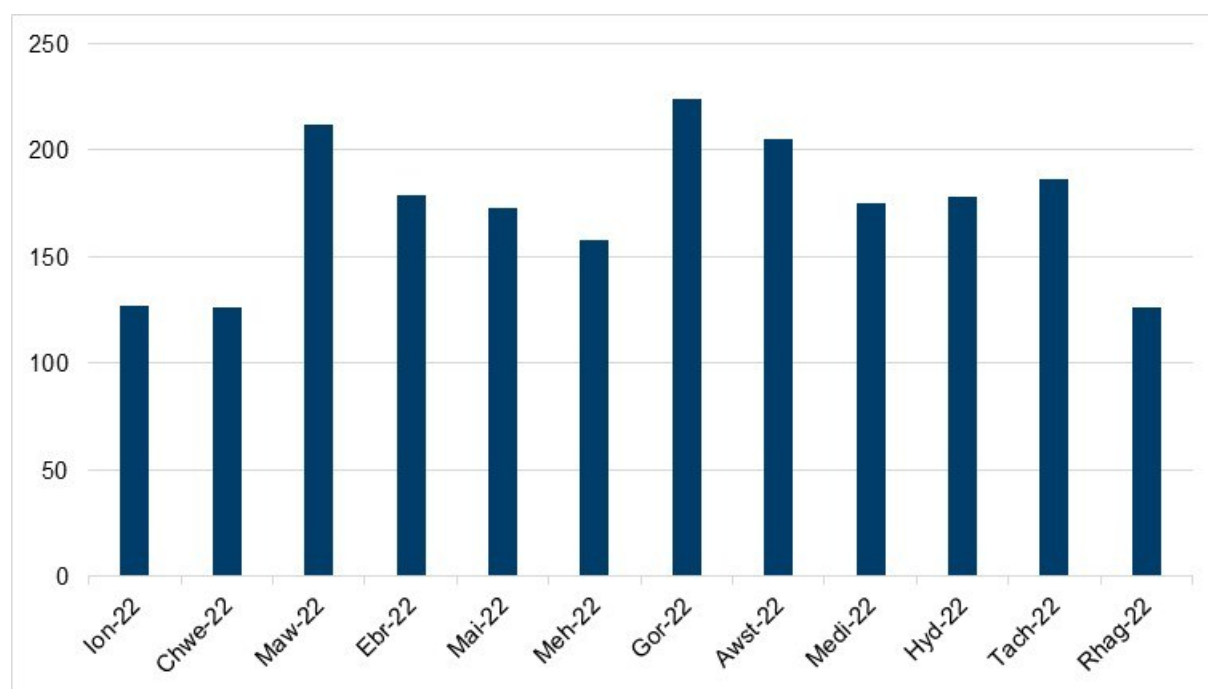
Ffynhonnell: Gwasanaeth Cyngori Annibynnol, 2022

- 4.24 Mae'r gwahaniaethau rhwng y cyfraddau datrys 1 mis yn annhebygol o fod oherwydd gwahaniaeth yng nghyfanswm nifer pob math o atgyfeiriad. Mae Ffigur 5 yn dangos bod nifer yr atgyfeiriadau cysylltiedig ag Amhariad Gwybyddol (266) yn debyg iawn i nifer yr atgyfeiriadau yn ymwneud â Bathodyn Dros Dro (264). Roedd

y ddau o'r rhain yn llawer mwy na'r nifer o geisiadau yn ymwneud â Symudedd (1539).

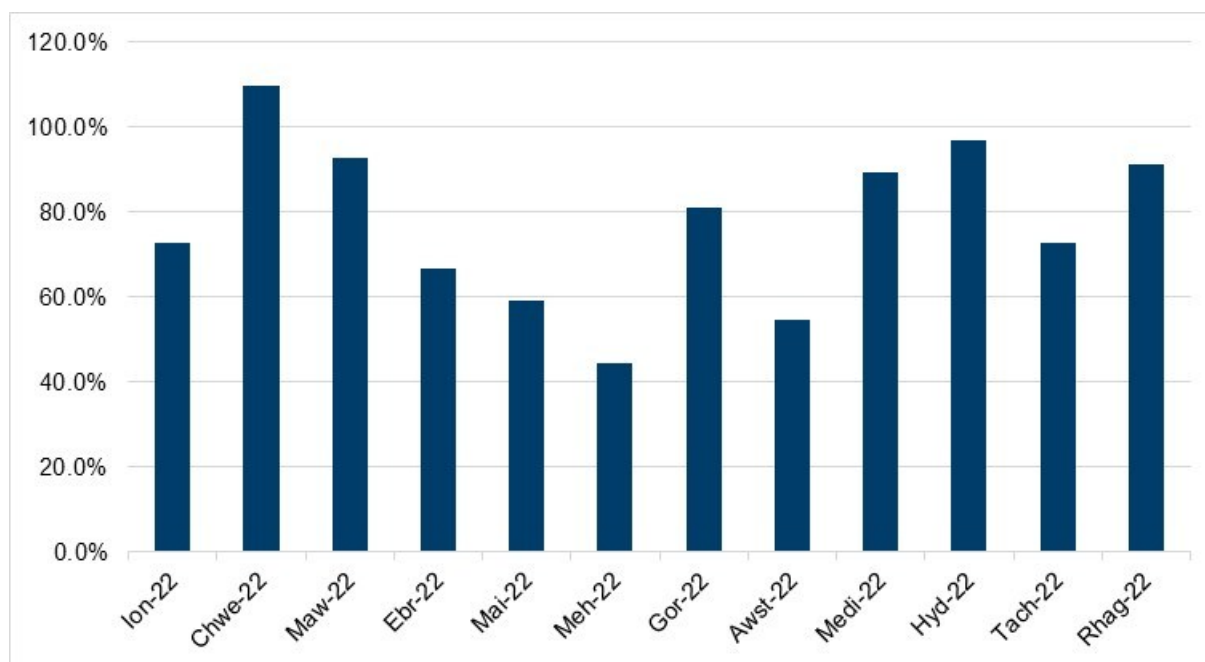
- 4.25 Roedd gwahaniaethau hefyd yn y ffordd y cafodd atgyfeiriadau eu datrys. Er enghraifft, cyfran yr atgyfeiriadau yn ymwneud ag Amhariad Gwybyddol a gafodd eu datrys ar y bwrdd gwaith oedd 80.5%. Mae hyn yn uwch na chyfeiriadau Symudedd (68.1%) ac atgyfeiriadau cysylltiedig â Bathodyn Dros Dro (23.5%).
- 4.26 Mae Ffigur 6 yn dangos nifer yr atgyfeiriadau a gafwyd bob mis. Cafwyd y nifer uchaf o atgyfeiriadau yn ystod Gorffennaf (224). Y nifer isaf o atgyfeiriadau oedd 126 a gofnodwyd ym mis Chwefror a mis Rhagfyr. Nifer cyfartalog (cymedrig) yr atgyfeiriadau misol oedd 172.4.
- 4.27 Mae Ffigur 7 yn dangos cyfran yr atgyfeiriadau a gafodd eu datrys bob mis. Roedd y gyfran uchaf o atgyfeiriadau a gafodd eu datrys erbyn diwedd y mis yn ystod mis Chwefror (109.5%). Mae hyn 65.2 pwynt canran yn uwch na'r gyfran isaf o atgyfeiriadau a gafodd eu datrys erbyn diwedd y mis, sef ym mis Mehefin (44.3%). Ar ddiwedd mis arferol yn 2022, cafodd 77.4% o atgyfeiriadau eu datrys.

Ffigur 6. Crynodeb o'r cyfeiriadau misol a gafwyd gan IAS

Ffynhonnell: Gwasanaeth Cyngori Annibynnol, 2022

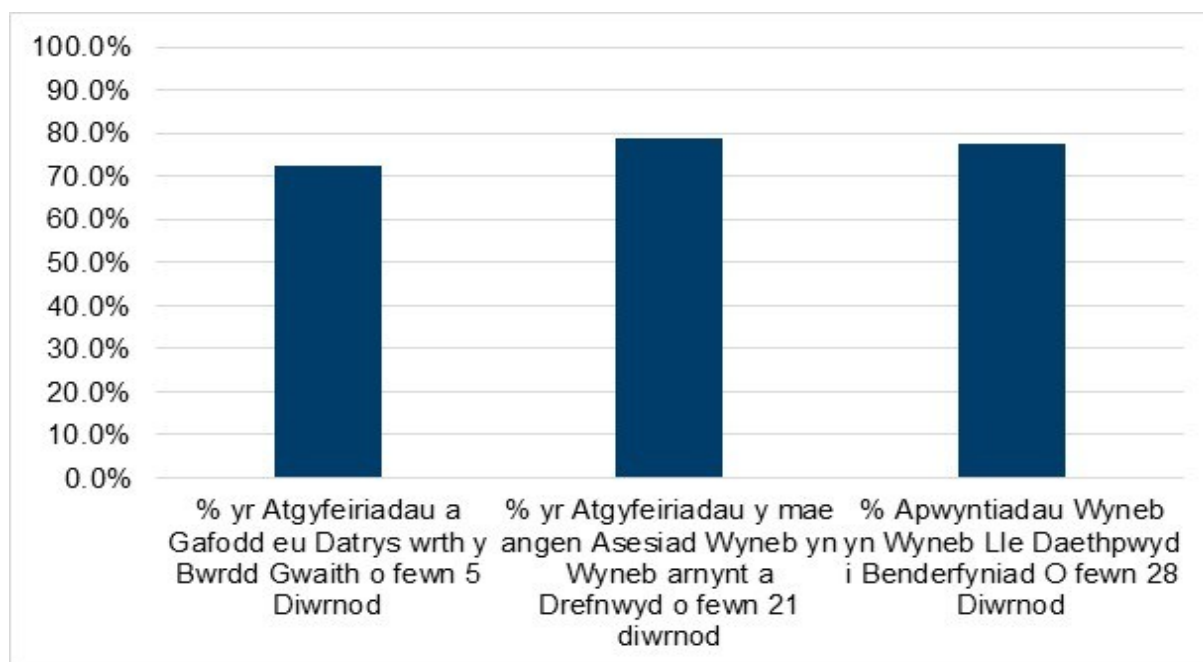
Ffigur 7. Canran yr atgyfeiriadau a gafodd eu datrys gan yr IAS o fewn mis

Ffynhonnell: Gwasanaeth Cyngchori Annibynnol, 2022

- 4.28 Mewn perthynas â Ffigurau 6 a 7, mae'n bwysig nodi, ar gyfer mis Chwefror, bod cyfanswm yr atgyfeiriadau a ddatryswyd yn fwy na chyfanswm yr atgyfeiriadau a gafwyd. Ym mis Chwefror, cofnodwyd bod 126 o atgyfeiriadau wedi dod i law a chofnodwyd bod 138 o atgyfeiriadau wedi'u datrys.
- 4.29 Un rheswm am hyn yw nad yw achosion a gyfeiriwyd yn aml yn cael eu datrys o fewn yr un mis. Mewn achosion o'r fath, maent yn treiglo i'r mis nesaf, pan gânt eu datrys, neu gellir eu datrys ddau neu dri mis yn ddiweddarach mewn achosion cymhleth, neu mewn achosion pan fydd achos yn cael ei gau ond wedyn yn cael ei agor unwaith eto oherwydd apêl neu adolygiad. Mae'n bwysig nodi y gall fod ffactorau eraill sy'n cyfrannu at oedi wrth ddatrys atgyfeiriadau IAS.
- 4.30 Nid oes perthynas glir rhwng nifer yr achosion a gafwyd a chyfran yr atgyfeiriadau sy'n cael eu datrys o fewn yr un mis hwnnw, neu'r mis dilynol. Pe bai cael mwy o atgyfeiriadau yn golygu bod llwythi gwaith staff yn mynd yn anhydrin i'r graddau na ellid datrys achosion sy'n dod i mewn, yna byddai'n ymddangos yn Ffigurau 6 a 7 po fwyaf o atgyfeiriadau y mis, yr isaf yw'r ganran o achosion sy'n cael eu datrys. Nid yw hyn yn wir.
- 4.31 Roedd yr IAS hefyd yn mesur ei berfformiad yn ôl sawl dangosydd. Caiff y rhain eu crynhoi yn Ffigur 8.

Ffigur 8. Prif ddangosyddion perfformiad IAS, 2022

Ffynhonnell: Gwasanaeth Cyngchori Annibynnol, 2022

- 4.32 Mae Ffigur 8 yn dangos yn 2022, o'r atgyfeiriadau a gafodd eu datrys wrth y bwrdd gwaith, fod 72.4% o atgyfeiriadau wedi'u datrys o fewn 5 diwrnod, o atgyfeiriadau lle'r oedd angen asesiadau wyneb yn wyneb wedi'u trefnu o fewn 21 diwrnod, ac o'r atgyfeiriadau a oedd angen asesiadau wyneb yn wyneb, gwnaed penderfyniad ar 77.7% o fewn 28 diwrnod.

Casgliad dadansoddi data eilaidd

- 4.33 Mae'r adran hon o Adolygiad Llywodraeth Cymru o Gynllun y Bathodyn Glas wedi bod yn ddadansoddiad data eilaidd. Cynhaliwyd dadansoddiad o ddata ar gyfer y cyfnod rhwng mis Rhagfyr 2021 a mis Tachwedd 2022 i ddeall y gwahaniaethau rhwng Cynllun y Bathodyn Glas ar draws gwledydd y DU a gwahaniaethau rhwng awdurdodau lleol yng Nghymru.
- 4.34 Dangosodd yr adolygiad fod mwy o geisiadau am fathodynau glas yng Nghymru o gymharu â'i phoblogaeth (2.6%) nag yn Lloegr (1.4%) a'r Alban (1.8%). Yn yr un modd, roedd mwy o archebion bathodyn glas yng Nghymru o gymharu â'i phoblogaeth (3.0%) nag yn Lloegr (1.8%), yr Alban (2.0%), a Gogledd Iwerddon (2.5%). Mae hyn yn berthnasol i'r mater o ehangu ystod y meini prawf cymhwysedd yng Nghymru, oherwydd gallai unrhyw estyniad gynyddu'r gwahaniaethau hyn rhwng Cymru a gwledydd eraill y DU.

- 4.35 Roedd gwahaniaeth o tua 2 bwynt y cant rhwng yr awdurdodau lleol â'r archebion bathodyn uchaf (Caerffili 4.0%) ac isaf (Caerdydd 2.1%) o gymharu â'r boblogaeth. Caerffili hefyd oedd â'r nifer uchaf o fathodynau byw o gymharu â'i phoblogaeth (9.3%), 4.3 pwynt canran yn uwch na Chaerdydd (5.0%). Nid oedd o fewn cwrpas yr adolygiad hwn i ddeall pa ffactorau penodol (demograffig neu fel arall) a gyfrannodd at y gwahaniaethau hyn.
- 4.36 Dangosodd yr adolygiad hefyd wahaniaethau tebyg mewn bathodynau byw ar draws awdurdodau lleol Cymru o'u dadgyfuno yn unol â meini prawf cymhwysra. I bob awdurdod lleol, y rheswm mwyaf cyffredin dros roi bathodyn oedd naill ai DMW neu PIP. Fel yr uchod, nid oedd o fewn cwrpas yr adolygiad hwn i ddeall pa ffactorau penodol a gyfrannodd at y gwahaniaethau hyn.
- 4.37 Yn olaf, rhoddodd yr adolygiad drosolwg byr o'r atgyfeiriadau a gafwyd gan yr IAS yn 2022, a chyfraddau llwyddiant yr IAS yn cyflawni ei ddangosyddion perfformiad allweddol ei hun. Roedd amrywiad yn y cyfraddau datrys cyfartalog o fewn 1 mis rhwng y gwahanol fathau o atgyfeiriadau y mae'r IAS yn eu cael. Roedd gwahaniaeth o bron i 10 pwynt canran rhwng cyfran gyfartalog yr atgyfeiriadau cysylltiedig ag Amhariad Gwybyddol sy'n dal i aros am ganlyniad ar ôl un mis (16.5%) a'r gyfran gyfartalog o atgyfeiriadau cysylltiedig â Bathodyn Dros Dro sy'n dal i aros am ganlyniad ar ôl mis (25.4%).
- 4.38 Roedd amrywiad hefyd yn y ffordd yr oedd gwahanol fathau o atgyfeiriadau i'r IAS yn cael eu datrys. Er enghraifft, roedd cyfran yr atgyfeiriadau Amhariad Gwybyddol a gafodd eu datrys ar y bwrdd gwaith 57 pwynt canran yn uwch na chyfran yr atgyfeiriadau yn ymwneud â Bathodyn Dros Dro a gafodd eu datrys ar y bwrdd gwaith. I'r gwrthwyneb, roedd cyfran yr atgyfeiriadau yn ymwneud â Bathodyn Dros Dro a gafodd eu datrys wyneb yn wyneb 48.1 pwynt canran yn uwch na chyfran yr atgyfeiriadau yn ymwneud ag Amhariad Gwybyddol.
- 4.39 Nid yw canlyniadau'r dadansoddiad data eilaidd hwn yn awgrymu unrhyw broblemau gyda chadernid y cynllun ei hun. Yn ogystal, nid yw'n ymddangos bod niferoedd uchel o achosion yn effeithio'n uniongyrchol ac yn negyddol ar allu'r IAS i ddatrys achosion o un mis i'r llall.
- 4.40 Y prif argymhelliad o'r dadansoddiad hwn yw bod yr awdurdodau lleol yn ymdrechu i sicrhau bod cofnod o'r holl geisiadau am fathodynau glas yn cael ei gadw a'i

drosglwyddo i'r Adran Drafnidiaeth, fel y gellir cynnal dadansoddiad dibynadwy yn y dyfodol.

5. Dadansoddiad arolwg awdurdodau lleol

- 5.1 Nod yr arolwg oedd casglu rhagor o wybodaeth am sut mae awdurdodau lleol yn cofnodi ac yn prosesu ceisiadau ac archebion bathodynau. Mae canfyddiadau o'r arolwg yn awgrymu bod gan awdurdodau lleol arferion gwahanol o ran storio a chofnodi data bathodyn glas.
- 5.2 O ran cofnodi data, mae'r canfyddiadau'n awgrymu bod y rhan fwyaf o awdurdodau lleol wedi cofnodi data yn ymwneud â chanlyniadau ceisiadau. Fodd bynnag, nid oedd y math o ddata a gofnodwyd gan awdurdodau lleol yn gyson.
- 5.3 Cymysg oedd y darlun ar draws awdurdodau lleol o ran cronfeydd data digidol a throsi cymwysiadau yn gofnodion digidol. Er enghraifft, dywedodd un awdurdod lleol nad yw'n defnyddio cronfa ddata ddigidol. Mae awdurdod lleol gwahanol yn defnyddio ei gronfa ddata ei hun, a nododd un arall ei fod yn defnyddio'r 'system bathodyn glas' ond ni nododd beth yw hon. Dywedodd rhai awdurdodau lleol eu bod yn trosi cymwysiadau papur yn gofnodion digidol, ond eto nid oedd hyn yn gyson ar draws yr holl awdurdodau lleol a gymerodd ran yn yr arolwg.
- 5.4 O ran apeliadau, dywedodd y rhan fwyaf o'r awdurdodau lleol a gymerodd ran yn yr arolwg nad ydynt yn cofnodi unrhyw ddata sy'n ymwneud ag apeliadau. Ar gyfer yr awdurdodau lleol hynny a ddywedodd eu bod yn cofnodi data apeliadau, nid oedd yn gyson. Er enghraifft, dywedodd un awdurdod lleol ei fod yn cofnodi'r rhesymau dros apeliadau a'u canlyniad, ond nid nifer yr apeliadau a gyflwynwyd. Dywedodd awdurdod lleol arall ei fod yn cofnodi canlyniadau apeliadau, ond nid nifer yr apeliadau na'r rhesymau dros apeliadau.
- 5.5 Yn wyneb y gwahanol arferion cofnodi data, penderfynwyd y dylid ceisio gwybodaeth bellach, drwy gyfweiliadau lled-strwythuredig gyda staff awdurdodau lleol sy'n ymwneud â chasglu a phrosesu data bathodyn glas. Roedd rhan o'r cyfweiliadau'n canolbwyntio ar ddata bathodyn glas yn ogystal â'r systemau digidol a chronfeydd data a ddefnyddir gan awdurdodau lleol i gofnodi data sy'n ymwneud â cheisiadau am fathodynau glas.

6. Cyfweiliadau awdurdod lleol

Cyflwyniad a rhestr themâu

- 6.1 Mae'r adran hon yn cyflwyno canfyddiadau'r cyfweiliadau lled-strwythuredig gyda staff awdurdodau lleol sy'n ymwneud â chasglu a phrosesu data bathodyn glas yng Nghymru. Arweiniodd y dadansoddiad thematig o ddata cyfweiliadau at bedair thema, ynghyd ag is-themâu ar gyfer yr adroddiad. Mae themâu yn cynnwys:
- Gweinyddu'r cynllun
 - Agweddau tuag at y cynllun a gwelliant
 - Safbwyntiau awdurdodau lleol ar brofiad yr ymgeisydd o'r cynllun
 - Agweddau awdurdodau lleol tuag at ymestyn cymhwysedd
- 6.2 Lle mae'r dadansoddiad thematig canlynol yn gwneud datganiadau am niferoedd cymharol yr awdurdodau lleol (mae'r rhan fwyaf o awdurdodau lleol yn gwneud X, nid oes unrhyw awdurdodau lleol yn gwneud Y) dim ond at yr awdurdodau lleol a gyfwelwyd ar y cam hwn o'r ymchwil y mae hyn yn cyfeirio ac felly nid yw'n gynrychioliadol o holl safbwyntiau awdurdodau lleol Cymru.

Thema un: Gweinyddu'r cynllun

Sut mae awdurdodau lleol yn gweinyddu'r cynllun

- 6.3 Gofynnwyd i awdurdodau lleol sut y gallai unigolion yn eu hawdurdod lleol wneud cais am y Cynllun Bathodyn Glas. Nododd pob un o'r cyfweleion awdurdod lleol mai ar-lein oedd y dull a ffafrir ac a anogwyd, a bod prosesau ymgeisio wedi'u cynllunio ar y dybiaeth y bydd ymgeiswyr yn gwneud cais ar-lein.
- “[Rydym] yn annog [ymgeiswyr] i wneud cais ar-lein yn Gov.UK.” (awdurdod lleol 1)
- 6.4 Nodwyd gan awdurdod lleol mai'r system .gov mewn gwirionedd yw'r unig ffordd y gall eu hymgeiswyr wneud cais am fathodyn glas, er bod cymorth i gwblhau'r cais ar gael drwy gyfryngau eraill.
- “Mae popeth yn mynd drwy .gov.” (awdurdod lleol 3)
- 6.5 Amlygodd awdurdodau lleol hefyd amrywiol ffyrdd eraill y gallai unigolion wneud cais, er bod amrywiaeth ar draws awdurdodau lleol o ran pa opsiynau oedd ar gael yn eu hardal. Roedd y rhain yn cynnwys ceisiadau papur, gwasanaethau llyfrgell, gan gynnwys cymorth digidol a thros y ffôn, apwyntiadau cais wyneb yn wyneb, ac atgyfeiriadau gan weithwyr proffesiynol, megis cwnselwyr.

Defnyddio canllawiau a chymorth gan Lywodraeth Cymru

- 6.6 Dywedodd y rhan fwyaf o awdurdodau lleol eu bod yn defnyddio'r canllawiau, y pecyn cymorth a'r cymorth a gynigir gan Lywodraeth Cymru. Gwnaeth y rhai a gyfwelwyd sylwadau cadarnhaol hefyd ar weithdai a fynychwyd gan swyddogion Llywodraeth Cymru a staff awdurdodau lleol eraill ynghylch gweinyddu'r Cynllun Bathodyn Glas. Er bod rhai awdurdodau lleol wedi gwneud sylwadau cadarnhaol mewn perthynas â'r pecyn cymorth a'r rhyngweithio â Llywodraeth Cymru, awgrymodd rhai cyfweleion y dylid diweddaru canllawiau ynghylch y Cynllun Bathodyn Glas yn rheolaidd yn dilyn gweithdai a sesiynau adborth a gynhelir gan swyddogion polisi Llywodraeth Cymru. Mae'r diweddariadau rheolaidd hyn yn arbennig o berthnasol ar gyfer deall gwahanol amodau, gydag un awdurdod lleol yn cyfeirio at y pecyn cymorth fel:

“Rhywbeth sydd angen ei adolygu'n rheolaidd hefyd a'i ddiweddaru. Felly, mae'n cadw golwg ar y mathau o bethau rydym yn delio â nhw [o ran] ceisiadau bathodyn glas hefyd.”
(awdurdod lleol 3)

- 6.7 Dywedodd awdurdodau lleol lluosog fod yn rhaid iddynt chwilio ar-lein am ragor o wybodaeth am feddyginiaeth a chyflyrau meddygol er mwyn asesu a phrosesu ceisiadau. Felly, byddent yn croesawu diweddariadau rheolaidd i'r pecyn cymorth i gynnwys canllawiau ar y mater hwn. Codwyd hefyd yr angen am eglurhad ar “Beth yw diffiniadau terfynol” (awdurdod lleol 4).
- 6.8 Roedd pob awdurdod lleol yn deall ac yn mynegi pwysigrwydd defnyddio'r pecyn cymorth. Nododd rhai awdurdodau lleol hefyd eu bod yn ymgorffori'r pecyn cymorth yn eu systemau rheoli cofnodion. Mae'n bwysig nodi bod rhai yn ystyried y pecyn cymorth yn “Feibl” (awdurdod lleol 1) i'w ddilyn, tra bod eraill yn ei ystyried yn fwy o ganllaw y gellid ei gymhwyso'n hyblyg.
- 6.9 Mynegodd y rhai a ddilynodd y pecyn cymorth yn agos bwysigrwydd cysondeb wrth sicrhau y byddai ymgeiswyr yn cael yr un profiad.
- “Pan fyddwch chi'n gwyro oddi wrth y canllawiau [...] dyna pryd rydych chi'n wynebu problemau cysondeb.” (awdurdod lleol 1)
- 6.10 Fodd bynnag, cyfeiriodd eraill at y “disgresiwn” (awdurdod lleol 3) y gellir ei ddefnyddio wrth gymhwyso'r pecyn cymorth.

- 6.11 Mewn ymateb i ba un a ddylai'r pecyn cymorth fod yn orfodol, cafwyd safbwyntiau cymysg. Nododd rhai eu bod yn meddwl bod y pecyn cymorth eisoes yn orfodol oherwydd iddo gael ei gyflwyno i wella cysondeb ledled Cymru. Mynegodd eraill bwysigrwydd gwneud y pecyn cymorth yn orfodol, gan nodi:
- “Dylai fod yn orfodol yn bendant. Felly, ni fyddai ots os oeddwn yn gwneud cais am fathodyn yn Wrecsam neu Sir y Fflint neu Gonwy. Dylwn gael yr un canlyniad fwy neu lai a sgorio waeth pa awdurdod yr wyf yn ymgeisio oddi tano. Felly, rwy'n credu'n llwyr y dylai fod yn orfodol.” (awdurdod lleol 4)
- 6.12 Fodd bynnag, nododd eraill na fyddent yn hoffi iddo fod yn orfodol. (awdurdod lleol 3).
- 6.13 Roedd safbwyntiau cymysg ar draws awdurdodau lleol mewn perthynas ag agweddau tuag at y pecyn cymorth, gyda rhai agweddau cadarnhaol a negyddol yn cael eu mynegi. Fodd bynnag, yn gyffredinol, roedd cefnogaeth gyffredinol i'r pecyn cymorth. Gyda sylwadau cadarnhaol yn awgrymu “Mae'n ddefnyddiol fel canllaw” (awdurdod lleol 3) ac “mae'n system wych” (awdurdod lleol 5).
- 6.14 Roedd sylwadau negyddol tuag at agweddau o'r pecyn cymorth yn canolbwyntio ar yr angen i wella'r canllawiau mewn perthynas â chadernid, gydag un yn nodi: “Mae'r canllawiau yn wan iawn, iawn.” (awdurdod lleol 1)
- 6.15 Nododd eraill y dehongliadau gwahanol o'r pecyn cymorth ar draws awdurdodau lleol, a gyfrannodd at ganfyddiad bod problemau cysondeb o ran sut mae'r pecyn cymorth yn cael ei ddefnyddio:
- “Rwy'n meddwl [...] mae angen i awdurdodau lleol fod yn gyson ac roedd yn fy mhoeni pan aethom i weithdy bathodyn glas ac roedd rhai awdurdodau [yn] dweud eu bod wedi newid pwyntiau ar gyfer adrannau penodol neu [eu bod] yn defnyddio hen becyn cymorth neu [...] neu ei gyweirio rhyw ffordd [...] . Rwy'n meddwl ei bod yn bwysig iawn ein bod yn gyson ledled Cymru.” (awdurdod lleol 4)

Cymorth a gynigir i ymgeiswyr - wyneb yn wyneb

- 6.16 Mae gan y rhan fwyaf o awdurdodau lleol rywfaint o gapasiti o leiaf i gwrdd ag ymgeiswyr wyneb yn wyneb, i'w helpu i gwblhau ceisiadau neu i ddangos eu bod yn

gymwys ar gyfer bathodynau yn ôl disgrisiwn. Nid yw awdurdodau lleol yn llenwi ffurflenni ar ran ymgeiswyr, ond gallant roi eglurhad ar y cwestiynau a ofynnir gan y gwasanaeth .gov ac ateb cwestiynau mewn amser real, a thrwy hynny osgoi'r angen am gyfathrebu hir yn ôl ac ymlaen drwy e-bost.

“Os nad oes gan [ymgeiswyr] [aelod o'r teulu neu ffrind a all eu helpu gyda'u cais] mae gennym yr iPads yma neu'r gliniaduron yn [swyddfa awdurdod lleol a enwir] lle gallant alw heibio. Nid oes angen apwyntiad arnynt. Gallant ddod i mewn a bydd rhywun yn eu cynorthwyo i wneud hyn. Felly, ni fyddwn yn gwneud y cais ar eu rhan, ond byddwn yn eistedd gyda nhw, a byddwn yn eu harwain drwy'r broses ymgeisio.” (awdurdod lleol 4)

- 6.17 I rai awdurdodau lleol, mae cymorth wyneb yn wyneb ar gael mewn lleoliadau eraill hefyd.

“Rydym hefyd yn gysylltiedig â'n llyfrgelloedd mewn cymunedau lleol fel y byddant yn cynorthwyo pobl [...] gyda [...] ceisiadau ar-lein yn y llyfrgell hefyd [...] os yw dod i mewn i'r swyddfa yn [...] anodd.” (awdurdod lleol 2)

- 6.18 Rhan o'r rhesymeg dros ddarparu cymorth wyneb yn wyneb yw lleihau effeithiau allgau digidol, rhywbeth sy'n flaenoriaeth i rai awdurdodau lleol sy'n ceisio cael cymorth aelodau hŷn o'r gymuned neu aelodau o'r gymuned sydd heb fynediad dibynadwy at ddyfeisiau sy'n galluogi'r rhyngrwyd.

“Roeddwn ar ychydig o sesiynau yr wythnos hon a dweud y gwir[.] [Roedd y rhain yn ymwneud â] gwneud yn siŵr ein bod yn cynnwys unrhyw un sydd wedi'i allgáu'n ddigidol.” (awdurdod lleol 4)

- 6.19 Er nad wyneb yn wyneb yw'r dull o gefnogi ymgeiswyr y mae rhai awdurdodau lleol wedi'i ddewis, nid oes ganddynt unrhyw broblem i gynnig cyfarfod pan fo'n well gan yr ymgeisydd hwnnw na chyfathrebu dros y ffôn.

“Felly, byddwn yn ceisio eu hannog i ffonio yn y lle cyntaf [i'w harbed] rhag dod i mewn, ond [hefyd gallant] ddod i mewn i'n gweld yn y swyddfeydd.” (awdurdod lleol 2)

- 6.20 Mewn rhai achosion, nodwyd bod yr amgylchiadau pan fydd staff yn dilyn cyfarfod wyneb yn wyneb wedi newid ers pandemig COVID-19.

“Cyn COVID roedden ni’n arfer cael y rhan fwyaf o’r ymgeiswyr agored i niwed yn dod i mewn i’r swyddfa am gyfweiliad er mwyn i ni allu, nid eu hasesu, ond yn hytrach i ni allu eu gweld nhw.”
(awdurdod lleol 3)

Cymorth a gynigir i ymgeiswyr – dros y ffôn

- 6.21 Mae pob awdurdod lleol yn defnyddio galwadau ffôn fel dull o gefnogi ymgeiswyr yn ystod ceisiadau. I rai awdurdodau lleol mae hyn yn fwy safonol nag eraill. Er enghraifft, ar gyfer rhai awdurdodau lleol, roedd cael galwadau ffôn yn rhan o’r broses penderfynu ar gais, ond i eraill mae galwadau ffôn yn fwy o opsiwn arall a ddefnyddir, pan fydd problemau’n codi wrth ddefnyddio’r system ar-lein.

“[Rydym] yn rhoi gwybod i’r ymgeisydd am y penderfyniad ac rydym [...] fel arfer yn ei ffonio os yw’n newyddion da ac yn ysgrifennu ato os yw’n newyddion drwg.” (awdurdod lleol 1)

“Rydym yn cael nifer o geisiadau ar-lein ac os na all pobl [...] gwblhau ceisiadau ar-lein, byddwn yn ei wneud dros y ffôn.”
(awdurdod lleol 2)

- 6.22 I rai awdurdodau lleol, mae ffonio yn ffordd well o ddiwallu anghenion ymgeiswyr nad yw teithio i swyddfa ar gyfer cyfarfod wyneb yn wyneb yn arbennig o hawdd iddynt.

“Felly, os ydyn ni’n teimlo y byddai’n wastraff amser mewn gwirionedd i orfod dod â nhw i mewn oherwydd rydyn ni’n eithaf hyderus eu bod nhw’n mynd i gymhwyso eto.” (awdurdod lleol 4)

- 6.23 Soniodd awdurdod lleol arall ei fod yn awgrymu ar-lein fel dull yn gyntaf ac yn:

“annog nhw [ymgeiswyr] i ffonio hefyd, oherwydd yr hyn rydym wedi’i ddarganfod yw bod rhai ymgeiswyr yn ei chael hi’n anodd iawn fynd i mewn i’r swyddfa beth bynnag, ac felly os gallwn wneud cymaint ag y gallwn dros y ffôn i arbed y daith honno iddynt.” (awdurdod lleol 2)

- 6.24 Ar gyfer awdurdodau lleol eraill, mae galwadau ffôn yn ffordd ddefnyddiol o leihau’r amser sydd ei angen ar gyfer cyfathrebiadau e-bost yn ôl ac ymlaen neu gellir eu defnyddio i gynnal perthynas fwy cadarnhaol rhwng ymgeiswyr a darparwr mewn achosion pan gaiff ceisiadau eu gwrthod.

“Rydym yn gweld bod gwneud hynny felly, galwad ffôn 10 munud
[yn] gallu torri'r alwad ffôn gwyno 15 munud yr ydych chi'n ei
chael i ddweud, pam nad ydw i?” (awdurdod lleol 5)

- 6.25 I grynhoi, er y bwriedir i Gynllun y Bathodyn Glas gael ei weinyddu mor gyson â phosibl ledled Cymru, mae rhai gwahaniaethau yn y ffordd y mae awdurdodau lleol yn ymdrin â cheisiadau. Nid yw'r awdurdodau lleol yn union yr un fath o ran demograffeg, na'r mathau o faterion y mae ymgeiswyr a staff awdurdodau lleol yn eu hwynebu'n rheolaidd. Mae awdurdodau lleol wedi gwneud penderfyniadau ar y ffordd orau o integreiddio'r cynllun â rhedeg eu bwrdeistrefi, gyda'r canlyniad bod yr hyn sy'n digwydd i geisiadau ar ôl iddynt ddod i law o'r system BBDS yn amrywio rhwng awdurdodau. Ceir amrywiaeth hefyd o ran sut a phryd y mae staff awdurdodau lleol yn rhyngweithio ag ymgeiswyr bathodyn glas.

Y Gwasanaeth Cyngori Annibynnol (IAS)

- 6.26 Gofynnwyd i'r cyfranogwyr am eu defnydd a'u barn ar yr IAS. Roedd y darlun yn gymysg o ran defnydd awdurdodau lleol o'r IAS, gyda thri o'r pum awdurdod lleol yn defnyddio'r IAS ar gyfer atgyfeiriadau yr oedd angen eu hasesu ymhellach. Mae'r atgyfeiriadau hyn fel arfer yn cynnwys achosion cymhleth, megis MND, clefyd Parkinson a cheisiadau amhariad gwybyddol.
- 6.27 Dywedodd un awdurdod lleol fod angen defnyddio'r IAS oherwydd ei fod yn “Rhy anodd [iddynt] ei alw a nhw yw'r rhai sy'n mynd i'r gwasanaeth asesu annibynnol oherwydd [nad ydynt] yn gallu gwneud y dyfarniad hwnnw mewn gwirionedd.” (awdurdod lleol 1)
- 6.28 Soniodd y rhai sy'n defnyddio'r IAS am ddefnyddio'r ffurflen 'Able2', y mae'n rhaid i ymgeiswyr ei llenwi. Gwnaeth rhai awdurdodau lleol sylwadau ar ddyblygu cwestiynau yn y ffurflen 'Able2' a ffurflen gais y bathodyn glas gwreiddiol. Arweiniodd hyn at un awdurdod lleol yn anfon, gyda chaniatâd, y wybodaeth feddygol i'r IAS:
- “[roedd yr ymgeisydd] eisoes wedi cyflwyno [tystiolaeth] ac felly [roedd y] dystiolaeth feddygol sydd gennym eisoes ar gofnod [yn golygu y gallem] gyflwyno [hyn] i IAS. Felly, does dim rhaid iddo ei anfon eto.” (awdurdod lleol 1)
- 6.29 Awgrymodd awdurdod lleol arall hefyd y byddai integreiddio'r ffurflen 'Able2' a'r ffurflen gais yn lleihau dyblygu:

“Byddai’n ddefnyddiol iawn pe gallem integreiddio rhai o’r cwestiynau o Able2 i’r ffurflen [gais] ac yna gallwn anfon honno oddi ar Able2 yn hytrach na gorfod gofyn i’r ymgeisydd lenwi ffurflen arall.” (awdurdod lleol 4)

- 6.30 I’r awdurdodau lleol hynny na ddefnyddiodd yr IAS, roedd y rhesymau’n cynnwys nad ydynt “wedi teimlo’r angen” (awdurdod lleol 5) a’i bod yn “broses rhy hir”, a bod llawer o benderfyniadau’n cyd-fynd â barn wreiddiol yr awdurdodau lleol:

“cawsom rai penderfyniadau yn ôl a byddwn yn dweud bod y rhan fwyaf o’r penderfyniadau a oedd gennym yn ôl yr un fath â’r hyn yr oeddem yn ei feddwl cyn inni eu hanfon i ffwrdd.”
(awdurdod lleol 3)

- 6.31 Mae un awdurdod lleol yn mynd ymlaen i ddweud bod ganddo ddigon o gymorth ar gyfer ceisiadau drwy therapyddion galwedigaethol, ac felly nid oes angen yr IAS arno eto:

“[maen nhw’n cael cymorth gan y] tîm gwasanaethau cymdeithasol [felly maen nhw] yn gallu gofyn cwestiynau os [maen nhw] angen ond [byddan nhw os nad ydyn nhw’n siŵr] yn ymchwilio i’r amodau ac yn [ceisio deall mwy am y cyflwr] er mwyn helpu i wneud y penderfyniad hwnnw.” (awdurdod lleol 3)

Statws ceisiadau - ceisiadau aflwyddiannus

- 6.32 Gofynnwyd hefyd i awdurdodau lleol am rai o’r rhesymau pam y gallai cais gael ei ystyried yn aflwyddiannus. Roedd ffocws y sgysiau hyn ar geisiadau a wnaed am fathodynau Yn ôl Disgresiwn – Cerdded. Fel y gellid disgwyl, y rheswm mwyaf cyffredin dros wrthod y ceisiadau hyn yw os bydd yr ymgeisydd yn methu â darparu tystiolaeth sy’n bodloni’r tîm bod yr ymgeisydd yn cael anhawster difrifol i gerdded pellteroedd byr.

“byddant [...] yn dweud rhywbeth fel “Ni allaf agor drws y car; mae angen i mi agor drws y car yn llydan” ac mae’n rhaid i mi ddweud yn y fan a’r lle “nad yw hynny’n faen prawf cymhwyso”.”
(awdurdod lleol 5)

- 6.33 Mae nifer o wahanol faterion yn ymwneud â methiant ymgeiswyr i ddarparu digon o dystiolaeth i fodloni’r meini prawf dewisol ar gyfer cerdded. Er enghraifft, efallai nad

yw ymgeisydd yn cael anhawster cerdded pellteroedd byr yn benodol (yn hytrach na phellteroedd cymedrol neu bellteroedd hir).

“Mae'n debyg mai'r mwyaf cyffredin fyddai'r pellter y gallant ei gerdded [...]. Weithiau efallai byddan nhw'n dweud [...] “Galla i fynd â fy nghi am dro o amgylch y Parc Gwledig” neu maen nhw'n rhoi rhai dosbarthiadau ymarfer corff y maent yn eu mynychu. Nid wyf yn dweud y byddem bob amser yn gwrthod ar sail y wybodaeth hon yn unig. Yn amlwg, rydyn ni'n ceisio edrych ar y darlun ehangach.” (awdurdod lleol 4)

“mae rhai pobl yn dweud [...] “Rwy'n gallu cerdded milltiroedd, ond rydw i wedi blino pan dwi'n ei wneud”, ond gallwch chi ei wneud ac mae gennych feddyginiaeth poen a ddylai fod yn eich helpu chi, ac felly, [...] nid wyf yn meddwl bod cymaint o ddealltwriaeth bod y rhain ar gyfer pobl a fyddai bron yn methu cerdded [...] ac nid wyf yn meddwl bod hynny'n cael ei wneud yn ddigon clir.” (awdurdod lleol 4)

- 6.34 Fel arall, er bod yr ymgeisydd yn cael anhawster cerdded pellteroedd byr, efallai ei fod wedi methu â darparu tystiolaeth ddigonol ar adeg y cais.

“Byddwn yn dweud yn bennaf mai'r diffyg tystiolaeth sy'n dod i mewn. Yn fwy na [oherwydd] nid oedd yn bodloni'r meini prawf cymhwysra [...]. Bydd pobl yn gwneud cais a byddwn yn cysylltu â nhw ac yn dweud [...] bod tystiolaeth ar goll ganddynt ac yna am ryw reswm nad yw byth yn dod i mewn. Felly [...] bydd y staff yn atgoffa [ymgeiswyr], ond yna nid yw byth yn dod i mewn ac yna efallai y byddwch yn clywed ganddynt eto ymhen rhyw 12 mis.” (awdurdod lleol 2)

- 6.35 Esboniodd un awdurdod lleol fod maint y gwaith y mae angen ei gwblhau mewn cyfnod byr yn atal staff rhag rhoi cymaint o sylw i bob cais ag yr hoffent. Gall galwadau o'r fath atal swyddogion awdurdodau lleol rhag cefnogi ymgeiswyr sydd angen canllawiau ychwanegol ynghylch y dystiolaeth sydd ei hangen i gefnogi cais yn ôl disgrisiwn.

“Weithiau dydych chi ddim yn gallu oherwydd maint, ac ati i fod yn dân ar groen y bobl hynny sy’n bod yn ddewr am [eu cyflyrau].” (awdurdod lleol 1)

- 6.36 Rheswm posibl arall yw nad yw ymgeisydd wedi cwblhau’r cais yn y fath fodd fel bod yr awdurdod lleol yn gallu gwneud penderfyniad gwybodus.

“I ddechrau, ar eu cais, prin y maent yn rhoi unrhyw wybodaeth yn eu hatebion [...] chwaith” (awdurdod lleol 2)

Apeliadau

- 6.37 Nid oes gan yr un o’r awdurdodau lleol brosesau apelio ffurfiol ar waith. Mae pob un o’r awdurdodau lleol hyn yn nodi’n glir nad yw apeliadau yr un peth â chwynion ac nad ydynt yr un fath â phrosesau eraill, megis yr hawl i adolygu neu atgyfeiriadau i’r IAS, y gallent fod wedi’u sefydlu yn lle hynny.

“Yn y canllawiau, nid yw’n dweud apeliadau, [...] gallwch ofyn am yr hawl i adolygiad.” (awdurdod lleol 3)

- 6.38 Er nad oes ganddynt brosesau apelio swyddogol mewn mannau, mae gan rai awdurdodau lleol systemau answyddogol ar waith, er i’r awdurdodau lleol y siaradwyd â hwy ei gwneud yn glir bod y prosesau hyn yn sylfaenol wahanol i hawl i adolygu neu atgyfeiriadau i’r IAS.

“Mae apêl wirioneddol yn ymwneud â’r ffaith eu bod wedi dod o hyd i [...] rhywbeth arbennig [...] sy’n gwneud gwahaniaeth, nid dim ond “Ailystyriwch oherwydd ni allaf gyrraedd y siopau” oherwydd dyna’r llythyrau yr wyf yn eu cael. Dydw i ddim yn eu hystyried yn apêl a dweud y gwir, [...] ond maent yn fwy o gŵyn a byddant yn cael ateb, ond dydyn nhw ddim wir yn beth fyddwn i’n ei ystyried yn apêl.” (awdurdod lleol 1)

Yr hawl i adolygiad

- 6.39 Mae gan y rhan fwyaf o’r awdurdodau lleol a gyfwelwyd hawl i adolygu’r broses ar gyfer ymgeiswyr a fu’n aflwyddiannus yn eu cais. Mae hyn yn gyffredinol ar gyfer achosion lle gall ymgeiswyr ddychwelyd, ar ôl cael tystiolaeth na ddarparwyd ganddynt pan wnaethant gais yn wreiddiol.

“Rydym yn dweud [...] ar y llythyr gwrthod [...] Os nad ydych yn cytuno â’r penderfyniad, gallwch ddod yn ôl o fewn 28 diwrnod a

gofyn inni edrych arno eto. Efallai y byddwch am ddarparu
tystiolaeth ychwanegol, a byddwn yn edrych arno eto.”
(awdurdod lleol 1)

- 6.40 Gall y prosesau hyn leihau'r baich gweinyddol, ac maent hefyd yn helpu i osgoi sefyllfa lle bydd cais ymgeiswyr yn cael ei wrthod dro ar ôl tro am yr un rheswm, oherwydd ei fod yn rhoi'r wybodaeth sydd ei hangen ar yr ymgeisydd ag anawsterau cerdded difrifol i sicrhau y gellir cymeradwyo eu cais y tro nesaf.

“Roeddwn yn sicr wedi gweld yn y gorffennol [...] bod pobl yn gwneud cais[,] yn cael eu gwrthod ac yna'n gwneud cais eto ar unwaith yn meddwl ei fod yn mynd i newid. Felly er mwyn osgoi hyn, [rydym] yn rhoi cyfle iddynt ddod yn ôl a dweud, “Roedd lythyr y meddyg ymgynghorol hwn wedi'i guddio yn fy nrôr yr wyf newydd ei ddarganfod ac y gallaf ei roi i chi sy'n cefnogi'r ffaith na allaf gerdded mwy na 50 metr”. [...] mae'n llai o waith i'r awdurdod [...] na mynd drwy'r holl lol o weld cais arall yn dod i mewn ar y diwrnod.” (awdurdod lleol 1)

Ail-ymgeisio

- 6.41 Mae pob awdurdod lleol a gymerodd ran yn y cyfweiliadau yn caniatáu i ymgeiswyr ailymgeisio yn dilyn cais aflwyddiannus. Y prif reswm am hyn yw bod amgylchiadau'n gallu newid, a gall sefyllfa ymgeisydd newid dros amser sy'n golygu ei fod yn mynd o fod yn anghymwys i fod yn gymwys. Mae hyn yn sylfaenol wahanol i'r hawl i adolygiad, oherwydd ei fod yn gais newydd, yn hytrach na pharhad o gais blaenorol. Fodd bynnag, gall ymgeiswyr na allant ddarparu'r wybodaeth ategol berthnasol o fewn y ffenestr hawl i adolygu a gynigir gan eu hawdurdod lleol hefyd ddefnyddio'r llwybr ail-ymgeisio.

“Rydym yn dweud [...] “os gallwch chi ddarparu'r wybodaeth honno o fewn hyn a hyn o ddiwrnodau, yna, os na allwch chi, yna byddwn ni'n canslo'r cais, ond gellwch fod yn hollol sicr, gallwch wneud cais eto ar unrhyw adeg pan fyddwch wedi casglu'r wybodaeth.”” (awdurdod lleol 5)

Ail-ymgeisio deiliaid bathodynnau presennol

- 6.42 Mae awdurdodau lleol yn dueddol o fod â phroses benodol ar gyfer bathodynnau sy'n agosáu at eu dyddiad dod i ben. Roedd y broses yn amrywio ar draws llawer

o'r awdurdodau lleol y siaradom â nhw. Er enghraifft, mewn rhai achosion, defnyddir galwadau ffôn i gysylltu â deiliaid bathodynau y mae eu bathodynau ar fin dod i ben, tra, mewn achosion eraill, ystyrir y broses hon yn gyffredinol fel ceisiadau newydd, yn hytrach na throsglwyddo ceisiadau presennol i fathodyn newydd. Dywedodd un awdurdod lleol nad oes proses adnewyddu yn ystyr manylaf y gair.

“[un o'r] problemau sydd gennym yn aml yw'r defnydd o'r gair adnewyddu, [...] oherwydd nid oes y fath beth ag adnewyddu. Nid yw'r ffaith eich bod wedi cael [bathodyn] yn golygu eich bod yn mynd i gadw un. [...] pobl [...] dim ond llenwi eu manylion a [...] meddwl dyna ni” (awdurdod lleol 1)

- 6.43 Esboniodd un awdurdod lleol nad yw hyn bob amser yn glir i ddeiliaid bathodynau, sy'n cymryd y bydd y dystiolaeth y maent wedi'i darparu'n flaenorol yn cael ei chofnodi ac yn cael ei defnyddio'n awtomatig i gefnogi rhoi bathodyn newydd.

“Mae rhai pobl [...] yn credu oherwydd ei fod yn adnewyddiad ac y byddant yn cael bathodyn eto, efallai y byddwn yn ceisio cysylltu â nhw a dweud [...] “nid ydych wedi darparu unrhyw dystiolaeth feddygol ddiweddar” neu “nid ydych wedi gwneud hyn, y llall ac arall” ac nid ydynt yn ymgysylltu'n dda iawn â'r broses. Byddant yn dweud “Rwy'n waeth nag yr oeddwn y tro diwethaf, ac ati, ac yn y pen draw bydd hynny'n arwain at wrthod”. Yn y sefyllfaoedd hynny [...] maen nhw'n dechrau agor eu llygaid i'r ffaith nad ydynt yn mynd i gael eu bathodyn [...] felly weithiau maent eisiau darparu gwybodaeth ychwanegol sydd ar gael yn wyrthiol yn sydyn, [...] ac nid dyna'r tro diwethaf i chi ofyn oherwydd [...] nawr, gwnaethant sylweddoli bod yn rhaid iddynt ei gymryd o ddifrif.” (awdurdod lleol 1)

Thema Dau: Agweddau tuag at y cynllun a gwelliant

Safbwyntiau awdurdodau lleol ar gyflawni'r cynllun

- 6.44 Roedd gan lawer o awdurdodau lleol bethau cadarnhaol i'w dweud am y cynllun a gweithio yn yr ardal, yn enwedig o ran cydberthnasau gwaith cadarnhaol.
- 6.45 Crybwyllodd awdurdodau lleol sawl profiad cadarnhaol wrth weithio ar Gynllun y Bathodyn Glas, gan nodi: “Rydym yn cael y ganmoliaeth fwyaf [o unrhyw adran], ac ati.” (awdurdod lleol 5) a “Rwy'n hoffi sgwrsio â nhw hefyd.” (awdurdod lleol 5), wrth gyfeirio at ryngweithio ag ymgeiswyr.

- 6.46 Soniwyd hefyd am bwysigrwydd meithrin cydberthnasau gwaith cadarnhaol ar gyfer effeithiolrwydd gwaith awdurdodau lleol. Trafododd un cyfwelai bwysigrwydd cynnal tîm mewnol cefnogol er mwyn aros ar ben llwyth gwaith y bathodyn glas, gan ddweud “Felly mae’r ychydig fisoedd diwethaf wedi bod yn anodd, ond mae’r tîm wedi llwyddo i helpu ei gilydd. Mae’n dîm da, wyddoch chi.” (awdurdod lleol 5)

“Os oes problem a byddwn yn gweithio arni. Ond dwi’n meddwl y gallai fod yn sefyllfa gwbl wahanol pe na bai gen i’r tîm da sydd gen i, os gallai’r hyn sy’n rhedeg yn ddidrafferth nawr fod yn drychinebus pe na bai’r tîm cywir yn ei le.” (awdurdod lleol 5)

- 6.47 Yn yr un modd, soniwyd am greu cydberthnasau cadarnhaol gyda rhanddeiliaid ehangach, megis elusennau, sy’n helpu ymgeiswyr i wneud cais.

“Mae gennym gydberthynas waith dda gyda [...] gwahanol elusennau [...] [felly mae hyn] yn ei gwneud hi’n haws iddynt gyfleu’r wybodaeth gywir [i’r ymgeiswyr y maen nhw’n gweithio gyda nhw]” (awdurdod lleol 2)

- 6.48 Mae'r cydberthnasau hyn hefyd wedi cael effaith gadarnhaol ehangach ar yr awdurdod lleol. Er enghraifft, roedd un awdurdod lleol yn gweithredu system TG bathodyn glas. Ar ôl cael problemau, gwnaeth gysylltu â rhanddeiliaid bathodyn glas ehangach a oedd yn gallu ei gefnogi i weithredu'r system yn llwyddiannus.

Problemau a gafwyd wrth weinyddu'r cynllun

- 6.49 Nododd awdurdodau lleol nifer o ffactorau a oedd yn gwneud gweinyddu'r cynllun yn fwy anodd neu gymhleth. Roedd y rhain yn aml yn ymwneud ag ansicrwydd a allai fod gan staff awdurdodau lleol wrth benderfynu ar ganlyniad cais - neu asesu penderfyniad ar gais. Nid yw staff awdurdodau lleol yn weithwyr meddygol proffesiynol hyfforddedig, a gall y profiad o ddefnyddio eu barn mewn achosion ffiniol eu gwneud yn anghyfforddus. Cododd awdurdodau lleol sawl enghraifft lle gallai’r ansicrwydd hwn fod yn broblemus.

“Gall pa mor bell y gall rhywun gerdded gyda neu heb gymhorthion [...] achosi ychydig o amwysedd i ni.” (awdurdod lleol 2)

“Wrth i mi fynd ymlaen i weithio [rwyf wedi gorfod] ... darganfod beth yw’r meddyginiaethau hynny oherwydd [...] pan fyddwn yn

dechrau [yma], does dim syniad gen i [...] ar gyfer beth mae'r meddyginiaethau hynny, hyd yn oed pan fyddant wedi darparu'r wybodaeth". (awdurdod lleol 5)

"Mae [...] ychydig yn [...] aneglur". (awdurdod lleol 2)

- 6.50 Gall materion hefyd achosi neu fod yn gysylltiedig â'r deunyddiau a'r dystiolaeth y mae ymgeiswyr yn eu darparu. Mewn rhai achosion, mae hyn oherwydd nad oes gan ymgeiswyr ddealltwriaeth glir o'r hyn sy'n gyfystyr â thystiolaeth ddigonol. Gall ymgeiswyr hefyd fod yn betrusgar i ddatgelu'r wybodaeth bersonol angenrheidiol. Os bydd ymgeisydd yn cyflwyno tystiolaeth sy'n anghyflawn, mae'n arafu'r broses oherwydd bydd angen i staff gysylltu â'r ymgeisydd, esbonio pam nad yw'r hyn y mae wedi'i anfon yn ddigonol, ac yna gofyn unwaith eto am yr eitemau. Mae hyn yn cael yr effaith ganlyniadol o gynyddu'r amser y mae'n rhaid i bob ymgeisydd aros cyn i'w ceisiadau gael eu prosesu.

"I bob golwg, nid ydynt wedi darparu unrhyw dystiolaeth feddygol [...] i gefnogi'r datganiadau maent yn eu gwneud." (awdurdod lleol 1)

"Mae cwsmeriaid oedrannus yn eithaf balch a dydyn nhw ddim bob amser yn dweud wrthyh chi, [...] pa mor wael y gall yr amodau fod weithiau." (awdurdod lleol 3)

- 6.51 Wrth benderfynu ar gais, gall awdurdodau lleol liniaru bylchau a diffygion tystiolaeth. Gellir lliniaru'r materion hyn drwy gynnal galwadau ffôn gydag ymgeiswyr neu sgysiau wyneb yn wyneb, yn hytrach na chyfathrebu'n ddigidol.

Rwyf bob amser yn gweld nad yw pobl yn dweud popeth wrthyh a dweud y gwir, ond pan fyddwch chi'n cael sgwrs gyda nhw, byddan nhw [...] yn rhoi mwy o wybodaeth i chi". (awdurdod lleol 5)

- 6.52 Mae'r mater hwn yn codi hefyd pan fydd ymgeiswyr yn darparu dogfennau adnabod nad ydynt yn dderbyniol:

"Weithiau bydd gennym ymgeiswyr yn darparu lluniau ofnadwy ar-lein. Mae hynny'n rhywbeth sydd fwy na thebyg yn achosi tipyn o amser inni, ac weithiau mae'n llun o [...] llun pasbort, sydd ymhell allan o ffocws ac felly mae'n rhaid iddynt [...] wirio

nad ydynt wedi cael eu defnyddio ar fathodynnau blaenorol.”

(awdurdod lleol 2)

- 6.53 Pan ofynnwyd iddo am fonitro data, soniodd un awdurdod lleol am broblem gyda BBDS o ran pa ddata y mae'r system yn ei gofnodi. Ar hyn o bryd, mae'n rhaid i awdurdodau lleol ddyfeisio eu systemau annibynnol eu hunain i gasglu rhai mathau o ddata.

“Yr unig ffordd y byddai'n rhaid i chi ei gofnodi fyddai ar ryw fath o daenlen neu rywbeth ar hyn o bryd, gan nad yw'r wybodaeth honno ar gael gan Valtech.” (awdurdod lleol 3)

- 6.54 Achosir problem arall gan gamddealltwriaeth ynghylch sut mae'r cais am fathodyn glas yn gweithio, a'r hyn sy'n angenrheidiol er mwyn i ymgeisydd gael bathodyn yn llwyddiannus.

“Unwaith y maent wedi cael diagnosis [...] gan efallai meddyg ymgynghorol neu gan feddyg teulu neu beth bynnag [yna] mae yna ragdybiaeth [...] y byddant [...] yn gymwys yn awtomatig ar gyfer y bathodyn glas. Felly eto, dwi'n meddwl bod hynny'n fath arall o berygl.” (awdurdod lleol 3)

- 6.55 Y broblem olaf y soniodd awdurdodau lleol amdani oedd y gall rhai ymgeiswyr ei chael hi'n anodd cwblhau cais. Gall hyn eu harwain at gyflenwi ceisiadau y mae'r awdurdodau lleol yn eu hystyried yn anghyflawn, neu gallai olygu na fydd ymgeiswyr yn cyflwyno cais o gwbl hyd nes y ceir cymorth pellach.

“Wel, ie. Hynny yw, yn amlwg unwaith eto nid yw gov.uk yn arbennig o glir iddynt weithiau pan fyddant yn cyrraedd y rhan lanlwytho, ac maent yn drysu oherwydd efallai y byddant yn gallu llenwi ffurflen, ond mae lanlwytho neu sganio neu maent yn teimlo bod lanlwytho dogfen yn anodd iawn, a rhaid cyfaddef [...] Rwy'n meddwl weithiau nad yw ffurflenni'n ddigon clir iddynt.” (awdurdod lleol 1)

“Mae'r galwadau ffôn a gawn yn bobl sydd fel o, “mae'n ormod” Wyddoch chi, efallai nad yw rhai pobl mor hyderus ar gyfrifiaduron a phethau felly” (awdurdod lleol 5)

Syniadau ar wella'r cynllun

6.56 Roedd gan awdurdodau lleol sawl syniad ar sut i wneud gwelliannau i'r cynllun. Roedd y rhain yn tueddu i ganolbwyntio ar fân addasiadau, yn hytrach na newidiadau ysgubol i'r cynllun.

“Felly, mae llawer o welliannau bach y gellid eu gwneud.”
(awdurdod lleol 1)

6.57 Awgrymodd sawl awdurdod lleol y gellid gwella'r cwestiynau ar y pecyn cymorth, neu'r wefan.

“Rwy'n credu y gellid diwygio geiriad cwestiynau penodol ac efallai eu gwneud ychydig yn gliriach.” (awdurdod lleol 2)

6.58 Hoffai awdurdodau lleol hefyd weld rhai newidiadau ac ehangiadau i ganllawiau'r pecyn cymorth er mwyn darparu cyfarwyddyd mwy cynhwysfawr a chynnwys rhai enghreifftiau sy'n dangos arferion gorau mewn sefyllfaoedd mwy cymhleth.

“Ie, rwy'n meddwl bod angen edrych ar y pecyn cymorth a bod angen ei wneud yn fwy cadarn.” (awdurdod lleol 5)

“Efallai rhoi rhai enghreifftiau yn y canllawiau hefyd. Wyddoch chi [...] beth sy'n arfer da ac efallai beth nad yw'n arfer da heb ddweud wrth y person ‘Wel, rhaid i chi wneud hyn, rhaid i chi beidio â gwneud hynny.’” (awdurdod lleol 3)

6.59 Gwnaed awgrymiadau ar gyfer cyflwyno gwefan benodol i Gymru i leihau dryswch i ymgeiswyr, neu o leiaf i ymgeiswyr allu gofyn am gyfathrebu yn Gymraeg.

“Os ydych yn chwilio am welliannau, byddai'n ddefnyddiol iawn pe bai fersiwn llyw.Cymru oherwydd [...] mae'r meini prawf yn wahanol rhwng Cymru a Lloegr ac mae rhai o'r pethau y gallwch gael bathodyn ar eu cyfer yn Lloegr, na allwch ei gael yng Nghymru ac mae'n creu canfyddiad ffug, y mae'n rhaid i ni wedyn ymdrin ag ef.” (awdurdod lleol 1)

“Mae'r Adran Drafnidiaeth [...] yn dwyn i'w ben ac yn awgrymu bod pawb eisiau rhywun i ysgrifennu atynt, yn Saesneg, [byddai] yn ddefnyddiol iawn pe gellid nodi a hoffent gael eu rhywun i ysgrifennu atynt yn Gymraeg neu yn Saesneg, ac yna [...] gallwn ysgrifennu yn Gymraeg at y rhai sydd eisiau rhywun i ysgrifennu atynt yn Gymraeg.” (awdurdod lleol 1)

6.60 Cafwyd awgrymiadau hefyd i gael cwestiynau a oedd yn cyfateb yn union i'r rhai a ofynnir gan y gwasanaeth Able2. Y rhesymeg dros hyn yw nid yn unig y byddai'n gwneud y broses benderfynu yn glir ac yn haws, ond hefyd y byddai'n lleihau ymdrechion dyblygu gan staff gweinyddol ac yn lleihau'r baich casglu data ar ymgeiswyr.

“Yna bydden ni [...] yn gallu gwneud rhai penderfyniadau gwell mae'n debyg. Weithiau oherwydd cymhlethdod [...] y cydafiacheddau y mae rhai o'r bobl yn eu cyflwyno, [...] does dim syniad gennym sut maent yn effeithio ar eu symudedd. Iawn, mae hynny'n gymhleth, ond [...] "sut ydych chi wrth gerdded?" [...] Mae'n anodd ac rydym yn gofyn am dystiolaeth feddygol ac weithiau [...] rydym yn cael gormod. (awdurdod lleol 1)

6.61 Ar drywydd tebyg, dywedodd rhai awdurdodau lleol yr hoffent weld y cwestiynau ar ffurflen gais .gov yn adlewyrchu'n union y cwestiynau yn y pecyn cymorth, neu'r cwestiynau ar y ffurflen atgyfeirio IAS.

“Pe gallai'r cwestiynau fod yr un cwestiynau yn union ar y pecyn cymorth, byddai hynny'n arbed amser prosesu i ni.” (awdurdod lleol 2)

“Rwy'n meddwl y gallai fod yn symlach [...] gyda chyhoeddi ffurflen IES, rwy'n meddwl y gallech gynnwys rhai o'r cwestiynau yn y ffurflen gais gychwynnol ei hun.” (awdurdod lleol 5)

6.62 Un awgrym ar gyfer sut i leihau'r baich gweinyddol ar y tîm bathodynau glas oedd cyflwyno ffi, tebyg i'r un y mae ymgeiswyr yn ei dalu yn Lloegr (£10). Syniad y tu ôl i'r awgrym hwn oedd y gallai Llywodraeth Cymru adennill rhai o'r costau gweinyddol o redeg y cynllun. Roedd un swyddog awdurdod lleol hefyd yn amau y byddai pobl sy'n ceisio cael bathodyn nad oes ei angen arnynt yn cael eu rhwystro gan y ffi. Fodd bynnag, mae'n bosibl hefyd y bydd rhai ymgeiswyr cymwys yn cael eu perswadio i beidio â gwneud cais os cyflwynir ffi ar gyfer y Bathodyn Glas yng Nghymru. Gallai pobl anabl sy'n ddi-waith neu o statws economaidd-gymdeithasol is ei chael hi'n anodd fforddio ffi o £10 hyd yn oed.

“Dydw i ddim yn deall pam nad yw Llywodraeth Cymru yn achub ar y cyfle i godi tâl am weinyddu'r gwasanaeth hwn, mae i'w weld yn wallgof.” (awdurdod lleol 1)

- 6.63 Roedd awgrymiadau eraill yn cynnwys rhoi mwy o arweiniad a gwybodaeth i awdurdodau lleol am rai o'r meini prawf cymhwysedd a'r mathau llai cyffredin o fathodynau, gan gynnwys manylion am bwy y'u bwriedir yn benodol.

"Byddai canllawiau clir am fathodyn sefydliad yn ddefnyddiol iawn." (awdurdod lleol 1)

"Mae rhai cwsmeriaid yn gweld arthritis fel cyflwr terfynol, felly credaf y byddai rhywfaint o eglurhad yn ddefnyddiol iawn iddynt o ran yr hyn yr ydym yn ei ystyried yn salwch terfynol a'r hyn yr ydym yn ei ystyried o dan y meini prawf hynny." (awdurdod lleol 5)

- 6.64 Fel y crybwyllwyd yn yr adran ar faterion y daethpwyd ar eu traws, roedd sawl awdurdod lleol yn teimlo pe byddai gan staff ddealltwriaeth well o feddyginiaethau, yna byddent yn fwy hyderus wrth wneud penderfyniadau.

"Mae'n debyg y gallem wneud mwy o hyfforddiant gyda staff, [...] gallem wella eu gwybodaeth am feddyginiaethau." (awdurdod lleol 2)

- 6.65 Yn olaf, dywedwyd yr hoffai awdurdodau lleol weld canllawiau cliriach i ddeiliaid bathodynau ar yr hyn sydd ei angen er mwyn i fathodyn glas presennol gael ei ail-ddyfarnu ar ôl iddo ddod i ben. Teimlent nad oedd y broses ymgeisio bresennol yn ei gwneud yn ddigon amlwg i ddeiliaid bathodynau fod yr un lefel o dystiolaeth yn angenrheidiol wrth wneud cais newydd. Arweiniodd hyn at wastraffu amser i ddeiliad y bathodyn a staff yr awdurdod lleol.

"Mae yna welliannau pendant y gellid eu gwneud [...] oherwydd wedyn mae'n rhaid i chi fynd yn ôl atynt a dweud 'diolch am eich cais. Mae'n ddrwg gennym, ond [...] mae'n rhaid i mi ei wrthod, ac mae'n rhaid i chi fynd yn ôl i mewn ac ail-ymgeisio a [...] mynd drwy'r un cwestiynau." (awdurdod lleol 1)

Esboniadau anghysondeb data

- 6.66 O'r dadansoddiad data eilaidd o ddata'r Adran Drafnidiaeth, daeth yn amlwg bod rhai materion anghysondeb gyda'r data. Yn benodol, nodwyd bod nifer y ceisiadau a gafwyd yn is na'r bathodynau a archebwyd. Yn y cyfweiliadau, gofynnwyd i awdurdodau lleol a oeddent yn gwybod unrhyw resymau dros hyn. Nododd awdurdodau lleol amrywiaeth o resymau posibl, gan gynnwys ceisiadau papur neu

dros y ffôn nad oeddent yn cael eu lanlwytho i Valtech; absenoldebau staff sy'n golygu bod ceisiadau'n cael eu prosesu fis yn hwyr; rhoi bathodyn timer newydd hyd nes y byddant yn dod i ben; a materion rheoli data.

“Cyn i'r Gwasanaethau Cwsmer gymryd drosodd bathodyn timer glas [...] roedd tîm bach iawn o 1.5 cyfwerth ag amser llawn yn delio â bathodyn timer glas a chafodd hynny ychydig o sgil-effaith oherwydd yr hyn a fyddai'n digwydd yw [...] y prif [berson] fyddai'n cymryd gwyliau blyneddol ar rai adegau o'r flwyddyn, a'r hyn a welsom yw, pan fyddai hi ar wyliau blyneddol, roeddech yn gallu gweld y tueddiadau o hyd ac nid ydynt wedi mynd yn llwyr erbyn hyn.” (awdurdod lleol 2)

- 6.67 Esboniodd awdurdod lleol y gallai anghysondebau godi oherwydd nad yw Valtech (BBDS) wedi adrodd ar y ceisiadau y mae'r awdurdod lleol wedi'u dileu ar ôl eu prosesu.

“Rwyf wedi bod yn ôl ac ymlaen gyda Valtech yn ddiweddar nad yw'r adroddiadau'n yn swnio'n iawn i mi [...] dylem allu adrodd drwy'r system rheoli bathodyn timer glas gan fod gennym adroddiad mewn tab ar gyfer yr adrodd sylfaenol iawn hwn [...] Ond rwyf eisiau gwybod bob mis faint o geisiadau rydym wedi'u cael [...] os byddaf yn rhoi mis i mewn, rwy'n meddwl ein bod yn mynd i gael tua 350 bob mis, ond pan dwi'n rhoi'r adroddiad hwnnw [...] drwodd, mae'n rhoi llawer llai i mi. Felly, codais y mater gyda Valtech ac roedd yn mynnu ei fod yn iawn. Felly beth bynnag, ar ôl llawer o gloddio sylweddolais nad oedd yn codi'r rhai y gwnaethom eu dileu, felly ar ôl i ni archebu bathodyn, rydyn ni'n dileu'r cais oherwydd nid oes ei angen arnom. ”
(awdurdod lleol 4)

Thema tri: Safbwyntiau awdurdodau lleol ar brofiad yr ymgeisydd o'r cynllun Delio â cheisiadau'n gyflym

- 6.68 Dywedodd pob awdurdod lleol yn glir bod delio â cheisiadau'n gyflym yn flaenoriaeth. Roedd sawl un yn falch o ba mor gyflym y maent yn prosesu ceisiadau, gan gynnwys y penderfyniadau a wnaed ynghylch a ddylid cymeradwyo ceisiadau yn unol â'r meini prawf dewisol.

“[Rydym ni wedi] cael tro eithaf da ar ein bathodynnau glas.”
(awdurdod lleol 2)

“Wyddoch chi fod ein [...] hamseroedd cyfradd gwneud
penderfyniad ar ein bathodynnau yn gyflym iawn beth bynnag.
Felly, nid oes gennym unrhyw ôl-groniadau, nid ydym erioed
wedi cael unrhyw ôl-groniadau.” (awdurdod lleol 3)

Bathodynnau cyflym - achosion arbennig, gan gynnwys diagnosis terfynol a chleifion canser

- 6.69 Yn ogystal, dywedodd pob awdurdod lleol fod ganddynt broses ar waith ar gyfer cyflymu ceisiadau a oedd yn cynnwys ffurflen SR1. Mae hon yn ddogfen a ddarperir gan yr Adran Gwaith a Phensiynau i bobl sydd wedi cael diagnosis o salwch terfynol, sy'n dangos, ym marn gweithiwr meddygol proffesiynol, fod gan yr unigolyn lai na 12 mis i fyw. Dywedodd pob awdurdod lleol fod y ceisiadau hyn yn cael eu trin fel blaenoriaeth arbennig, yn cael eu symud i fyny'r rhestr neu eu symud i giw ar wahân i sicrhau nad oedd yn rhaid i'r ymgeisydd aros cyhyd â'r rhai heb ffurflen SR1.

“Ie, byddai [ceisiadau gan ymgeiswyr gyda ffurflen SR1] bob
amser yn cael eu trin fel blaenoriaeth”. (awdurdod lleol 5)

“Rydym yn [...] darparu llawer o adnoddau i wneud yn siŵr bod
unrhyw gysylltiadau sy'n dod drwyddom ni'n ddigidol [...] yn cael
sylw'n gyflym, [...] mae'r tîm yn gwybod [...] i'w codi a chyn
gynted ag y byddant yn dod i mewn ac yn delio â nhw'n brydlon.
Felly, mae'n [...] ei roi ar frig y rhestr bryd hynny, ac os ydyn
nhw'n dod i mewn [...] byddwn yn eu rhoi ar y llwybr carlam
hefyd.” (awdurdod lleol 2)

- 6.70 Gofynnwyd i awdurdodau lleol hefyd sut yr oedd y rhai â diagnosis terfynol a chanser yn cael gwybod am y Cynllun Bathodyn Glas. O ran ymwybyddiaeth, nododd y rhan fwyaf o gyfweleion nad oes unrhyw ymgyrchoedd penodol ar gyfer pobl â diagnosis terfynol neu ganser. Bu un awdurdod lleol yn trafod ei ymgyrch bresennol i godi ymwybyddiaeth gyffredinol o'r cynllun, ond nid yn benodol ar gyfer pobl sydd wedi cael diagnosis o ganser.

“Ar hyn o bryd, mae gennym ymgyrch ar y cyfryngau
cymdeithasol sy'n mynd allan bob chwe wythnos ac yn nodi a

ydydych yn gymwys i gael bathodyn glas. Rydym newydd orffen anfon posteri copi caled at bob meddyg teulu a phob ysbyty, ac fel [awdurdod lleol a enwyd] a [awdurdod lleol a enwyd] yn cysylltu mathau o ysbytai dros y ffin ac mae gan bob llyfrgell a derbynfa bosteri gyda chod QR. Felly, mae gennych y dewis naill ai i gael y cod QR i fynd i'r ffurflen gais ar-lein, neu mae yna fanylion am sut y gallwch wneud cais a'r rhif ffôn. Felly, rydym wedi cynnal ymgyrch weithredol i ddweud edrych ein bod ni yma, a oes angen help arnoch, ond nid ydym wedi ei deilwra i ddiwedd oes neu ganser.” (awdurdod lleol 5)

- 6.71 Dywedodd awdurdodau lleol fod pobl â diagnosis o ganser yn aml yn cael eu hatgyfeirio at dîm Cynllun y Bathodyn Glas mewn awdurdod lleol drwy wasanaeth arall, fel Macmillan, swyddogion cyngor ariannol, neu'r GIG. Soniodd dau awdurdod lleol fod yr atgyfeiriadau hyn yn cael eu gwneud drwy e-bost, oherwydd y perthnasodd oedd ganddynt ag elusennau.

[Gan gyfeirio at weithio gydag elusennau] “rydym wedi trefnu rhyw fath o broses rhyngom. [Ile mae] yn ei gwneud hi'n haws iddynt gyfleu'r wybodaeth gywir.” (awdurdod lleol 2)

- 6.72 Roedd consensws eu bod yn trin yr ymgeiswyr hyn fel blaenoriaethau ac yn ceisio sicrhau bod y broses mor syml a chyflym â phosibl. Yn ogystal, nododd un awdurdod lleol y byddai unigolion sy'n cael triniaeth canser, yn hytrach na gofal lliniarol, yn gwneud cais am Gynllun y Bathodyn Glas, ac mewn achosion o'r fath roedd bathodynau dros dro yn opsiwn posibl.

“Mae gennym bobl sy'n dod ac yn dweud eu bod yn cael triniaeth canser, [...] mae gwahaniaeth rhwng cael triniaeth canser a chael senario gofal lliniarol, sef lle byddai'r SR1 yn dod i rym. [...] cael cemotherapi, [...] byddech yn edrych o bosibl ar fathodyn dros dro, ond byddem am gael llythyr ategol gan eu honcolegydd neu gan [...] y nyrs sy'n gofalu amdanynt i nodi eu bod [...] yn cael triniaeth a'r [...] effaith ar eu symudedd”. (awdurdod lleol 1)

Baich ffurflenni a thystiolaeth

- 6.73 Is-thema a ddaeth i'r amlwg oedd baich y ffurflenni a'r dystiolaeth. Roedd materion yn ymwneud â'r is-thema hon yn cynnwys: ymgeiswyr yn ei chael hi'n anodd

coladu'r dogfennau yr oedd eu hangen, yn dal tystiolaeth yn ôl am resymau megis balchder, teimlo wedi'u llethu gan y broses ymgeisio, ac anhawster deall gofynion y dogfennau. Lliniarodd awdurdodau lleol rai o'r materion hyn drwy gefnogi ymgeiswyr yn ystod y cam dogfennaeth.

“Weithiau gyda'r dogfennau maent yn meddwl os nad oes ganddynt unrhyw berthnasau [...] yna weithiau maent [...] yn dod i mewn i'r swyddfa ac yn dod â'r copïau gwreiddiol i mewn, a bydd y staff yn eu sganio ar y system drostynt ac yn cwblhau unrhyw beth.” (awdurdod lleol 2)

- 6.74 Cafwyd trafodaeth hefyd ynghylch baich ffurflenni a thystiolaeth mewn perthynas â'r IAS. Mewn achosion lle'r oedd awdurdodau lleol wedi mynegi pryder ynghylch y baich, roedd hyn oherwydd ei bod yn ofynnol i ymgeiswyr gyflwyno'r un wybodaeth ar gyfer y cais am fathodyn glas a'r IAS.

“Felly mae yna ffurflen ar gyfer Able2 y maent wedi'i chreu [...] ond mae hyn yn rhywbeth eto rydym wedi'i godi yr hoffem i'r cwestiynau sy'n cael eu gofyn ar y ffurflen honno gael eu gofyn yn y cais cychwynnol rhag i ymgeisydd orfod llenwi ffurflen arall [...], oherwydd rydym yn cael rhai sylwadau i ddweud [...] “Rwyf eisoes wedi dweud hyn wrthyh” ond mae'r ffurflen yn mynd i ychydig mwy o fanylion na'r cais cychwynnol.” (awdurdod lleol 4)

Thema Pedwar: Agweddau awdurdodau lleol tuag at ymestyn cymhwysedd Asesu cymhwysedd

- 6.75 Esboniodd un awdurdod lleol fod angen cryn dipyn o waith i asesu hawliadau cymhwystra ymgeiswyr bathodyn glas.

“Wyddoch chi faint o ymdrech sydd ei angen weithiau i asesu cymhwystra rhywun, mae'n sylweddol, ac [i rywun eistedd i lawr a gwneud ceisiadau yn ôl disgrisiwn, mae'n debyg mai dim ond 15 mewn diwrnod y gallant ei wneud, ac rydym yn cael 300 o geisiadau'r mis ac nid ydyn nhw i gyd yn ôl disgrisiwn. Yn amlwg, os ydynt yn awtomatig, maent yn llawer haws.” (awdurdod lleol 1)

- 6.76 Nododd rhai awdurdodau lleol fod yr asesiad o'r meini prawf cymhwysedd yn cael ei gymhwyso'n oddrychol ac yn anghyson ar draws gwahanol awdurdodau lleol.

“Mewn rhai awdurdodau [...] maent yn cael bathodyn sefydliadol, tra nad ydym yn rhoi [bathodyn] iddynt oni bai eu bod yn rhywbeth fel cartref gofal neu ysbyty neu gartref i bobl ddall, lle mae’n amlwg bod pawb yn mynd i’w defnyddio, ond mae’r rhain yn geir preifat sy’n eiddo i weithiwr cymorth ac nid ydym yn meddwl eu bod y math o beth y mae wedi’i gynllunio ar ei gyfer, ond nid yw mor glir â hynny mewn gwirionedd, ac rydym yn cael, wyddoch chi, fel y cefais ychydig wythnosau yn ôl, rhywun yn dweud wrthyf, wel, yn ein chwaer sefydliad arall, fod ganddo fathodynau sefydliadol, a dywedais, mae’n ddrwg gennyf, ond dyna [awdurdod lleol arall] ac nad dyna yw ein dehongliad o’r rheolau.” (awdurdod lleol 1)

Ystyriaethau ar gyfer bathodyn yn ôl Disgresiwn – Symudedd Cerdded

- 6.77 Mae ystyriaethau ynghylch Bathodyn yn ôl Disgresiwn - Symudedd Cerdded yn is-thema a ddaeth i’r amlwg o ymatebion cyfweleion ynghylch asesu cymhwysedd. Nododd rhai awdurdodau lleol fod rhai unigolion, a oedd yn aml yn ymgeiswyr hŷn, naill ai heb ddarparu’r holl wybodaeth angenrheidiol i gefnogi eu cais, neu eu bod yn bychanu difrifoldeb eu hamodau, am resymau balchder.

“Efallai eu bod nhw jyst yn anodd, wyddoch chi, a dydyn nhw ddim yn rhoi’r holl wybodaeth i chi nes eich bod chi [...] yn gofyn y cwestiynau mewn sgwrs, [...] [rydych yn canfod bod] pobl [yn aml] ar PIP.” (awdurdod lleol 5)

Ymestyn cymhwysedd

- 6.78 Mae gan wahanol awdurdodau lleol adnoddau gwahanol ar gael iddynt wrth weinyddu’r cynllun ac wrth gydbwyso’r cynllun â chyfrifoldebau eraill. Felly, roedd agweddau yn amrywio tuag at y syniad o ymestyn meini prawf cymhwystra Cynllun y Bathodyn Glas. Prif ffynhonnell yr anghytundeb oedd diben sylfaenol y cynllun ar gyfer pwy y mae wedi’i gynllunio i’w cynorthwyo. Ffactorau eraill a gyfrannodd at agweddau oedd cyllidebau a llwyth gwaith.

Dull delfrydol awdurdodau lleol o asesu cymhwysedd

- 6.79 Un thema graidd a ddeilliodd o ddadansoddiad thematig oedd dull awdurdodau lleol o asesu cymhwysedd. Mae’r thema hon yn amlygu’r dehongliadau a’r safbwyntiau amrywiol a ddefnyddir gan awdurdodau lleol mewn perthynas ag asesu

cymhwysedd. Mae'r gwahanol ddulliau a ddefnyddir gan awdurdodau lleol wedi'u codio i'r ddau gategori canlynol: yr awdurdodau lleol hynny sy'n cynnal 'asesiad yn seiliedig ar safbwynt cymhwysedd arwahanol' a'r awdurdodau lleol hynny sy'n defnyddio dull mwy 'cyfannol o asesu cymhwysra'.

- 6.80 O ran dull gweithredu, cafwyd trafodaeth ynghylch yr amrywiol ddulliau a ddefnyddir gan awdurdodau lleol.

"[Roedden nhw] wedi bod mewn digon o gyfarfodydd gyda Llywodraeth Cymru a gydag awdurdodau eraill, wyddoch chi [...] gyda bathodynau glas yw bod pob un ohonom yn dal yn dra gwahanol yn yr hyn rydym yn ei wneud". (awdurdod lleol 3)

- 6.81 Mae gan ddau awdurdod lleol ethos o 'asesu'n seiliedig ar gymhwysedd arwahanol', ac mae un awdurdod lleol yn nodi'n benodol mai'r meini prawf sylfaenol yw symudedd.

"Mae symudedd ac unrhyw beth sy'n effeithio ar eich symudedd yn ffactor perthnasol ar gyfer bathodyn[...] yr hanfodion [yw] symudedd ac am beidio â gallu cerdded yn gorfod parcio'n agos at wasanaethau oherwydd ni fydddech yn gallu cael mynediad atynt fel arall." (awdurdod lleol 1)

- 6.82 Wrth drafod canlyniadau ymestyn cymhwysra, nododd awdurdod lleol arall mai methu â chael mynediad at wasanaethau oni bai eu bod wedi'u parcio'n ddigon agos oedd un o'r prif resymau dros gael bathodyn glas, ac y gallai ymestyn y meini prawf arwain at y rheini nad oedd angen bathodyn arnynt yn cael un.

"Canlyniad anfwriadol o hynny fyddai'r bobl heb anghenion symudedd yn gymwys i gael bathodyn glas [...] [o'u dealltwriaeth o'r cynllun] mae bathodyn glas ar gyfer rhywun na fyddai'n gallu cael mynediad at unrhyw wasanaethau oni bai ei fod wedi parcio y tu allan i le bynnag yr oedd angen, pa wasanaeth bynnag yr oedd angen iddo ei gyrchu, boed hynny oherwydd y mater gwybyddol neu oherwydd cerdded. Felly [ni fyddai'n] yn deall beth yw'r angen am fathodyn glas os ydych chi'n gallu cerdded yn iawn a bod eich swyddogaeth wybyddol yn iawn hefyd." (awdurdod lleol 4)

- 6.83 Fodd bynnag, mae hyn yn cyferbynnu â dau awdurdod lleol sy'n defnyddio dull mwy cyfannol o ddeall cymhwysedd. Trafododd un awdurdod lleol sut mae ei dîm yn mabwysiadu dull fesul achos:

"[Mae gan y tîm yr] agwedd at fathodynau glas, mewn gwirionedd, yw a fydd yn gwneud gwahaniaeth i'r person hwnnw [...] a oes [...] gan y person hwnnw gyflwr a fyddai'n ei helpu, pe byddem yn rhoi bathodyn glas iddo, a chredaf mai dyna'r ffordd yr ydym yn edrych arno mewn gwirionedd. [...] 'Byddwn i, mae'n debyg mai'r ffordd y byddwn yn ymdrin â chais yw trin pawb yn unigol.'" (Awdurdod lleol 3)

"Fi jyst, rwy'n meddwl y dylid ei gwneud hi'n hysbys efallai fod posibilrwydd y byddech yn gallu peidio â chodi rhwystr i rywun a fyddai'n meddwl, O wel, dim ond, rwy'n dweud dim ond, ar gyfer problemau symudedd ac yn bennaf y dylai fod, wyddoch chi, ond mae yna bobl sy'n ei chael hi'n anodd iawn, wyddoch chi ac nid cymaint am symudedd yw pethau eraill ac nid ydynt yn berthnasol. Felly, byddai'n well gen i iddynt ddod, wyddoch chi, a mynd oddi yno yn yr hanfod." (awdurdod lleol 5)

Agweddau cadarnhaol tuag at ymestyn cymhwysedd

- 6.84 Gofynnwyd i awdurdodau lleol am eu barn ar ymestyn meini prawf cymhwysedd i gynnwys cyflyrau amrywiol, megis canser, MND, amhariadau anymataliaeth, a phobl anabl sy'n cael anawsterau o ran cydsymud, cydbwysedd a chanfod sefyllfaoedd peryglus, y rheini ag amhariadau iechyd meddwl, gan gynnwys paranoia a sgitsoffrenia, a phobl ar Gyfradd Uwch y Lwfans Gweini.
- 6.85 Cafwyd trafodaeth gan awdurdodau lleol lluosog ynghylch y baich gweinyddol llai o ymestyn y meini prawf cymhwysa awtomatig a'r llai o angen ar gyfer atgyfeiriadau i'r IAS o ganlyniad.
- "Mae'r baich gweinyddol ar y tîm yn lleihau, ond yn amlwg, mae'r capasiti wedyn yn cael ei leihau gan beth bynnag yn lle hynny."
(awdurdod lleol 1)
- 6.86 Pan ofynnwyd iddynt am eu barn ar ymestyn cymhwysedd i'r unigolion hynny ar Gyfradd Uwch y Lwfans Gweini, nododd dau awdurdod lleol y dylid ystyried hyn yn fwy nag y mae ar hyn o bryd.

“Rwy'n meddwl y dylid ystyried hynny'n fwy gan ei fod yn debyg iawn i'r Lwfans Byw i'r Anabl, ond mae ar gyfer y genhedlaeth hŷn, ac onid yw, y Lwfans Gweini? Felly ydw, rwy'n meddwl y dylid ystyried hynny.” (awdurdod lleol 4)

- 6.87 Cafwyd trafodaethau byr ynghylch amhariadau anymataliaeth a phobl sydd ag amhariadau sy'n effeithio ar gydsymud, cydbwysedd, a chanfod sefyllfaoedd peryglus, neu amhariadau iechyd meddwl, fel paranoia a sgitsoffrenia.

“Wyddoch chi, dydw i ddim yn gwybod a yw cymhwysra awtomatig, ond yn bendant rwy'n gwybod yn Lloegr eu bod yn gwneud mwy fel anabledd cudd, mae ganddyn nhw'r opsiwn hwnnw, ddim yn gwybod pa rai nad ydyn ni'n eu gwneud, ond ie, rydw i'n meddwl bod pawb sy'n ei chael hi'n anodd cynllunio ar ôl taith, wyddoch chi, yn berygl iddyn nhw eu hunain neu i eraill o gwmpas y lle a phethau felly.” (awdurdod lleol 5)

- 6.88 Yn ogystal, trafododd un awdurdod lleol yr angen am eglurhad, neu'r angen am ddadansoddiadau o fewn cymhwysra bathodyn glas i gynnwys unigolion â chanser.

“Os yw pobl wedi dweud, wel, nid wyf yn derfynol, ond rwyf wedi cael triniaeth am ganser, nid oes dim sy'n amlygu hynny inni mewn unrhyw ffordd. ... byddai'n braf iawn pe bai yna categori ... ychwanegol [ar gyfer ymgeiswyr â chanser].” (awdurdod lleol 1)

- 6.89 Gofynnwyd i'r awdurdodau lleol am eu barn ar wneud MND yn rhan o'r meini prawf cymhwysra awtomatig. Roedd yr holl awdurdodau lleol yn cefnogi hyn. Dywedodd awdurdodau lleol y byddai caniatáu ymgeiswyr ag MND sy'n gymwys ar gyfer cymhwysra awtomatig yn lleihau'r llwyth gwaith i awdurdodau lleol ac ymgeiswyr. Nododd awdurdodau lleol hefyd fod llawer o unigolion ag MND yn cael eu derbyn ar gyfer bathodyn, oherwydd natur gynyddol y cyflwr, ond bod angen cymorth gan yr IAS yn aml. Felly, byddai gwneud MND yn gymwys ar gyfer cymhwysra awtomatig yn briodol. Cafwyd trafodaeth hefyd gan rai awdurdodau lleol am lythyr neu ffurflen, tebyg i ffurflen SR1, yn cadarnhau'r amod.

“Os gallwch chi gyrraedd gyda llythyr diagnosis gan feddyg ymgynghorol sy'n dweud bod ganddyn nhw MND, yna rydych chi'n mynd i wneud fy mywyd yn llawer haws”. (awdurdod lleol 1)

Agweddau negyddol tuag at ymestyn cymhwysedd

- 6.90 Bu rhai awdurdodau lleol yn trafod sut mae'r bathodyn dros dro ar gyfer pobl â diagnosis cancer yn gweithio ar hyn o bryd ac, yn eu barn nhw, na fyddai angen estyniad cymhwysedd.

"Dydw i ddim yn gweld cancer fel estyniad mewn gwirionedd, oni bai eich bod yn dweud yn benodol iawn, ac os oes gennych ganser, ond eto, yn dibynnu ar y driniaeth, mae'n dibynnu mewn gwirionedd ar sut mae'n effeithio arnoch chi a sut y gallwch chi gerdded wedyn, oherwydd dyna'r hyn y mae'n ymwneud ag ef, yn fy marn i." (awdurdod lleol 1)

"Mae'r bathodyn dros dro wedi gweithio [...] a gwyddoch chi [mae'n] cwmpasu [...] cryn dipyn". (awdurdod lleol 3)

- 6.91 Nododd un awdurdod lleol bryderon ynghylch ymestyn cymhwysedd yn awtomatig i bobl â diagnosis o ganser gan leihau nifer y lleoedd parcio yn eu hawdurdod lleol, yn ogystal â'r risg y byddai pobl yn cael bathodynau cyn bod eu hangen arnynt.

- 6.92 Mewn perthynas â chyfraddau uwch o lwfans gweini ag amhariadau anymataliaeth, trafododd awdurdodau lleol yr effaith negyddol y byddai ymestyn y meini prawf cymhwysedd yn ei chael ar gapasiti, gan gynnwys parcio a llwyth gwaith. At hynny, roedd awdurdodau lleol hefyd yn cwestiynu ai bathodyn glas fyddai'r opsiwn mwyaf addas ar gyfer unigolion â'r amhariadau hyn. Cafwyd trafodaeth ynglŷn â phwysigrwydd allweddi radar a Chardiau Methu Aros. Mewn perthynas â phobl ag amhariadau iechyd meddwl, bu awdurdodau lleol yn trafod a yw elfen wybyddol Cynllun y Bathodyn Glas yn ddigonol.

"Mae'r un anymataliaeth yn anodd iawn, hynny yw, a dweud y gwir. [...] Fy nghwestiwn, fyddai beth, beth fyddai'r fantais pe bai gennych fathodyn glas petaech yn cael anymataliaeth, dyna fyddai'r cwestiwn mewn gwirionedd [...] rydym wedi ceisio helpu cwsmeriaid hefyd gyda phethau fel 'Alla i ddim aros i roi'r bathodyn' [...] ac roedden ni'n arfer dosbarthu'r cloeon allweddi anabl¹² hefyd, ac felly maen nhw'n gallu defnyddio cyfleusterau." (awdurdod lleol 3)

¹² Yn gyffredinol, ystyrir bod y term 'allwedd radar' yn well nag 'allwedd i'r anabl' yn ôl y model cymdeithasol anabledd.

- 6.93 Yn gyffredinol, mynegodd awdurdodau lleol bryder am newidiadau a allai, yn eu barn nhw, arwain at fwy o gostau iddynt fel tîm.

“[gallem] ddechrau codi tâl am fathodynau oherwydd ni allwn fforddio [...] mwy nag un gweinyddwr bathodyn glas ac mae hynny [...] yn frwydr, ac eto yn bendant mae’n swydd llawn amser [] dau berson [o leiaf], os nad mwy, i ymdrin â’r ymholiadau.” (awdurdod lleol 1)

“Byddai gen i lawer mwy o ddiddordeb mewn [...] ffordd i’w gwneud hi’n llai anodd i’n bob agored i niwed¹³ ddangos na allant gerdded, gan nad oes gennym y cyllid na’r gallu i ddweud ‘o, dewch i mewn a gadewch i mi eich gwyllo chi’n cerdded” (awdurdod lleol 1)

- 6.94 Dywedodd un awdurdod lleol y byddai ansawdd ei waith yn dioddef pe bai newidiadau’n cael eu gwneud i’r meini prawf cymhwysedd a fyddai’n cynyddu llwyth gwaith ei dîm.

“fel llawer o awdurdodau lleol ar hyn o bryd, nid ydym wedi gallu ôl-lenwi [...] rhai swyddi ac yn ddiweddar mae rhewi’r broses recriwtio yn dod i’n bwrdeistref. Felly nid ydym mewn sefyllfa i gyflogi rhagor o staff ac rydym yn rheoli’r llwyth gwaith ar hyn o bryd ar gyfer bathodynau glas. Felly gallent. Ie, rwy’n golygu, gallai [hynny] o bosibl achosi problemau i ni ac rwy’n meddwl y byddem yn dal i allu eu gweinyddu, ond efallai na fydd ein hamserlenni yr un peth” (awdurdod lleol 1)

Problemau gyda'r system bresennol a syniadau ar gyfer gwella cymhwysedd

- 6.95 Trafododd nifer o awdurdodau lleol yr angen am fwy o gyfathrebu ag ymgeiswyr o ran meini prawf cymhwysedd a diffiniadau cysylltiedig. Roedd hyn yn cynnwys trafodaeth ar y ffaith bod rhai ymgeiswyr yn tybio y bydd diagnosis meddygol penodol yn eu cymhwyso'n awtomatig ar gyfer bathodyn.

“Dydw i ddim yn meddwl bod llawer o bobl wir yn deall beth yw diben bathodyn glas, a dweud y gwir.” (awdurdod lleol 4)

¹³ Er y gallai rhai pobl anabl yn sicr gael eu disgrifio fel rhai sy’n agored i niwed, mae’n bwysig nodi, yn ôl y model cymdeithasol, na ddylid tybio bod pobl anabl sydd â’r cymorth cywir ar waith yn agored i niwed.

- 6.96 Mater cymhwysra arall a ddaeth i'r amlwg o'r cyfweiliadau oedd o ran bathodynau dros dro. Awgrymodd un awdurdod lleol fod angen bathodynau dros dro o wahanol hyd i gyfrif am y gwahanol amseroedd gwella sy'n gysylltiedig ag anafiadau, cyflyrau a salwch penodol.

“ar hyn o bryd mae'n amlwg bod gennych fathodyn dros dro ar gyfer math o gategori cyfyng a fyddai'n cynnwys canser, neu fathodyn tair blynedd ac rydych chi'n gwybod nad oes gennych chi, mae'n bosibl y gallai fod, pe baech yn dylunio rhywbeth, efallai fod lle i fodel ychydig yn wahanol a fyddai'n argymhell cyfnod amser gwahanol.” (awdurdod lleol 1)

- 6.97 Pan ofynnwyd iddynt sut y byddent yn monitro effaith newidiadau i feini prawf cymhwysra, dywedodd awdurdodau lleol y byddent yn defnyddio prosesau monitro data i olrhain effeithiau unrhyw newid i'r meini prawf.

“Mae'n rhywbeth yr ydym yn edrych arno drwy'r amser ac yn edrych ar ein llwythi gwaith ac rydym yn monitro'r math o alwadau a'r math o bethau felly yn barhaus. Felly byddai'n rhywbeth y byddai'n rhaid i mi edrych arno a gweld beth y gallem, wyddoch chi, pe bai angen adnoddau ychwanegol [...] [gan gyfeirio at gapasiti parcio] mae gennym berthynas dda â'n hadran barcio, ac felly ie, mae'n rhywbeth y byddem yn cyfarfod i'w drafod.” (awdurdod lleol 2)

Casgliad i ddadansoddiad cyfweiliadau

- 6.98 I grynhoi, roedd rhai gwahaniaethau yn y ffordd y mae awdurdodau lleol yn prosesu ceisiadau. Dywedodd pob awdurdod lleol a gyfwelwyd eu bod yn darparu cymorth dros y ffôn i ymgeiswyr ac mai eu dewis ddull o wneud cais yw ceisiadau ar-lein. Fodd bynnag, dim ond rhai awdurdodau lleol sy'n caniatáu ceisiadau papur ac apwyntiadau wyneb yn wyneb.
- 6.99 Roedd safbwyntiau gwahanol ymhlith awdurdodau lleol o ran y canllawiau, y pecyn cymorth a'r cymorth a gynigir gan Lywodraeth Cymru. Er bod rhai awdurdodau lleol wedi gwneud sylwadau cadarnhaol ar y pecyn cymorth, awgrymwyd y gellid diweddarau canllawiau Llywodraeth Cymru a'r pecyn cymorth yn fwy rheolaidd. Canfuwyd hefyd fod awdurdodau lleol yn dehongli swyddogaeth y pecyn cymorth yn wahanol. I rai, mae'r pecyn cymorth yn cael ei ddeall fel canllaw, ond ar gyfer eraill

rhaid glynu'n gaeth at y pecyn cymorth wrth asesu ceisiadau. Roedd swyddogion awdurdodau lleol hefyd yn gwahaniaethu ynghylch a oeddent yn credu bod defnyddio'r pecyn cymorth yn orfodol ai peidio.

- 6.100 Roedd gwahaniaethau hefyd o ran yr IAS. Nid oedd pob awdurdod lleol yn defnyddio'r IAS, gydag un awdurdod lleol yn nodi mai anaml y byddai argymhellion y Gwasanaeth yn wahanol i'w barn wreiddiol eu hunain.
- 6.101 Roedd y cyfweleion yn cydnabod baich cyflwyno tystiolaeth a gwneud cais am fathodyn glas. Fodd bynnag, er bod awdurdodau lleol yn ceisio helpu ymgeiswyr a phrosesu ceisiadau'n gyflym, nid yw bob amser yn bosibl gwireddu'r naill amcan na'r llall oherwydd pwysau ar adnoddau. Am y rhesymau hyn, mae awdurdodau lleol yn awyddus i weld newidiadau'n cael eu cyflwyno a fyddai'n cynhyrchu effeithlonrwydd gweinyddol ac yn lleihau'r baich ar ymgeiswyr.
- 6.102 Nododd awdurdodau lleol amrywiaeth o resymau posibl dros anghysondebau data a welwyd yn y Dadansoddiad Data Eilaidd, gan gynnwys: ceisiadau papur neu dros y ffôn nad oeddent yn cael eu lanlwytho i Valtech; absenoldebau staff sy'n achosi oedi wrth brosesu ceisiadau; rhoi bathodynnewau newydd hyd nes y byddant yn dod i ben; a materion rheoli data.
- 6.103 Nododd rhai awdurdodau lleol fod yr asesiad o'r meini prawf cymhwysedd yn cael ei gymhwyso'n oddrychol ac yn anghyson ar draws gwahanol awdurdodau lleol. Canfuwyd bod rhai awdurdodau lleol yn mabwysiadu dull asesu sy'n seiliedig ar 'gymhwysedd arwahanol' tra bod eraill yn mabwysiadu 'dull cyfannol o asesu cymhwysedd'.
- 6.104 Roedd safbwyntiau cymysg o ran ymestyn y meini prawf cymhwysedd. Cyfeiriodd awdurdodau lleol lluosog at faich gweinyddol llai a'r angen llai o ganlyniad i atgyfeirio achosion i'r IAS fel rhesymau dros ymestyn y meini prawf cymhwysa awtomatig. Wedi dweud hynny, er bod cyfweleion awdurdodau lleol yn cydnabod manteision posibl ymestyn y meini prawf cymhwysedd, roedd safbwyntiau'n amrywio o ran rhai amhariadau a diagnosis, megis amhariadau anymataliaeth a chanser. Roedd rhai awdurdodau lleol o'r farn y dylai cymhwysedd fod yn gwbl gysylltiedig â symudedd ymgeisydd. Fodd bynnag, roedd awdurdodau lleol yn unfrydol o'r farn y dylai ymgeiswyr â diagnosis MND fod yn gymwys yn awtomatig i gael bathodyn glas.

7. Casgliadau

7.1 Yn dilyn Ymchwiliad 2019 a gynhaliwyd gan y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol, ymrwymodd Llywodraeth Cymru i gynnal adolygiad o'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer Cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru.

7.2 Nodau'r adolygiad oedd ymchwilio i gadernid Cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru ac asesu'r dystiolaeth berthnasol ynglŷn â phosibilrwydd ac effaith ymestyn meini prawf cymhwysedd y Cynllun.

7.3 Yr adroddiad hwn yw canlyniad yr adolygiad a gomisiynwyd gan Lywodraeth Cymru. Mae casgliadau'r adroddiad fel a ganlyn:

Cadernid Cynllun y Bathodyn Glas

7.4 Cynlluniwyd y Cynllun Bathodyn Glas i gael ei weinyddu mor gyson â phosibl ledled Cymru. Mae datblygiad y BBDS yn golygu mai ar-lein yw'r dull a ffafrir ar gyfer cyflwyno a phrosesu ceisiadau. O ganlyniad, er bod rhai awdurdodau lleol yn parhau i dderbyn ceisiadau papur, mae prosesau gweinyddol ac asesu awdurdodau lleol wedi'u cynllunio ar y dybiaeth y bydd y rhan fwyaf o ymgeiswyr yn cyflwyno'u cais drwy'r BBDS.

7.5 Amlygodd canfyddiadau'r adolygiad fod anghysondebau o ran sut y gweinyddir y Cynllun a sut y caiff ceisiadau eu prosesu a'u hasesu. Mae canfyddiadau'r REA yn dangos, er bod cyflwyno'r BBDS yn golygu bod symudiad wedi bod i fwy o unfurfiaeth o ran y ffordd y caiff Cynllun y Bathodyn Glas ei weinyddu ledled Cymru, mae gan bob awdurdod lleol wahanol brosesau gweinyddol a gofynion tystiolaeth. Ategir hyn, yn rhannol, gan ganfyddiadau'r dadansoddiad data eilaidd, yr arolwg a'r cyfweiliadau a ganfu fod awdurdodau lleol yn cael ac yn cofnodi gwahanol fathau o ddata yn ymwneud â cheisiadau am fathodynau glas. Mae'r arferion gwahanol hyn yn effeithio'n negyddol ar ansawdd a chadernid data bathodyn glas. Y canlyniad yw data anghyflawn, anghyson ac anghywir, yn enwedig o ran cofnodion misol awdurdodau lleol ar gyfer ceisiadau am fathodynau a bathodynau a archebwyd.

7.6 Roedd canfyddiadau'r cyfweiliad hefyd yn ei gwneud yn glir bod elfennau o Gynllun y Bathodyn Glas yn cael eu dehongli mewn gwahanol ffyrdd gan swyddogion awdurdodau lleol, a all arwain at brosesau gweinyddol ac asesu gwahanol. Mae'r gwahaniaethau hyn yn arbennig o nodedig o ran sut y caiff y meini prawf

cymhwysedd eu dehongli a'u cymhwyso gan awdurdodau lleol. Mae rhai awdurdodau lleol yn defnyddio dull sy'n seiliedig ar asesiad sy'n canolbwyntio'n fanwl ar gydran symudedd y meini prawf mewn perthynas â'r dystiolaeth a ddarperir i gefnogi cais. Fodd bynnag, dywedodd awdurdodau lleol eraill eu bod yn defnyddio dull mwy dewisol a chyfannol sy'n canolbwyntio ar gyflwr datganedig ymgeisydd ac a fyddai bathodyn glas yn eu cynorthwyo'n gyffredinol.

- 7.7 Anghysondeb arall yw defnydd awdurdodau lleol o becyn cymorth y bathodyn glas. Mae awdurdodau lleol yn deall diben y pecyn cymorth yn wahanol. I rai awdurdodau lleol, mae'r pecyn cymorth yn cael ei ystyried yn ganllaw cyffredinol y gellir ei ddefnyddio yn ôl disgrisiwn swyddogion. I eraill, fodd bynnag, mae'r pecyn cymorth yn cael ei ddeall fel set ddiffiniol o gyfarwyddiadau sydd wedi'u cynllunio i sicrhau cysondeb o ran y modd y gweinyddir Cynllun y Bathodyn Glas.
- 7.8 Yn gysylltiedig, mae'r dystiolaeth yn awgrymu bod awdurdodau lleol yn defnyddio'r Gwasanaeth Cyngori Annibynnol (IAS) yn wahanol. Ar gyfer rhai awdurdodau lleol, defnyddir yr IAS i gynorthwyo ag asesu ceisiadau sy'n gysylltiedig ag amodau cymhleth. Fodd bynnag, awgrymodd eraill nad ydynt yn defnyddio'r IAS gan eu bod yn credu bod y Gwasanaeth yn cymryd gormod o amser, yn creu baich diangen oherwydd bod gofyn i ymgeiswyr ailgyflwyno'r wybodaeth a'r dystiolaeth a ddarparwyd ganddynt ar gyfer eu cais gwreiddiol, ac anaml y mae ei argymhellion yn gwyro oddi wrth asesiad yr awdurdodau lleol o gymhwysedd cais.
- 7.9 Gellir priodoli anghysondebau gweinyddol i gyfuniad o ffactorau. Mae gan awdurdodau lleol ddemograffeg a chynhwysedd adnoddau gwahanol. Ymddengys bod y gwahaniaethau hyn, ar y cyd â natur unigryw a chymhleth achosion unigol yn aml, wedi arwain at anghysondebau, gan fod awdurdodau lleol wedi mabwysiadu dulliau gwahanol o brosesu ac asesu ceisiadau am fathodyn glas.
- 7.10 Mae'r mater adnoddau yn arbennig o bwysig o ran egluro gwahaniaethau rhwng awdurdodau lleol. Un feirniadaeth a grybwyllir yn aml o Gynllun y Bathodyn Glas yw bod y broses ymgeisio yn feichus ac yn fiwrocrataidd, gyda'r canlyniad y gall ymgeiswyr ei chael yn anodd llenwi'r ffurflenni a chael y dystiolaeth angenrheidiol. Mae'r rhain yn feirniadaethau dilys a all arwain at brofiad negyddol i ymgeiswyr yr effeithir arnynt. Fodd bynnag, dylid nodi, er bod awdurdodau lleol yn ceisio prosesu ceisiadau mor gyflym ac mor effeithlon â phosibl, y gall fod oedi mewn achosion lle nad yw ceisiadau'n cael eu cefnogi gan y dystiolaeth ofynnol. Rhoddwyd amryw resymau dros y mater hwn. Efallai nad yw ymgeiswyr yn deall pa dystiolaeth sydd ei

hangen, eu bod yn cyflwyno tystiolaeth anghyflawn, neu nad ydynt am ddatgelu graddau eu hamhariad. Gall cyflwyno tystiolaeth anghyflawn arwain at oedi a gwrthod ceisiadau a allai fod yn ddilys fel arall.

- 7.11 Er mwyn lliniaru'r materion hyn, mae awdurdodau lleol yn darparu amrywiaeth o gymorth i ymgeiswyr. Yn nodweddiadol, mae'r cymorth hwn yn cynnwys sgysiau dros y ffôn ac wyneb yn wyneb i negyddu'r risg o allgáu digidol, ateb cwestiynau ymgeiswyr a chael tystiolaeth bellach, ac egluro pa opsiynau sydd ar gael pan fydd cais wedi'i wrthod. Fodd bynnag, oherwydd bod cefnogi ymgeiswyr a phrosesu ceisiadau yn galw am adnoddau sylweddol, nid yn unig y gall fod oedi wrth asesu ceisiadau, ond nid yw bob amser yn bosibl i awdurdodau lleol ddarparu'r un lefel o gymorth i bob ymgeisydd. Mae hyn yn cyfrannu at wahaniaethau rhwng ac o fewn awdurdodau lleol, a'r canlyniad yw y gall ymgeiswyr ag amodau tebyg brofi'r Cynllun yn wahanol, gyda chanlyniadau gwahanol yn dibynnu ar pryd neu ble y maent yn gwneud cais.
- 7.12 Ffactor arall sy'n cyfrannu at anghysondebau yw diffyg gwybodaeth a hyfforddiant meddygol swyddogion awdurdodau lleol. Mae'r diffyg gwybodaeth hwn yn ei gwneud hi'n anodd i staff asesu ceisiadau, yn enwedig y rhai sy'n cynnwys diagnosis meddygol cymhleth neu brin. Gall hyn gyfrannu at faterion, megis ei gwneud hi'n ofynnol i ymgeiswyr ddarparu tystiolaeth ychwanegol i gefnogi eu cais, y defnydd o amser swyddogion awdurdodau lleol i ymchwilio i ddiagnosis meddygol ymgeiswyr, a chanlyniadau gwahanol ar gyfer ymgeiswyr â chyflyrau tebyg.
- 7.13 Roedd cyfweleion awdurdodau lleol yn cydnabod bod Cynllun y Bathodyn Glas yn cael ei weinyddu'n wahanol ledled Cymru. Awgrymodd y rhai a gyfwelwyd y byddai diweddariadau mwy rheolaidd i ganllawiau Llywodraeth Cymru a phecyn cymorth y bathodyn glas, megis y defnydd o enghreifftiau a syniadau ar gyfer arferion gorau, yn gwneud y cynllun yn fwy cadarn a chyson. Mynegodd y rhai a gyfwelwyd y farn hefyd fod gweithdai gyda swyddogion Llywodraeth Cymru a staff awdurdodau lleol eraill sy'n gyfrifol am weinyddu Cynllun y Bathodyn Glas wedi bod yn fforwm defnyddiol ar gyfer cael cymorth a gwybodaeth.

Apelio, hawl i adolygu, ac ail-ymgeisio

- 7.14 Os caiff cais am fathodyn glas ei wrthod, nid oes hawl statudol i apelio yng Nghymru. Mae Llywodraeth Cymru yn argymhell bod gan awdurdodau lleol bolisi clir ar sut y bydd yn adolygu penderfyniadau bathodyn glas pe bai penderfyniad yn cael

ei herio gan ymgeisydd. Fodd bynnag, mae gan awdurdodau lleol ddisgresiwn yn y pen draw o ran sut y maent yn ymdrin â cheisiadau aflwyddiannus. Nid oes gan yr un o'r awdurdodau lleol a gymerodd ran yn yr adolygiad broses apelio ffurfiol. Yn lle hynny, mae gan awdurdodau lleol hawl i adolygu a phrosesau ailymgeisio ar waith ar gyfer ceisiadau a wrthodwyd.

- 7.15 Yn achos hawl i adolygiad, mae rhai awdurdodau lleol yn caniatáu i ymgeiswyr aflwyddiannus gyflwyno tystiolaeth ychwanegol i gefnogi eu cais o fewn 28 diwrnod i gael gwybod gan yr awdurdod lleol bod eu cyflwyniad gwreiddiol wedi'i wrthod.
- 7.16 Mae awdurdodau lleol yn nodi bod y broses ail-ymgeisio yn wahanol i'r hawl i adolygiad oherwydd ei bod yn cyfrif fel cais newydd. Yn ôl swyddogion awdurdodau lleol a gyfwelwyd ar gyfer yr adroddiad hwn, mae'r broses ail-ymgeisio yn bennaf ar gyfer ymgeiswyr y gwrthodwyd eu cais gwreiddiol, ond sy'n dymuno ail-ymgeisio oherwydd bod eu hamhariad, eu hiechyd neu eu symudedd wedi gwaethygu yn y cyfamser. Gellir ei ddefnyddio hefyd gan ymgeiswyr a fethodd y ffenestr 28 diwrnod i gyflwyno tystiolaeth newydd neu ychwanegol o dan y broses hawl i adolygu.
- 7.17 Honnir yn aml bod y gofyniad i gyflwyno tystiolaeth ychwanegol neu newydd yn feichus yn ddiangen i ymgeiswyr. Mae'r llenyddiaeth yn awgrymu y gall y gofyniad hwn fod yn arbennig o feichus i'r rhai sydd â chyfrifoldebau gofalu, neu i'r rhai ag amhariadau hirdymor a pharhaus, a salwch terfynol. Fodd bynnag, er na ddylid lleihau effaith y gofynion hyn, nid yw'r prosesau hawl i adolygu ac ail-ymgeisio wedi'u cynllunio i fod yn anhyblyg ac yn fiwrocraidd, hyd yn oed os mai dyma yw profiad mae rhai ymgeiswyr. Yn ystod y ddwy broses, gall swyddogion awdurdodau lleol roi canllawiau i ymgeiswyr ynghylch pam y gwrthodwyd eu cais gwreiddiol a pha dystiolaeth ychwanegol neu newydd a allai fod yn berthnasol. Dywedodd swyddogion awdurdodau lleol y gall y cymorth hwn leihau'r baich gweinyddol a sicrhau nad yw ceisiadau'n cael eu gwrthod am yr un rheswm sawl gwaith. At hynny, ymhell o fod yn broses amheronol, dywedodd swyddogion awdurdodau lleol y gellir darparu'r cymorth hwn dros y ffôn neu wyneb yn wyneb.

Ymestyn y meini prawf

- 7.18 Mae Cynllun y Bathodyn Glas yn fater datganoledig sy'n golygu bod gan bob gwlad yn y DU ei fframwaith deddfwriaethol ei hun sy'n pennu'r meini prawf cymhwysedd. Fodd bynnag, er gwaethaf fframweithiau deddfwriaethol cenedlaethol gwahanol,

mae'r meini prawf cymhwysedd yn gymharol debyg ar draws holl Gynlluniau Bathodyn Glas gwledydd y DU.

- 7.19 Mae un pwynt allweddol o wahaniaeth yn ymwneud â sut mae ceisiadau bathodyn glas yn seiliedig ar amhariadau gwybyddol ac iechyd meddwl yn cael eu trin yn Lloegr o gymharu â gwledydd eraill y DU. Yn 2019, ehangwyd y meini prawf cymhwysedd ar gyfer unigolion sy'n derbyn elfen symudedd PIP yn Lloegr drwy gyflwyno is-ddeddfwriaeth. Nod y ddeddfwriaeth (a oedd yn gwneud unigolion â 10 pwynt neu fwy o dan elfen symudedd PIP yn gymwys yn awtomatig i gael bathodyn glas) oedd lleihau anghydraddoldebau o ran sut mae ceisiadau sy'n seiliedig ar amhariadau iechyd meddwl yn cael eu trin o gymharu ag amhariadau corfforol.
- 7.20 Mae'n bwysig nodi bod newid deddfwriaethol 2019 yn Lloegr yn arwydd o ddadleuon ehangach yn y DU ynghylch dymunoldeb ymestyn y meini prawf cymhwysedd i gynnwys ystod o amhariadau iechyd meddwl a chorfforol eraill. Mae'r rhain yn cynnwys amhariadau anweladwy sy'n gysylltiedig ag amhariadau niwroddatblygiadol, gwybyddol, niwro-genhedlol, ac amhariadau iechyd meddwl eraill, yn ogystal ag amhariadau sy'n gysylltiedig ag anymataliaeth, blinder a phoen cronig, MND, a chanser.
- 7.21 Nid oes barn gyffredinol ar ddymunoldeb ehangu'r meini prawf cymhwysedd i gynnwys amhariadau nad ydynt wedi'u cynnwys hyd yn hyn, neu a gwmpesir yn rhannol yn unig gan Gynllun y Bathodyn Glas.
- 7.22 Mae sefydliadau sy'n gyfrifol am gynrychioli unigolion ag amhariadau penodol yn aml yn dadlau o blaid ymestyn y meini prawf cymhwysedd. Mae grwpiau cynghori ac awdurdodau lleol yn cydnabod manteision posibl ymestyn y meini prawf cymhwysedd. Yn nodedig, er enghraifft, dywedodd pob swyddog awdurdod lleol a gyfwelwyd y dylai unigolion ag MND fod yn gymwys yn awtomatig i gael bathodyn glas. Mae hyn oherwydd y byddai cymhwysra awtomatig yn lleihau'r baich gweinyddol ar ymgeiswyr ac awdurdodau lleol, ac y byddai'n osgoi'r angen i atgyfeirio at yr IAS.
- 7.23 Fodd bynnag, canfuwyd hefyd fod rhai grwpiau cynghori, comisiynau ymholi, a swyddogion awdurdodau lleol o'r farn nad oes angen ymestyn y cymhwysra i gynnwys ystod ehangach o amhariadau ac y gallai fod yn wrthgynhyrchol hyd yn oed. Mae hyn oherwydd bod effaith rhai amhariadau ar symudedd unigolyn yn amrywio rhwng pobl, yn enwedig yn achos cyflyrau cynyddol. Yn achos yr

amhariadau hyn, dadleuir y dylai cymhwysedd fod yn gysylltiedig â'r amhariad a'i effaith ar symudedd ymgeisydd, yn hytrach na'r amhariad yn unig.

- 7.24 Yn yr un modd, roedd safbwyntiau gwahanol hefyd ymhlith swyddogion awdurdodau lleol ynghylch a ddylai bathodynnau glas gael eu cyfyngu i unigolion y mae amhariad wedi effeithio'n negyddol ar eu symudedd corfforol, neu a ddylid dyfarnu bathodynnau glas i unigolion anabl a fyddai'n elwa o fathodyn oherwydd y byddai'n rhoi gwell mynediad iddynt at gyfleusterau ac amwynderau. Gallai hyn gynnwys, er enghraifft, pobl sy'n cael triniaeth am ganser y mae angen iddynt gael mynediad i gyfleusterau meddygol yn rheolaidd. Dywedodd swyddogion awdurdodau lleol a oedd o blaid ymestyn cymhwysedd i ystod ehangach o amhariadau y byddai hyn yn lleihau'r baich gweinyddol ar awdurdodau lleol ac ymgeiswyr. Dadleuodd swyddogion awdurdodau lleol sy'n gwrthwynebu ymestyn y meini prawf ar gyfer amhariadau nad ydynt yn gysylltiedig â materion symudedd fod unrhyw ehangu ar feini prawf cymhwysedd yn peri risg o effeithio'n negyddol ar gapasiti parcio, yn enwedig mewn ardaloedd trefol. Mae tystiolaeth o ardaloedd mewn mannau eraill yn y DU lle mae cymhwysedd wedi'i ymestyn yn awgrymu nad yw'r galw cynyddol am seilwaith wedi bod yn 'anhydrin'. Fodd bynnag, dylid nodi na ellid cael unrhyw dystiolaeth i bennu effaith ymestyn y meini prawf awtomatig yn yr Alban i gynnwys MND. Gan y gall y cyd-destunau hyn fod yn wahanol i amgylchiadau awdurdodau lleol Cymru, mae angen casglu mwy o wybodaeth i ddeall effaith bosibl ymestyn y meini prawf cymhwysedd yng Nghymru.
- 7.25 I grynhoi, mae cyflwyno'r BBDS, y pecyn cymorth, a'r IAS wedi gwella'r modd y gweinyddir Cynllun y Bathodyn Glas drwy ddarparu system geisiadau ganolog i awdurdodau lleol, canllawiau ychwanegol ar brosesu ac asesu ceisiadau, a chynghor annibynnol ar geisiadau cymhleth neu anarferol.
- 7.26 Fodd bynnag, mae'r dystiolaeth a gasglwyd ar gyfer yr adroddiad hwn drwy'r REA, arolygon, a chyfweliadau yn dangos bod anghysondebau o hyd o ran sut y caiff y Cynllun ei weinyddu, sut mae data'n cael ei gasglu, ei brosesu a'i storio, a sut mae awdurdodau lleol yn defnyddio'r meini prawf cymhwysedd. Yn ôl canfyddiadau'r REA, gall anghysondebau gweinyddol ac asesu olygu bod ymgeiswyr yn profi'r Cynllun yn wahanol ac yn cael canlyniadau gwahanol i ymgeiswyr eraill ag amhariadau tebyg.
- 7.27 Gellir esbonio anghysondebau gweinyddol ac asesu, yn rhannol, gan y cymhlethdodau sydd ynghlwm wrth brosesu ceisiadau am fathodyn glas. Gall

ceisiadau am fathodyn glas gynnwys amhariadau cymhleth neu ddiagnosis prin a all fod yn anodd ei asesu ac efallai y bydd angen tystiolaeth ychwanegol, neu atgyfeiriad i'r IAS. Mewn achosion eraill, nid yw ymgeiswyr yn darparu digon o dystiolaeth a all arwain at geisiadau yn mynd drwy brosesau hawl i adolygu neu ail-ymgeisio. Gall awdurdodau lleol liniaru'r materion hyn drwy ddarparu cymorth unigol i ymgeiswyr, ond gall adnoddau cyfyngedig gyfrannu at lefelau gwasanaeth gwahanol o fewn awdurdodau lleol a rhyngddynt.

- 7.28 Nid oes barn gyffredinol ynghylch a ddylid ehangu'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer Cynllun y Bathodyn Glas. Cydnabyddir y byddai ehangu'r meini prawf cymhwysedd yn gwneud y Cynllun yn fwy cynhwysol. Fodd bynnag, mae safbwyntiau gwahanol ymhlith rhanddeiliaid ynghylch a ddylai'r meini prawf cymhwysedd fod yn gysylltiedig â diagnosis meddygol penodol neu a ddylai cymhwysedd barhau i fod yn gysylltiedig â symudedd. Mewn geiriau eraill, gellir gwneud yr achos dros ehangu'r meini prawf cymhwysedd ond mae materion i'w hystyried mewn perthynas â diben Cynllun y Bathodyn Glas ac a oes angen neu a oes cyfiawnhad dros gymhwysedd cyffredinol ar gyfer diagnosis neu feini prawf meddygol penodol.

8. Argymhellion

Gweinyddu'r cynllun

Argymhelliad 1: Argymhellir y dylai Llywodraeth Cymru ystyried cymorth a chanllawiau pellach i awdurdodau lleol wrth weinyddu Cynllun y Bathodyn Glas. Dylai'r canllawiau fynd i'r afael â'r canlynol:

- hyfforddi staff awdurdodau lleol sy'n asesu ceisiadau am fathodynau glas. Dylai hyfforddiant gefnogi staff awdurdodau lleol i ddeall sut y dylid dehongli'r meini prawf cymhwysedd a'u cymhwyso. Byddai hyn yn mynd rhywfaint o'r ffordd i sicrhau bod ceisiadau'n cael eu hasesu gan awdurdodau lleol mor gyson â phosibl.
- diben a swyddogaeth pecyn cymorth bathodyn glas Llywodraeth Cymru a'i ddefnydd bwriadedig gan awdurdodau lleol gan gynnwys sicrhau bod adolygiadau rheolaidd yn cael eu cynnal.
- pryd a pham y dylid cyfeirio achosion cymhleth at y Gwasanaeth Cyngori Annibynnol (IAS).
- prosesau a'r amserlen i ymgeiswyr gyflwyno tystiolaeth ychwanegol i gefnogi eu cais.
- prosesau ar gyfer ymdrin â cheisiadau aflwyddiannus.
- cofnodi a storio data bathodyn glas gan sicrhau bod data'n cael ei gasglu'n fwy cyson er mwyn gwella ei ansawdd. Gallai hyn gynnwys cadw pob cais am fathodyn glas yn electronig, neu drosi'r holl gofnodion anelectronig i gofnod electronig sydd wedyn yn cael ei lanlwytho i'r BBDS.
- cydweithredu i hwyluso cyhoeddi ystadegau ar Gynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru, gan adlewyrchu'r trefniadau sydd gan yr Adran Drafnidiaeth (DfT) ag awdurdodau lleol yn Lloegr.
- cymryd rhan mewn gweithgorau i rannu arferion gorau ledled Cymru.

Argymhelliad 2: Argymhellir bod Llywodraeth Cymru yn parhau i archwilio cyfleoedd i leihau'r baich ar ymgeiswyr bathodyn glas. Er enghraifft, efallai y bydd angen i rai ymgeiswyr sy'n cael eu hasesu ymhellach gyflwyno gwybodaeth ddyblyg ar draws gwahanol ffurfiau, gan weithio mewn partneriaeth â'i Gwasanaeth Cyngori Annibynnol, yr awdurdodau lleol, yr Adran Drafnidiaeth a chontractwr Gwasanaeth Digidol y Bathodyn Glas.

Estyniad cymhwysra

Argymhelliad 3: Argymhellir bod Llywodraeth Cymru yn ystyried ymchwilio i'r posibilrwydd o gyflwyno proses gyflym o wneud cais ar gyfer ymgeiswyr cymwys sydd â diagnosis niwroddirymiol sy'n cyfyngu ar fywyd ac sy'n achosi anhawster sylweddol iawn i gerdded.

Argymhelliad 4: Argymhellir bod Llywodraeth Cymru yn cychwyn deialog gyda swyddogion Llywodraeth yr Alban i fesur i ba raddau y mae ymestyn y meini prawf cymhwysedd yn yr Alban i gynnwys Clefyd Niwronau Motor wedi effeithio ar gapasiti gweinyddol a chapasiti seilwaith.

Argymhelliad 5: Argymhellir bod Llywodraeth Cymru yn cysylltu ag awdurdodau lleol i gael gwell dealltwriaeth o gapasiti'r seilwaith parcio bathodyn glas ac effaith bosibl ymestyn y meini prawf.

Cyfeiriadau

Bridge, M. (2023) The blue badge application process: 'inconsistent' and 'heartbreaking', *Institute of Welsh Affairs*, 30 Tachwedd [ar-lein]. Ar gael yn: [The Blue Badge application process: 'inconsistent' and 'heartbreaking' - Institute of Welsh Affairs \(iwa.wales\)](#) (Cyrchwyd: 11 Mawrth 2024).

Centre for Social Justice (2021) Now is the time: A report by the CSJ Disability Commission [ar-lein]. Ar gael yn: [Now is the Time: A report by the CSJ Disability Commission - The Centre for Social Justice](#) (Cyrchwyd: 12 Mawrth 2024).

Crohn's and Colitis UK (2018) 4,000 agree: Crohn's and Colitis patients should get blue badge', *Crohn's and Colitis UK*, 21 Mawrth [ar-lein]. Ar gael yn: [4,000 agree Crohns and Colitis patients should get blue badge - Crohns and Colitis UK](#) (Cyrchwyd: 03 Ebrill 2024).

Collins, A., Coughlin, D., Miller, J., and Kirk, S. (2015) The production of quick scoping reviews and rapid evidence assessments: A how to guide [ar-lein]. Ar gael yn: [The production of quick scoping reviews and rapid evidence assessments - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#) Cyrchwyd: 26 Mawrth 2024).

Yr Adran Drafnidiaeth (2013) Gwasanaeth gwella bathodyn glas: Adroddiad ar y flwyddyn gyntaf o weithredu [ar-lein]. Ar gael yn: [\[Diddymwyd\] Blue Badge Improvement Service: review of first year - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#) (Cyrchwyd: 22 Mawrth 2024).

Yr Adran Drafnidiaeth (2018) Ymgynghoriad ar y bathodyn glas: Crynodeb o ymatebion ac ymatebion y llywodraeth [ar-lein]. Ar gael yn: [Blue Badge consultation: summary of responses and government response - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#) (Cyrchwyd: 11 Mehefin 2024).

Yr Adran Drafnidiaeth (2021) Adolygiad o feini prawf cymhwysedd ar gyfer Cynllun y Bathodyn Glas: Argymhellion [ar-lein]. Ar gael yn: [Review of eligibility criteria for the Blue Badge scheme: recommendations - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#) (Cyrchwyd: 07 Mehefin 2024).

Yr Adran Drafnidiaeth (2021) Pwy all gael bathodyn glas? [ar-lein]. Ar gael yn [Who can get a Blue Badge? - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#) (Cyrchwyd: 01 Gorffennaf 2024).

Disability Rights UK and Chronic Illness Inclusion (2021) Removing societal barriers for disabled people with energy-limiting conditions [ar-lein]. Ar gael yn: [DRUK-CII-survey-report-Nov-2021.pdf \(chronicillnessinclusion.org.uk\)](#) (Cyrchwyd: 26 March 2024).

Gough, D. (2007) Weight of evidence: A framework for the appraisal of the quality and relevance of evidence. *Research Papers in Education (Argraffiad Arbennig)*, 22: tt. 213–228.

Gwasanaeth Ymchwil Cymdeithasol y Llywodraeth (2014) Mynegai pecyn cymorth asesiad cyflym o'r dystiolaeth [ar-lein]. Ar gael yn: [\[CYNNWYS WEDI'I ARCHIFO\] Rapid Evidence Assessment Toolkit index - Civil Service \(nationalarchives.gov.uk\)](#) (Cyrchwyd: 04 Gorffennaf 2024).

Trysorlys EM (2020) Y Llyfr Magenta [ar-lein]. Ar gael yn: [Y Llyfr Magenta - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#) (Cyrchwyd: 26 Mawrth 2024).

Trysorlys EM (2022) Y Llyfr Gwyrdd [ar-lein]. Ar gael yn: [Y Llyfr Gwyrdd \(2022\) - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#) (Cyrchwyd: 07 Mehefin 2024).

Tý'r Cyffredin (2023) Bathodynau glas a pharcio i bobl anabl. CBP 1360 [ar-lein]. Ar gael yn: [Blue Badges and parking for disabled people - House of Commons Library \(parliament.uk\)](#) (Cyrchwyd: 11 Mawrth 2024).

Integrated Transport Planning Ltd. (2019) Ymchwil i asesu cymhwysra bathodyn glas ar gyfer pobl ag anableddau nad ydynt yn gorfforol [ar-lein]. Ar gael yn: [Blue Badge research: eligibility for people with non-visible disabilities – \(publishing.service.gov.uk\)](#) (Cyrchwyd: 10 June 2024).

Cymorth Cancer Macmillan (2019) Ymchwiliad i Gynllun y Bathodyn Glas [ar-lein]. Ar gael yn: [Ymgynghoriad ar Gynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru: Cymhwysra a Gweithredu](#) (Cyrchwyd: 07 Mehefin 2024).

Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2019) Bathodynau glas: Beth yw'r meini prawf cymhwysedd ac asesu? [ar-lein]. Ar gael yn: [Bathodynau Glas: Beth yw'r meini prawf ar gyfer cymhwysedd ac asesu? \(senedd.cymru\)](#) (Cyrchwyd: 07 Mehefin 2024).

Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2019) Ymchwiliad i Gynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru: Cymhwysra a Gweithredu [ar-lein]. Ar gael yn: [Ymchwiliad i Gynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru: Cymhwysra a Gweithredu \(senedd.cymru\)](#) (Cyrchwyd: 12 Mawrth 2024).

StatsCymru (2024), Amcangyfrifon o'r boblogaeth ar lefel genedlaethol yn ôl blwyddyn, rhyw a gwlad yn y DU [ar-lein]. (Cyrchwyd 7 Ionawr 2025).

Transport Scotland (2021) Adolygu Cod Ymarfer y bathodyn glas i roi dull mwy clir a chryno i awdurdodau lleol er mwyn cyflawni'r cynllun gyda mwy o gysondeb [ar-lein]. Ar gael yn: [Blue Badge | Transport Scotland](#) (Cyrchwyd 07: Mehefin 2024).

Tenovus Cancer Care (2019) Ymchwiliad i'r Cynllun Bathodyn Glas yng Nghymru: Cymhwysedd a Gweithredu [ar-lein]. Ar gael yn: [Inquiry into the Blue Badge Scheme in Wales: Eligibility and Implementation, March 2019](#) (Cyrchwyd: 08 Ebrill 2024).

Llywodraeth y DU (1970) Deddf Cleifion Cronig a Phersonau Anabl 1970 [ar-lein]. Ar gael yn: [Deddf Cleifion Cronig a Phersonau Anabl 1970 \(legislation.gov.uk\)](#) (Cyrchwyd: 07 Mehefin 2024).

Llywodraeth y DU (2000) Rheoliadau Personau Anabl (Bathodynnau ar gyfer Cerbydau Modur) (Cymru) 2000 [ar-lein]. Ar gael yn: [Rheoliadau Personau Anabl \(Bathodynnau ar gyfer Cerbydau Modur\) \(Cymru\) 2000 \(legislation.gov.uk\)](#) (Cyrchwyd: 07 Mehefin 2024).

Llywodraeth y DU (2018) Cynllun y Bathodyn Glas: Ymgynghoriad ar gymhwysedd [ar-lein]. Ar gael yn: [Blue Badge scheme: consultation on eligibility - GOV.UK \(www.gov.uk\)](#) (Cyrchwyd: 10 Mehefin 2024).

Llywodraeth Cymru (2013) Cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru: Cynlluniau i Newid y Meini Prawf Cymhwysedd Awtomatig [ar-lein]. Ar gael yn: [\[CYNNWYS WEDI'I ARCHIFO\] Llywodraeth Cymru | Cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru: Cynlluniau i Newid y Meini Prawf Cymhwysedd Awtomatig \(nationalarchives.gov.uk\)](#) (Cyrchwyd: 10 Mehefin 2024).

Grŵp Gorchwyl a Gorffen Bathodyn Glas Llywodraeth Cymru (2015). Adroddiad grŵp gorchwyl a gorffen ar y bathodyn glas – Argymhellion [ar-lein]. Ar gael yn: [\[CYNNWYS WEDI'I ARCHIFO\] Adroddiad y grŵp gorchwyl a gorffen ar y Bathodyn Glas: argymhellion| beta.gov.wales \(nationalarchives.gov.uk\)](#) (Cyrchwyd: 21 Mawrth 2024).

Welsh Government (2021) Cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru: canllawiau ar gyfer awdurdodau lleol 2021 [ar-lein]. Ar gael yn: [Cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru: canllawiau ar gyfer awdurdodau lleol 2021 \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#) (Cyrchwyd: 22 Mawrth 2024).

Llywodraeth Cymru. (2023) Bathodynnau Glas: pwy sy'n gymwys? [ar-lein]. Ar gael yn: [Bathodynnau Glas: pwy sy'n gymwys? \[HTML\] | LLYW.CYMRU](#) (Cyrchwyd: 26 Mawrth 2024).

Windle, G. Salisbury, K., Algar K., Woods, B. (2011) Blue Badge call for evidence on the challenges to mobility presented by Alzheimer's disease and dementia [ar-lein]. Ar gael yn: [Blue badge call for evidence on the challenges to mobility presented by](#)

[Alzheimer's disease and dementia - Dementia Services Development Centre, Bangor University](#) (Cyrchwyd: 25 Mawrth 2024).

Atodiad A: Amserlen

Amserlen graffig

Adroddiadau, Ymgynghoriadau a Rheoliadau

Adolygiad o Gynllun y Bathodyn Glas Pwyllgor Cynghori ar Drafnidiaeth Pobl Anabl	2002
Adroddiad yr Adran Iechyd Lleihau'r Baich ar Feddygon Teulu	2002
Adroddiad Menter y Bathodyn Glas Rhaglen Gyflawni Effeithlonrwydd Gwasanaethau Gofal yr Adran Iechyd	2006
Cymhwysedd ar gyfer Cynllun y Bathodyn Glas Adroddiad gan Transport and Travel Research Ltd (TTR)	2007
Adolygiad Strategol o Gynllun y Bathodyn Glas: Adroddiad annibynnol gan Rob Smith	2007
Ymchwil gyda Deiliaid Bathodynnau Glas Adroddiad gan Faber Maunsell Ltd	2008
Ymgynghoriad Llywodraeth Cynulliad Cymru ar Ddatblygu Strategaeth Diwygio Bathodyn Glas Gynhwysfawr	2008
Llywodraeth Cynulliad Cymru – Cynllun Bathodyn Glas Modern i Gymru: Cynllun Gweithredu ar gyfer rhanddeiliaid allweddol	2010
Ymgynghoriad Llywodraeth Cynulliad Cymru Bathodyn Glas yn Ymestyn Cymhwysedd i Blant Dan 3 Oed â Chyflyrau Meddygol Penodol a Phobl ag Amhariadau Difrifol yn y Ddwy Fraich	2010
Cymhwysedd Llywodraeth Cynulliad Cymru ar gyfer Cynllun y Bathodyn Glas: Cais am Dystiolaeth ynghylch yr heriau i symudedd a achosir gan awtistiaeth, Clefyd Alzheimer a dementia, anableddau dysgu ac amhariadau iechyd meddwl	2010
Rheoliadau – Plant Dan 3 Oed â Chyflyrau Meddygol Penodol a Phobl ag Amhariadau Difrifol yn y Ddwy Fraich	2011
Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru Newidiadau i Gynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru; Ffi Bathodyn Glas, Asesu a Gorfodi	2011
Rheoliadau – Ffi Bathodyn Glas, Dylunio Bathodyn, Gorfodi	2012

Yn 2012 cyflwynwyd cynllun Bathodyn Glas newydd yn y DU, ynghyd â chynhyrchu canolog a chronfa ddata genedlaethol; Gwasanaeth Gwybodaeth y Bathodyn Glas (BBIS). Cyhoeddwyd y contract gwasanaeth gyda Northgate gan yr Adran Drafndiaeth.	2012
Llywodraeth Cymru: Canllawiau Interim ar newidiadau i Gynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru Canllawiau awdurdodau lleol	2012
Adroddiad Ymchwil Halcrow: Ymestyn Meini Prawf Cymhwysedd ar gyfer Bathodyn Glas i Bobl ag Amhariadau Gwybyddol	2012
Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru Cynllun Bathodyn Glas yng Nghymru: Newidiadau Arfaethedig i'r Meini Prawf Cymhwysedd Awtomatig	2012
Rheoliadau – I gynnwys derbyn Taliad Annibyniaeth Bersonol o dan feini prawf cymhwysra awtomatig (amhariadau symudedd a gwybyddol)	2013
Canllawiau – ar newidiadau i feini prawf cymhwysedd awtomatig yng Nghymru Canllawiau awdurdodau lleol	2013
Deddf Bathodyn Parcio Pobl Anabl 2013 – Gwella gorfodi	2013
Llywodraeth Cymru - Adroddiad y Grŵp Adolygu Arbenigol	2013
Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru Cynllun Bathodyn Glas yng Nghymru: Newidiadau i'r Meini Prawf Cymhwysedd	2013
Rheoliadau - I gynnwys amhariadau gwybyddol o dan feini prawf cymhwysra asesiad pellach a chael Taliad Annibyniaeth Bersonol (PIP) ar y lefel uchaf ar gyfer y gweithgaredd symudedd 'Cynllunio a Dilyn Taith'. Gwell gorfodi hefyd	2014
Llywodraeth Cymru: Canllawiau a Phecyn Cymorth awdurdodau lleol	2014
Sefydlu Gwasanaeth Cyngori Annibynnol	2014
Adolygiad Cyflym o'r dulliau a fabwysiadwyd mewn gweinyddiaethau datganoledig eraill	2015
Llywodraeth Cymru - Grŵp Gorchwyl a Gorffen Arbenigol i Adolygu'r cynllun	2015

Ymgynghoriad Llywodraeth Cymru Cynllun Bathodyn Glas yng Nghymru: Newidiadau i'r Meini Prawf Cymhwysedd	2016
Rheoliadau – I gynnwys amhariadau symudedd dros dro o dan feini prawf cymhwysra asesiad pellach	2016
Llywodraeth Cymru: Canllawiau a Phecyn Cymorth awdurdodau lleol	2017
Ym mis Chwefror 2019 cymerodd darparwr gwasanaeth newydd Valtech y contract drosodd. Y gwasanaeth newydd; Gwasanaeth Digidol Bathodyn Glas (BBDS).	2019
Cynulliad Cenedlaethol Cymru - Ymchwiliad Gynllun y Bathodyn Glas	2019

Atodiad B: Templod protocol

Templod protocol (a ddefnyddir i sgrinio llenyddiaeth)

Cefndir y gwaith:	
Rydym yn cynnal adolygiad o Gynllun y Bathodyn Glas, gan ystyried a oes angen ehangu'r meini prawf cymhwysedd. Y cwestiwn ymchwil sy'n ymwneud â'r chwiliad llenyddiaeth hwn yw 'Deall y llenyddiaeth sy'n ymwneud â meini prawf cymhwysedd presennol y Bathodyn Glas, er mwyn caniatáu ar gyfer ymchwil yn y dyfodol i ehangu meini prawf cymhwysedd'.	
Model cysyniadol: Disgrifiad o sut mae polisi, arfer, a gwyddoniaeth sy'n gysylltiedig â'r pwnc adolygu tystiolaeth yn rhyngweithio ac yn dylanwadu ar ei gilydd. Mae'r cynllun, cynllun y Bathodyn Glas, yn darparu consesiynau parcio i bobl ag amhariad symudedd, i'w galluogi i gael mynediad at wasanaethau a chyfleusterau. Mae pwnc cymhwysedd y DU yn dylanwadu ar ddealltwriaeth a diffiniad y cynllun yn dibynnu ar ble rydych chi yn y DU. Mae cymhwysedd yn gyfrifoldeb pob gwlad ddatganoledig ac felly gall fod yn wahanol.	
Cwestiwn Sylfaenol: Beth mae'r llenyddiaeth sydd ar gael yn ei ddweud am feini prawf cymhwysedd presennol y Bathodyn Glas?	
Poblogaeth:	Gwledydd y DU, deiliaid Bathodynau Glas/poblogaeth Bathodyn Glas, cymhwysra
Effaith/ymyrraeth	Bathodyn Glas
Rheolaeth/cymhariaeth	Dim Bathodyn Glas
Canlyniad:	Ansawdd bywyd, defnydd o Fathodyn Glas
Cwestiynau eilaidd: Cwestiynau ychwanegol i'w hystyried gan yr adolygiad sy'n cyfrannu at adeiladu'r dystiolaeth sy'n ymwneud â'r cwestiwn cynradd. Problemau gyda chymhwysedd Bathodyn Glas • Pa lenyddiaeth sydd ar gael ar hyn o bryd ar gymhwysedd ledled y DU yn ehangach? ○ Sut mae cymhwysedd ar gyfer y cynllun yn wahanol rhwng gwledydd y DU? ○ Pa lenyddiaeth sydd i gyfiawnhau cymhwysedd? ○ Beth mae'r llenyddiaeth yn ei ddweud am ymestyn cymhwysedd?	

Cwmpas y gwaith: terfynau clir y cwestiwn i'w drafod gan yr adolygiad	
Cyfeiriad daearyddol	Gwledydd y DU
Amodau hinsoddol	Amherthnasol
Cyfngiadau iaith	Cymraeg/Saesneg
Cyfngiadau dyddiad	2011 ymlaen
Cyfngiadau poblogaeth	Amherthnasol Deiliaid Bathodynau Glas/ y rhai sydd eisiau dal Bathodyn Glas
cyfngiadau canlyniad	Mewn perthynas â chymhwysedd Bathodyn Glas
Cyfngiadau eraill	Gan gyfeirio at gymhwysedd yng ngwledydd y DU ac ymestyn cymhwysedd
<u>Geiriau Allweddol Posibl:</u> geiriau neu ymadroddion y gellid eu datblygu'n llinynnau chwilio a'u defnyddio wrth chwilio'n systematig am dystiolaeth	
'Cymhwysedd Bathodyn Glas', 'meini prawf Bathodyn Glas' gweler chwiliad llyfrgell. 'Bathodyn Glas', 'cymhwysedd', 'meini prawf', 'ehangu', 'DU', 'Cymru', 'Yr Alban', 'Lloegr', 'Gogledd Iwerddon' 'amhariad', 'anabledd', 'pobl anabl', 'trafnidiaeth', 'parcio', 'anableddau cudd', 'symudedd', 'cudd', 'symudedd', 'estynedig', 'dewisol' 'estyn', 'ymestyn', 'anweladwy', 'anghorfforol',	
Allweddeiriau yn ymwneud â phoblogaeth	
Allweddeiriau yn ymwneud ag ymyrraeth	
Allweddeiriau yn ymwneud â'r cymharydd	

Allweddeiriau yn ymwneud â'r canlyniad	
Allweddeiriau perthnasol eraill	
Lleoliadau Chwilio Posibl: Lle gellid chwilio am dystiolaeth	
Lleoliadau ar gyfer tystiolaeth a adolygwyd gan gymheiriaid (e.e. cronfeydd data llyfryddol)	
Lleoliadau ar gyfer llenyddiaeth lwyd (e.e. gwefannau sefydliadau allweddol)	
Lleoliadau ar gyfer data heb ei gyhoeddi (e.e. cysylltu ag arbenigwyr allweddol)	
A fydd adolygiadau eraill ac adolygiadau eilaidd yn cael eu hystyried?	
A fydd astudiaethau damcaniaethol neu gysyniadol yn cael eu hystyried?	
Cerrig milltir dilynol:	
Dyddiad cyflwyno protocol	
Pethau eraill i'w cyflawni	
Amserlen	

Atodiad C: Canlyniadau chwiliad llenyddiaeth

Teitl	Awdur	Cyfeiriad	Blwyddyn Cyhoeddi	Math o gyhoeddiad
The Blue Badge application process: 'inconsistent' and 'heartbreaking'	Bridge, Matthaus	Sefydliad Materion Cymreig, Tachwedd 2023	2023	Eitem Blog
The Politics of Parking: Encounters with strangers inaccessible parking spaces	Kubenz, Vera Isabella	Prifysgol Birmingham, Hydref 2023	2023	Adroddiad
Blue Badges and parking for disabled people	Dallas, Marguerite a Tyers, Dr Rogers	Llyfrgell Ymchwil Tŷ'r Cyffredin, Mai 2023	2023	Papur briffio
The Blue Badge Test in York: Can the realisation of disabled people's rights and the prevention of terrorism be reconciled?	Holmes, Samantha et al	Reverse the Ban, Chwefror 2023	2023	Adroddiad
Review of eligibility criteria for the Blue Badge scheme: Recommendations	Yr Adran Drafnidiaeth	Yr Adran Drafnidiaeth, Awst 2021	2021	Canllawiau

Now is the Time: A report by the CSJ Disability Commission	Canolfan Cyfiawnder Cymdeithasol	Canolfan Cyfiawnder Cymdeithasol, Mawrth 2021	2021	Adroddiad
Prevailing Outcome Themes Reported by People with Degenerative Cervical Myelopathy: Focus Group Study	Zaman Khan, Danyal et al	JMIR Formative Research, Chwefror 2021, Cyfrol 5, Cyhoeddiad: 2	2021	Erthygl Cyfnodolyn
Incongruous encounters: The problem of accessing accessible spaces for people with dwarfism	Pritchard, Erin	Disability and Society, 2021, Cyfrol 36	2021	Erthygl Cyfnodolyn
Next steps after diagnosing dementia: Interventions to help patients and families	Bayer, Antony	Practical Neurology, 2020, Cyfrol 20, Cyhoeddiad: 4	2020	Erthygl Cyfnodolyn
Cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru: Cymhwysra a Gweithredu	Senedd Cymru	Cynulliad Cenedlaethol Cymru: Y Pwyllgor Cymunedau, Cydraddoldeb a Llywodraeth Leol, Gorffennaf, 2019	2019	Adroddiad
Mental health and travel: Report on a survey	Mackett, R.L	Coleg Prifysgol Llundain, 2019	2019	Adroddiad

Research to assess Blue Badge eligibility for people with non-physical disabilities	Integrated Transport Planning Ltd	Integrated Transport Planning Ltd, Ebrill 2019	2019	Adroddiad
Ymgynghoriad ar gymhwysedd cynllun y Bathodyn Glas (parcio i'r anabl): Crynodeb o'r ymatebion a'r canlyniad	Yr Adran Drafnidiaeth	Yr Adran Drafnidiaeth, Gorffennaf 2018	2018	Ymgynghoriad
Ymgynghoriad ar y Bathodyn Glas: Crynodeb o'r ymatebion ac ymateb y llywodraeth	Yr Adran Drafnidiaeth	Yr Adran Drafnidiaeth, Ionawr 2018	2018	Ymgynghoriad
SPICe Briefing: Disabled Parking and the Blue Badge Scheme	Wane, Kate	Senedd yr Alban, Chwefror 2016	2016	Papur Briffio
Facilitating travel by people with mental impairments	Mackett, R.L.	(Trafodion) UTSG 2016 Bryste - Grŵp Astudio Trafnidiaeth y Prifysgolion 48ain Cynhadledd Flynyddol Ionawr 2016	2016	Papur
The Long-Term Conditions	Peters, Michelle et al	Patient Related Outcome	2016	Erthygl Cyfnodolyn

Questionnaire: Conceptual framework and item development		Measures, 2016, Cyfrol 7: 109-125		
Adroddiad y grŵp gorchwyl a gorffen ar y Bathodyn Glas: argymhellion	Llywodraeth Cymru	Llywodraeth Cymru, Rhagfyr 2015 Ymateb Llywodraeth Cymru yma:	2015	Adroddiad
The Blue Badge Scheme Local Authority Guidance (England)	Integrated Transport Planning Ltd	Integrated Transport Planning Ltd, Hydref 2014	2014	Canllawiau
Analysis of experience with formalizing handicapped parking system	Lu, Weite et al	Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behaviour, Medi 2014, Cyfrol 26, Rhan A: 62-71	2014	Erthygl Cyfnodolyn
Putting people with Parkinson's in control: Exploring the impact of quality social care	Kennedy, Dr Fiona et al	Sheffield Hallam University et al, Chwefror 2014	2014	Erthygl Cyfnodolyn

An audit of an evidence-based assessment tool for the Blue Badge disabled parking scheme	Morrisey, N. et al	International Journal of Therapy and Rehabilitation, Medi 2013	2013	Erthygl Cyfnodolyn
Ymgynghoriad ar newidiadau i Gynllun y Bathodyn Glas yng Ngogledd Iwerddon: Ymateb a gyflwynwyd gan Gomisiynydd Pobl Hŷn Gogledd Iwerddon	Comisiynydd Pobl Hŷn ar gyfer Gogledd Iwerddon	Comisiynydd Pobl Hŷn Gogledd Iwerddon, Gorffennaf 2013	2013	Ymgynghoriad
Gwasanaeth Gwella'r Bathodyn Glas: Adroddiad ar y flwyddyn gyntaf o weithredu	Yr Adran Drafnidiaeth	Yr Adran Drafnidiaeth, Mawrth 2013	2013	Adroddiad
Defnydd a gwerth y Cynllun Bathodyn Glas	Transport Scotland	Transport Scotland, Hydref 2012	2012	Adroddiad
Adolygiad arferion da	Integrated Transport Planning Ltd	Integrated Transport Planning Ltd, Gorffennaf 2011	2011	Adroddiad

Blue Badge call for evidence on the challenges to mobility presented by Alzheimer's disease and dementia	Windle, Dr Gill et al	Prifysgol Bangor et al, 2011	2011	Ymateb i'r ymgynghoriad
Health promotion for mild frailty based on behaviour change: Perceptions of older people and service providers	Avgerinou PhD, Christina et al	Health and Social Care in the Community, Medi 2019, Cyfrol 27, Cyhoeddiad: 5: 1333-1343	2019	Erthygl Cyfnodolyn
Comparison of financial support for family caregivers of people at the end of life across six countries: A descriptive study	Taylor, Beth et al	Palliative Medicine, 2019, Cyfrol 33, Cyhoeddiad: 9	2019	Erthygl Cyfnodolyn
Parent? Carer? Mid-lifer? Older person? Similarities and diversities across different experiences of caring and their implications for practice	Cornes, Michelle et al	Working with Older People, Mehefin 2015, Cyfrol 19, Cyhoeddiad: 2: tt. 94-103	2015	
The multiple meanings of 'disability' in interviews with amputees	Heavey, Emily	10Cyhoeddiad: 2: 129-139	2013	Erthygl Cyfnodolyn
Cheap and Effective System for Parking Avoidance of the Car Without Permission at	Arai, Kohei	International Journal of Advanced Research in Artificial Intelligence, 2013,	2013	Erthygl Cyfnodolyn

Disabled Parking Permit Spaces		Cyfrol 2, Cyhoeddiad: 10		
having to worry about money as well' The impact of a dedicated welfare rights advice service for people affected by cancer	Moffatt, Dr Suzanne et al	Prifysgol Newcastle et al, Mawrth 2011	2011	Adroddiad
Dyheadau Pobl Anabl	Penfold, Clarissa et al	Yr Adran Drafnidiaeth, 2008	2008	Adroddiad
Adroddiad Annibynnol	Smith, Rob	Yr Adran Drafnidiaeth, Medi 2007	2007	Adroddiad
Blue Badge parking standards for off-street car parking	Wixey, Dr Sarah et al	Awdurdod Llundain Fwyaf, Rhagfyr 2006	2006	Adroddiad
Using the Health Assessment Questionnaire and welfare benefits advice to help people disabled through arthritis to access financial support	Langely, C. et al	Rheumatology, 2004, Cyfrol 7: 863-868	2004	Erthygl Cyfnodolyn
Cofnodion a gafwyd drwy belen eira				

4,000 agree: Crohn's and Colitis patients should get Blue Badge', <i>Crohn's and Colitis UK</i>	Crohn's and Colitis UK		2019	Adroddiad
Cael gwared ar rwystrau cymdeithasol i bobl anabl â chyflyrau sy'n cyfyngu ar egni	Disability Rights UK and Chronic Illness Inclusion		2021	Tudalen we
Ymddygiad teithio pobl anabl a'u hagweddau at deithio	Clery et al		2017	Adroddiad
Cynllun y Bathodyn Glas	Disability Rights UK		2022	Tudalen we
<i>Bathodynau Glas: pwy sy'n gymwys?</i>	Llywodraeth Cymru		2023	Tudalen we
<i>Review the Blue Badge Code of Practice to provide Local Authorities with a more clear and concise approach in order to deliver the scheme with a greater level of consistency</i>	Transport Scotland Còmhdhail Alba		2021	Tudalen we

Atodiad D: Templed echdynnu systematig

Mae'r isod wedi'i gymryd o'r adolygiad cwmpasu canllaw 'ymarferol' ac mae i'w ddefnyddio fel rhestr wirio er mwyn helpu i dynnu'r wybodaeth briodol o lenyddiaeth.

Meini prawf echdynnu	Rhagor o fanylion
Y math o dystiolaeth	
Y dyluniad ymchwil a ddefnyddiwyd	
Y boblogaeth a astudiwyd	Deiliaid Bathodynau Glas
Y cyd-destun daearyddol	Y DU
Manylion yr ymyriad a ddefnyddiwyd	
Canlyniadau a mesurwyd	
Tystiolaeth yn ymwneud â'r cwestiwn cynradd (e.e. dystiolaeth o effaith/ymateb wedi'i fesur neu ei arsylwi)	Beth mae'r llenyddiaeth sydd ar gael yn ei ddweud am feini prawf cymhwysedd presennol y Bathodyn Glas?
Tystiolaeth yn ymwneud â chwestiynau eilaidd	Pa lenyddiaeth sydd ar gael ar hyn o bryd ar gymhwysedd ledled y DU yn ehangach? Pa mor ddibynadwy yw'r data hyn? Sut mae cymhwysedd ar gyfer y cynllun yn wahanol rhwng gwledydd y DU? Pa lenyddiaeth sydd i gyfiawnhau cymhwysedd? Beth mae'r llenyddiaeth yn ei ddweud am ymestyn cymhwysedd?

Atodiad E: Meini prawf arfarnu critigol a chanllaw sgorio

Meini prawf 1: ansawdd methodolegol yr astudiaeth, yr adroddiad neu'r ffynhonnell sy'n cael ei hystyried e.e. cadernid

Meini prawf 2: Perthnasedd y cynllun ymchwil hwnnw ar gyfer ateb y cwestiwn REA / priodoldeb y dyluniad a ddefnyddiwyd

Meini prawf 3: Perthnasedd ffocws yr astudiaeth ar gyfer ateb y cwestiwn REA

Aseswyd bod pob un o'r tri maen prawf o berthnasedd isel, canolig, neu uchel (sgorio 1 i 3 yn y drefn honno). Crëwyd pwysoliad cyffredinol ar gyfer y ffynhonnell gan ddefnyddio'r cymedr o dri sgôr (wedi'i dalgrynnu i'r rhif cyfan agosaf), fel bod cymedr o 1, 2 a 3 yn rhoi pwysoliad cyffredinol o isel, canolig ac uchel yn y drefn honno. Mae'r sgôr ar gyfer pob cofnod i'w weld yn Atodiad F

Canllaw Sgorio Arfarniad Critigol

++/3	Mae'r cyfan neu'r rhan fwyaf o'r meini prawf wedi'u bodloni (risg isel o ragfarn)
+ /2	Bydd y meini prawf sydd heb eu bodloni yn annhebygol o newid y casgliadau (risg o ragfarn)
-/1	Mae risg o effeithio ar gasgliadau (risg uchel o ragfarn)

Atodiad F: Sgôr cofnodion wedi'u harfarnu'n gritigol

	Study	Meini prawf 1:	Meini prawf 2:	Meini prawf 3:	Sgôr gymedrig	Ise/canolig/uchel
1	Bridge (2023)	1	2	2	1.67	CANOLIG
2	Kubenz (2023)	1	2	1	1.33	ISEL
3	Tŷ'r Cyffredin (2023)	1	3	3	2.3	CANOLIG
4	Yr Adran Drafnidiaeth (2018a)	2	2	3	2.33	CANOLIG
5	Canolfan Cyfiawnder Cymdeithasol (2021)	3	2	2	2.33	CANOLIG
6	Cynulliad Cenedlaethol Cymru (2019)	3	3	3	3	UCHEL
7	Integrated Transport Planning Ltd. (2019)	3	2	2	2.33	CANOLIG
8	Yr Adran Drafnidiaeth (2018b)	3	2	2	2.33	CANOLIG
9	Wane (2016)	2	2	2	2	CANOLIG
10	Yr Adran Drafnidiaeth (2015)	2	2	2	2	CANOLIG

11	Integrated Transport Planning Ltd. (2014)	2	2	2	2	CANOLIG
12	Comisiynydd Pobl Hŷn Gogledd Iwerddon (2013)	2	1	2	1.67	CANOLIG
13	Yr Adran Drafnidiaeth (2013)	3	1	1	1.67	CANOLIG
14	Transport Scotland (2021)	3	2	1	2	CANOLIG
15	Integrated Transport Planning Ltd (2011)	3	1	1	1.67	CANOLIG
16	Windle et al. (2011)	3	3	2	2.67	CANOLIG
17	Smith (2007)	3	2	1	2	CANOLIG
18	Disability Rights UK (2022)	2	2	3	2.33	CANOLIG
19	Disability Rights UK a Chronic Illness Inclusion (2021)	3	2	2	2.33	CANOLIG
20	Llywodraeth Cymru (2023)	3	3	3	3	UCHEL

21	Crohn's and Colitis UK (2019)	1	3	3	2.3	CANOLIG
22	Transport Scotland (2021)	3	2	3	2.6	UCHEL
23	Tenovus cancer care Gofal Cancer (2019)	1	2	3	2	CANOLIG

Atodiad G: Arolwg o awdurdodau lleol ar eu data Bathodyn Glas

Mae Llywodraeth Cymru wrthi'n adolygu gweinyddiaeth cynllun y Bathodyn Glas. Mae rhan o'r adolygiad hwn yn cynnwys coladu'r data y mae awdurdodau lleol yn ei gasglu a'i ddadansoddi. Felly, rydym fyn gofyn i awdurdodau lleol am wybodaeth am ba ddata y maent yn ei gasglu fel rhan o weinyddu'r cynllun, a'u prosesau casglu a storio data.

A fydddech cystal â chwblhau'r cwestiynau canlynol hyd eithaf eich gwybodaeth, a'u dychwelyd atom erbyn [dyddiad]

Diolch am roi o'ch amser.

Meysydd data a gasglwyd

	Pa ddata sydd gennych ar gyfer ceisiadau Bathodyn Glas?	Dewiswch 'Ie' os ydych chi'n storio'r data a 'Na' os nad ydych chi'n gwneud hynny
1	Enw'r ymgeisydd	Ie / Na
2	Rhif ffôn	Ie / Na
3	Cyfeiriad e-bost	Ie / Na
4	Cyfeiriad post	Ie / Na
5	Natur yr amhariadau / anabledd ¹⁴	Ie / Na
6	Drwy ba gategori / categorïau o feini prawf cymhwysra y mae ymgeisydd yn gwneud cais	Ie / Na
7	Nifer y ceisiadau a gafwyd yn ôl meini prawf cymhwysra	Ie / Na
8	Nifer y Bathodynau Glas a roddwyd yn ôl meini prawf cymhwysra	Ie / Na
9	Dyddiad gwneud cais	Ie / Na

¹⁴ Roedd yr eitem hon o'r arolwg yn cynnwys iaith nad yw'n gyson â'r model cymdeithasol anabledd. Gwnaethpwyd hyn i gydnabod bod rhai prosesau gweinyddol bathodyn glas – y mae swyddogion yr awdurdod lleol yn gyfarwydd â nhw – yn defnyddio iaith model meddygol.

10	Nifer y ceisiadau llwyddiannus	Ie / Na
11	Rheswm dros gais llwyddiannus	Ie / Na
12	Nifer y ceisiadau aflwyddiannus	Ie / Na
13	Rheswm pam nad oedd y cais yn llwyddiannus	Ie / Na
14	Dyddiad y penderfyniad	Ie / Na
15	Nifer yr atgyfeiriadau i'r Gwasanaeth Asesu Annibynnol	Ie / Na
16	Rheswm dros gyfeirio at y Gwasanaeth Asesu Annibynnol	Ie / Na
17	Atgyfeiriad at Ddeiliant Gwasanaeth Asesu annibynnol	Ie / Na
18	Nifer yr apeliadau a gyflwynwyd i'r awdurdod lleol	Ie / Na
19	Rhesymau a gyflwynwyd dros yr apêl	Ie / Na
20	Canlyniad yr apêl	Ie / Na
21	Sut y daeth ymgeiswyr i wybod am gynllun y Bathodyn Glas	Ie / Na
22	A oes unrhyw feysydd eraill rydych yn casglu data arnynt	Ymateb testun rhydd

Dull Storio

23	Pan fyddwch yn cael ceisiadau papur a ydych yn eu trosi'n gofnod digidol?	Ie / Na
----	---	---------

24	Ydych chi'n cofnodi cofnodion digidol mewn cronfa ddata?	Ie / Na
25	Os nad yw eich cofnodion digidol yn cael eu storio mewn cronfa ddata, sut maent yn cael eu storio?	Ymateb testun rhydd?
26	Beth mae eich Hysbysiad Preifatrwydd yn ei ddweud am sut mae data'n cael eu prosesu?	Ymateb testun rhydd?
27	Am ba hyd mae eich hysbysiad preifatrwydd yn nodi eich bod yn cadw data ymgeisydd?	Ymateb testun rhydd
28	Dylech gynnwys gopi o'ch Hysbysiad Preifatrwydd, neu ddolen iddo	Ymateb testun rhydd
29	A oes gennych brosesau ar waith ar gyfer trosglwyddo setiau data yn ddiogel i Lywodraeth Cymru neu gontractwyr a benodwyd gan Lywodraeth Cymru at ddibenion adolygu / ymchwil?	Ie / Na / Ddim yn gwybod
30	Os ateboch 'ie' i'r cwestiwn blaenorol, beth yw eich prosesau ar gyfer trosglwyddo setiau data yn ddiogel i Lywodraeth Cymru neu i gontractwyr a benodwyd gan Lywodraeth Cymru?	[Wedi'i gyfeirio yn SmartSurvey os atebwyd 'ie' i C25]
31	Rydym yn gobeithio cynnal cyfweiliadau byr gyda staff awdurdodau lleol i archwilio'r materion hyn yn fanylach. Rhwch gyfeiriad cyswllt os hoffech fod yn rhan o gyfweiliadau sydd yn yr arfaeth ar gyfer yr ymchwil hwn.	Blwch testun ar gyfer cyfeiriad e-bost

Atodiad H: Canllaw pwnc cyfweiliadau awdurdod lleol

Cyflwyniad 10 MUN 14:30-14:40	<u>Briffio / sefydlu perthynas</u> • Sesiwn torri'r îâ ○ Sut ydych chi? ○ Sut aeth eich wythnos? ○ Rydym wedi trefnu 60 munud, ond fel tîm mae gennym amser i redeg drosodd yn dibynnu ar eich amserlen. <u>Cyflwyniad</u> • Croeso a diolch i'r cyfranogwr am gytuno i gymryd rhan yn y cyfweiliad hwn. • Cyflwyno'ch hun i'r ail gyfwelydd. ○ Rydym yn ymchwilyr yn Llywodraeth Cymru. • Diben y cyfweiliad: ○ Rydym wedi cael ein comisiynu gan Gyfarwyddiaeth Trafnidiaeth a Chysylltedd Digidol Llywodraeth Cymru i gynnal ymchwil i adolygu Cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru. Prif ddiben yr ymchwil hwn yw cynhyrchu tystiolaeth i lywio penderfyniad ynghylch a ddylid ehangu'r meini prawf cymhwysedd presennol. Mae gan yr adolygiad ddiddordeb hefyd mewn deall cadernid y broses asesu a ddefnyddir gan awdurdodau lleol ar hyn o bryd. ○ Fel y gwyddoch, cynhaliom arolwg gydag awdurdodau lleol yn flaenorol i ddeall pa wybodaeth y maent yn ei chasglu a'i storio fel rhan o'r gwaith o asesu ceisiadau am gymhwysedd bathodyn glas. Roedd hyn er mwyn darganfod beth arall yr oedd angen i ni ei wybod er mwyn gallu cwblhau'r adolygiad. ○ Diben y cyfweiliad hwn yw cael darlun manylach o sut y gweinyddir y broses arfarnu cymhwysra bathodyn glas yn eich awdurdod lleol, a chael gwybod am y cynllun yn eich awdurdod lleol yn fwy cyffredinol.
---	--

	<u>Cyfrinachedd a chysyniad</u> • Bydd holl ganfyddiadau'r gwaith yn cael eu hysgrifennu mewn adroddiad y gellir ei gyhoeddi. • Bydd unrhyw farn a dyfyniadau a ddefnyddir yn yr adroddiad yn cael eu cyfuno â safbwyntiau a dyfyniadau o gyfweiliadau eraill ac ni chaiff eich enw ei ddefnyddio (nac unrhyw beth arall a allai ddatgelu pwy ydych). • Mae cymryd rhan yn ddewisol a gallwn atal y cyfweiliad unrhyw bryd, a gallwch wrthod ateb cwestiynau penodol. Felly, nid oes rhaid i chi ateb pob cwestiwn os nad ydych chi eisiau gwneud hynny. • Bydd y cyfweiliad yn cymryd tua 45-60 munud. • Byddai'n well gennym recordio'r cyfweiliad gan fod hyn yn ein helpu i gasglu'n union beth rydych wedi'i ddweud. Gofynnwch a yw'r unigolion yn gyfforddus â hynny. • A allwch gadarnhau ar lafar eu bod yn deall diben a chyfrinachedd yr ymchwil a'ch bod yn hapus i gymryd rhan a chael eich ffilmio. • A oes gennych unrhyw gwestiynau i ni cyn i ni ddechrau? [Troi'r recordiad ymlaen]
Cynllun + proses ymgeisio 14:40-14:50	<u>Y cynllun</u> 1. A allwch ddweud wrthyf am eich rôl a'ch ymwneud â chyflwyno cynllun y Bathodyn Glas? <u>Y broses o wneud cais</u> 2. A allwch ddweud wrthyf sut y gallai unigolion o fewn eich awdurdod lleol wneud cais am gynllun y Bathodyn Glas?

CWESTIYNAU DILYNOL:

A all unigolion gael mynediad at gymorth i'w helpu gyda'r broses o wneud cais?

A oes unrhyw rwystrau y mae unigolion yn eu hwynebu yn ystod y broses o wneud cais?

A oes systemau ar waith i ddileu neu liniaru rhwystrau?

- 3. A yw eich awdurdod lleol yn gwneud unrhyw addasiadau i'r broses o wneud cais neu'r broses o wneud penderfyniad ar gais?**

AWGRYM: gall addasiadau fod yn wyriadau o becyn cymorth Bathodyn Glas, defnyddio BBDS neu'r canllawiau anstatudol

CWESTIYNAU DILYNOL

Os felly, a allwch siarad â mi drwy'r newidiadau hyn a'r rhesymau dros y rhain?

Os felly, pa effaith a gaiff hyn ar eich gwaith?

- 4. Sut mae unigolion sydd wedi cael diagnosis o ganser (neu ddiagnosis terfynol arall) yn cael gwybod am Gynllun y Bathodyn Glas a'r broses o wneud cais?**

- 5. A ydych yn anfon bathodynnew glas ar gyfer y rhai â salwch terfynol, sy'n darparu ffurflenni SR1? Os felly, beth yw eich proses ar gyfer cyflymu bathodynnew?**

CWESTIYNAU DILYNOL

Pa mor hir y mae'n ei gymryd i gadarnhau y dylid cyflymu cais, a bryd hynny, pa mor hir y mae'n ei gymryd i brosesu cais yn gyffredinol?

	A ydych yn ymwybodol o'r rhai sy'n dod atoch heb ffurflenni SR1?
14:50- 15:10	<u>Ymestyn meini prawf cymhwysra</u> • Fel rhan o'n hymchwil, rydym yn ystyried gweld a ddylid ymestyn y meini prawf cymhwysra ar gyfer cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru. Mae hyn i gynnwys unigolion â chyflyrau megis; Canser A oes gennych unrhyw syniadau am hyn? AWGRYM • Ydych chi'n credu bod y meini prawf presennol ar gyfer bathodyn dros dro yn bodloni anghenion y rhai sy'n byw gyda chanser? • Sut y byddai hyn yn effeithio ar eich tîm? • Ydych chi'n meddwl y gallai fod unrhyw ganlyniadau anfwriadol? • Sut (os o gwbl) y byddai hyn yn effeithio ar gapasiti parcio eich awdurdod lleol? 7. Fel rhan o'n hymchwil, rydym yn ystyried gweld a ddylai'r meini prawf cymhwysedd ar gyfer cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru gael eu hymestyn. Mae hyn i gynnwys unigolion â chyflyrau megis; Clefyd Niwronau Motor A oes gennych unrhyw syniadau am hyn?

	AWGRYM • A ydych yn credu bod y meini prawf presennol ar gyfer bathodyn dros dro yn bodloni anghenion y rhai sy'n byw gydag MND? • Sut y byddai hyn yn effeithio ar eich tîm? • A ydych yn meddwl y gallai fod unrhyw ganlyniadau anfwriadol? • Sut (os o gwbl) y byddai hyn yn effeithio ar gapasiti parcio eich awdurdod lleol? 8. Fel rhan o'n hymchwil, rydym yn edrych i weld a ddylid ymestyn y meini prawf cymhwysedd ar gyfer cynllun y Bathodyn Glas yng Nghymru. Roedd gan randdeiliaid yn yr ymchwiliad yn 2019 ddiddordeb mewn ehangu'r meini prawf ar gyfer unigolion â chyflyrau fel; • anymataliaeth • cydsymud, cydbwysedd a chanfod sefyllfaoedd peryglus • amhariadau iechyd meddwl, fel paranoia a sgitsoffrenia • ac i bobl gyfradd uwch o Lwfans Gweini A oes gennych unrhyw syniadau am hyn? AWGRYM • Sut y byddai hyn yn effeithio ar eich tîm? • A ydych yn meddwl y gallai fod unrhyw ganlyniadau anfwriadol? • Sut (os o gwbl) y byddai hyn yn effeithio ar gapasiti parcio eich awdurdod lleol?
--	---

	CWESTIWN DILYNOL CYFFREDINOL Sut fydddech chi'n monitro'r effeithiau y byddai'r ehangu hwn yn ei gael?
	<u>Proses asesu awdurdodau lleol</u> 9. A allwch roi crynodeb byr o broses asesu Bathodyn Glas eich awdurdod lleol? 10. Sut (os o gwbl) ydych chi'n defnyddio canllawiau pecyn cymorth Dilysu awdurdodau lleol y Bathodyn Glas? CWESTIYNAU DILYNOL Beth yw eich barn am y pecyn cymorth? Ar hyn o bryd, nid yw defnyddio'r pecyn cymorth yn ofyniad statudol. Beth yw eich barn am hyn? Os ydych chi'n defnyddio'r pecyn, sut mae'n cael ei integreiddio i'ch system(au) rheoli gwybodaeth? Pa welliannau allech chi awgrymu eu gwneud i'r pecyn cymorth? Os nad ydych yn defnyddio'r pecyn cymorth, beth yw'r prif resymau dros hyn? 11. Beth yw'r broses ar gyfer trosglwyddo unigolion i'r Gwasanaeth Cyngchori Annibynnol yn eich awdurdod lleol?

	CWESTIYNAU DILYNOL A oes ffurflen ar wahân i'w chwblhau? Gwnaethoch sôn yn yr arolwg eich bod yn [cofnodi/nad ydych yn cofnodi] data ar hyn, a allech ddweud mwy wrthyf? 12. A allwch ddweud wrthyf am unrhyw 'ffactorau' cyffredin sy'n arwain at wrthod ceisiadau?
15:10-15:30	<u>Apeliadau</u> 13. [Os yw'n berthnasol] a oes gennych chi broses apelio neu bolisi clir ar sut y byddwch yn adolygu penderfyniad bathodyn glas pe bai'r ymgeisydd yn ei herio ac os felly, a allwch esbonio'r broses apelio i mi? <u>Gwelliant i'r cynllun</u> 14. Ydych chi'n meddwl y gellid gwella cynllun y Bathodyn Glas mewn unrhyw ffordd naill ai'n fwy cyffredinol neu o fewn eich awdurdod lleol?
	<u>Data</u> 15. Rydym yn gobeithio mynd ymlaen i siarad am ddata Bathodyn Glas. O'ch ymateb i'n harolwg Bathodyn Glas, gallwn weld nad yw eich awdurdod lleol yn cofnodi ychydig o eitemau o ddata. Roeddem yn gobeithio archwilio'r rhesymau y tu ôl i hyn, os yn bosibl. Af drwy bob un o'r rhain yn eu tro; DEWISWCH YN SEILIEDIG AR YR HYN SY'N BERTHNASOL - yr amser a gymerir i wneud penderfyniad - ar nifer y ceisiadau a gafwyd neu a gyhoeddwyd yn ôl cymhwysra - nifer y ceisiadau llwyddiannus ac aflwyddiannus

	- rheswm pam fod yr ymgeisydd yn llwyddiannus / aflwyddiannus - cyfeiriadau at y Gwasanaeth Cyngori Annibynnol AWGRYM A yw hyn yn ymwneud â thechnoleg, adnoddau staff, na theimlir eu bod yn angenrheidiol ac ati? 16. [Lle y bo'n berthnasol] O'r arolwg gallwn weld nad ydych yn trosi cofnodion papur yn gopi digidol. A allwch esbonio'r broses o wneud cais ar bapur a'r weithdrefn storio i mi? 17. Gwnaethoch ateb [le/Na] i gadw cofnodion digidol mewn cronfa ddata. Ai hwn yw Gwasanaeth Digidol y Bathodyn Glas neu rywbeth gwahanol? AWGRYM Esboniwch hyn i mi.... 18. Rydym wrthi'n adolygu data a roddwyd i ni gan yr Adran Drafnidiaeth ar geisiadau am fathodynau a bathodynau a ddyfarnwyd. A ydych yn ymwybodol bod cyfanswm y ceisiadau a ddaeth i law i awdurdodau lleol drwy'r system yn is na'r bathodynau a ddyfarnwyd drwy'r system, ers rhai misoedd?
	DIWEDD Dwi'n meddwl dyna'r cyfan sydd angen i mi ei drafod â chi. Mae'r wybodaeth a roddwyd gennych wedi bod yn ddefnyddiol. A oes unrhyw beth arall yr hoffech ei ddweud wrthyf neu unrhyw feddyliau terfynol yr hoffech eu rhannu? [Gallwch gysylltu â ni ag unrhyw wybodaeth neu gwestiynau ychwanegol yn y cyfeiriad e-bost rydym wedi bod yn ei ddefnyddio i ohebu â chi] Diolch am gymryd rhan!

	[Diffodd y recordiad]
--	-----------------------